

T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANA BİLİM DALI

**Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Medyayı Kullanma Biçimleri: Kadın
Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun Twitter Kullanımı**

**Women's Non-Governmental Organizations Social Media Use in The Shaping:
Twitter Using of Kadın Cinayetlerini Durduracağız Association**

HAZIRLAYAN

OĞUZ BÜBER

20152011006

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

PROF. DR. SAFİYE KIRLAR

GİRESUN 2019

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 05.07.19 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Oğuz Büber'in Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Medyayı Kullanma Biçimleri: Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun Twitter Kullanımı başlıklı tezini incelemiş olup aday 05.07.19 tarihinde, saat 11.30 da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Prof. Dr. Safiye Kırlar	
Üye	Prof. Dr. Reyhan Aysen Wolf	
Üye	Doç. Dr. Murat Mengü	
Üye		
Üye		

ONAY

05/07/2019

Prof. Dr. Güven ÖZDEM
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Medyayı Kullanma Biçimleri: Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun Twitter Kullanımı” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

05/07/19

Oğuz Büber

ÖNSÖZ

Öncelikle, ‘Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Medyayı Kullanma Biçimleri: Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun Twitter Kullanımı’ adlı tezimin her aşamasında yüksek ilgi ve alaka göstererek en iyisini yapmam konusunda benim için büyük çaba sarf eden Prof. Dr. Safiye Kırlar hocama çok teşekkür ediyorum. Tez süreci boyunca kendi deneyimiyle bana yardımcı olan değerli arkadaşım Sevcan Beşikçi’ye, her zaman desteğini gördüğüm canım arkadaşım Zeynep Cansu Kolaylı’ya, hayatım boyunca benden desteğini esirgemeyen sevgili anneme, kardeşime ve babama çok teşekkür ediyorum.

Atatürk: “Dünya üzerinde gördüğümüz her şey kadının eseridir” diyerek kadınların varlığı olmadan kaliteli bir yaşamın var olamayacağını vurgulamıştır. Ben de yaptığım bu çalışmayı tüm kadınlara ithaf etmek istiyorum.

ÖZET

Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Medyayı Kullanma Biçimleri: Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun Twitter Kullanımı

Sivil toplum, devlet yönetimi dışında bulunan kamu yönetiminin dışında kalan toplumsal alan olarak tanımlanmaktadır. Çalışmanın odak noktalarından olan kadın hareketleri, sivil toplumun en geç hayata geçirilen koludur. Bunun nedeni ise sanayi devrimi ile birlikte ancak kadınlar ilk defa toplum tarafından kendilerine çizilen kalıpların dışına çıkabilmişlerdir. Kadın hareketleri Türkiye'de ise batılılaşma hareketleriyle birlikte görülür.

Kadına yönelik şiddetin Türkiye'de bir problem olarak algılanması feminist hareketin yükselme döneminde gerçekleşmiştir. Kadına yönelik şiddete karşı çalışmalar; imza kampanyaları ve gösterilerle başlamıştır. Bu çalışmalar, kadının ikincil konumda olduğunu belirtmek ve sorunun çözümü için kurumsal bir mücadelenin gerektiğini göstermek içindir. Kadın hareketinin yaptığı düzenli eylemlerle, kadına yönelik şiddet tabusu yıkılmış ve kamusal/siyasal alanda kavram tartışılır hale gelmiştir. Sonrasında bu konu üzerinde düşünülmüş ve önemli adımlar atılmıştır. Bu adımların en önemlisi, mücadeleyi kendine misyon edinen bağımsız kadın kuruluşlarının ortaya çıkmasıdır. Kadın kuruluşlarının mücadelesi günümüze kadar sürmektedir. Ancak bu süreçte kadına şiddet ve cinayet sayısı azalması gerekirken, beklenmedik bir şekilde artmıştır. Kadın cinayeti sayısı 2017 yılında 409'a ulaşmıştır. Bu sayı da bir önceki yıla göre %25 daha fazla cinayet işlendiğini göstermektedir. Kadına şiddet ve kadın cinayetlerinin bu denli arttığı bir dönemde, kadın sivil toplum kuruluşlarının duruşu büyük önem teşkil etmektedir. Çalışmada kullanacağımız 'Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu', kadına şiddet ve cinayet, kadın hakların koruma mücadelesinde en ön planda yer alan bir kadın sivil toplum kuruluşudur. Bu çalışmada 'Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun Twitter paylaşımları içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiş ve platformun sosyal medyayı hangi biçimde kullandığı ortaya konmuştur.

Anahtar kelimeler: Kadın Sivil Toplum Kuruluşları, Sosyal Medya, Sivil Toplum, Kamuoyu Oluşturma

ABSTRACT

Women's Non-Governmental Organizations Social Media Use in The Shaping: Twitter Using of Kadın Cinayetlerini Durduracağız Association

Civil society is defined as a social area that excludes the public and the state administrations. The women's movements, which are the focus of this work, are the latest in the civil society community. The reason for this is that with the industrial revolution, women were able to get out of the molds drawn to them by society for the first time. The women's movement has emerged with westernization movement in Turkey. At the intersection of East and West, Turkey, is seen to be remaining in between of the way.

Violence against women, considered as problem in Turkey after a period of rising of the feminist movement in 1980s. Resisting violence against women; started with various campaigns, signature campaigns and performances. These actions are intended to indicate that the woman is in a secondary position and to show that an institutional campaign is needed for the solution of the problem. Regular protests of the women's movement, the taboo of violence against women has been destroyed and the concept of violence against women has become debatable in both the public and political context. Subsequently, considerable and important steps have been taken in this regard. The most important of these steps is the establishment of independent women's organizations that take on the challenge themselves. Platform of 'Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu', which we will use in our work, is undertaking this mission today. However, although the number of the violence against women and femicide had been thought to be declined, it has increased unexpectedly. During 2017, femicide number reached to 409. This number indicates that number of murders is %25 more than previous year. In that period of violence against women and femicides with really high rates, the attitude of the women's NGOs has become very important. 'Kadın Cinayetleri Durduracağız' platform, which was used in this study, is the most prominent NGO dealing with violence against women, femicide and women's right. In this study, 'Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu' Twitter shares were analyzed by content analysis method and it was revealed how

this platform uses social media.

Key Words: Women's NGO's, Social Media, Civil Society, Forming Public Opinion

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE KAMUOYU OLUŞTURMA	5
--	----------

1.SİVİL TOPLUM ve SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI 5

1.1. Sivil Toplumun Tarihsel Arka Planı.....	5
1.2. Sivil Toplumun Günümüzdeki Anlayışı	16
1.3. Türkiye’de Sivil Toplum.....	23
1.4. Sivil Toplum Kuruluşları Kavramı ve Tanımlaması	28
1.4.1. Literatürde Sivil Toplum Kuruluşları	32
1.4.2. Yasal Statülerine Göre Sivil Toplum Kuruluşları	33
1.4.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Sınıflandırılması	35
1.4.4. Sivil Toplum Kuruluşlarının Temel Özellikleri	35
1.4.5. Sivil Toplum Kuruluşların İşlevleri	36
1.5. Kadın Sivil Toplum Kuruluşları	38
1.5.1. Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı.....	43
1.5.2. Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler Derneği	44
1.5.3. Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA-DER)	45
1.5.4. Uçan Süpürge Vakfı	46
1.5.4. Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER)	47
1.5.5. Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM)	48

2. KAMUOYU OLUŞTURMA..... 50

2.1. Kamuoyu Oluşturma Kavramı ve Tanımı	50
2.2. Kamuoyunun Oluşumu	51
2.3. Kamuoyunu Oluşturma ve Baskı Grupları.....	52
2.3.1. Kamuoyunu Oluşturan Araçlar	52
2.3.2. Baskı Grupları	54

İKİNCİ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA HALKLA İLİŞKİLER VE ARAÇLAR	59
--	-----------

1. Halkla İlişkiler Uygulamaları..... 59

1.1. Kurumsal İletişim	59
1.2. Kurumsal İtibar	60
1.3. Kurumsal Kimlik	62
1.4. Kurumsal İmaj	63

1.5. Etkinlik Yönetimi	64
1.6. Kriz Yönetimi	64
1.7. Kurumsal Sosyal Sorumluluk	66
1.8. Kurumsal Reklamcılık	67
1.9. Sponsorluk	68
1.10. Lobicilik	69
2. Halkla İlişkilerde Kullanılan Araç ve Ortamlar	70
2.1. Basına Yönelik Araçlar	71
2.2. Radyo ve TV	72
2.3. Gazete ve Dergi	73
2.4. Sergi ve Fuar	74
2.5. Sosyal Medya	75
2.5.1. Sosyal Medya Araçları	76
2.5.2. Sosyal Medya ve Halkla İlişkiler	79
3. Sivil Toplum Kuruluşlarında Halkla İlişkiler ve Sosyal Medyanın Rolü	80
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
<i>KADIN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ SOSYAL MEDYAYI KULLANIMI</i>	<i>83</i>
1. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu	83
2. Araştırmanın Amacı	84
3. Araştırmanın Önemi	85
4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	85
5. Araştırmanın Soruları	86
6. Araştırmanın Yöntemi	87
7. Verilerin Analizi	87
<i>SONUÇ</i>	<i>99</i>
<i>KAYNAKÇA</i>	<i>103</i>
<i>EKLER</i>	<i>114</i>

KISALTMALAR DİZİNİ

A.g.e.	Adı geçen eser
BM	Birleşmiş Milletler
GESAİD	Bursa Genç Sanayici İş İnsanları Ve Yöneticileri Derneği
İHD	İnsan Hakları Derneği
KADAV	Kadınlarla Dayanışma Vakfı
KADER	Kadın Adayları Destekleme Derneği
MÜSİAD	Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği
OXFAM	İngiltere merkezli yardım kuruluşu
RSS	Rich Site Summary - Zengin Site Özeti
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TEMA	Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
UNICEF	Birleşmiş Milletler çocuklara yardım fonu
Vb.	Ve benzeri

GİRİŞ

Dünya nüfusunun %50'sinden fazlasını oluşturan kadınlar; dünyadaki fakir insanların da %70'ini kapsamaktadır. Kadınların dünyada okuma yazma bilmeyenlerin üçte ikisini temsil ettiği tahmin edilmektedir (OXFAM, 1998). Dünyada her yıl yarım milyon kadın hamilelik dönemlerinde yaşadıkları sorunlardan dolayı hayatını kaybetmektedir. Bunların da %99'u gelişmekte olan ülkelerde yaşamaktadır. Kadınlar dünyadaki işlerin %66'sını yapıp, üretimin %50'sini meydana getirirken sadece %10'luk bir gelir elde etmektedirler. Ve toplam varlığın yalnızca %1'ine sahip olmaktadır (UNICEF, 2007). Bu veriler açık bir şekilde kadınların erkeklerden daha kötü durumda olduklarını ve hak ettikleri paydaya sahip olamadıklarını göstermektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde kadınların yaşamları; dinin, cinsiyet farkının, kültürün etkisiyle oldukça karmaşık ve farklı bir haldedir. Sosyal ilişkiler, ülke içerisindeki kültürel ortam ve geleneklerden etkilenmektedir. Bu toplumlarda kadınların üstlendikleri roller zamanla değişime uğrasa da kalıcı olması pek mümkün değildir. Genel olarak kadınlar kaderlerine boyun eğer ve bunu kabullenirler.¹ Örneğin Hindistan'ın Batı Bengal bölgesinde yapılan bir çalışmada kadınlar, kendilerinin erkeklerden daha az eğitime sahip olmalarının gerektiğine inandıklarını söylemişlerdir.

Kadınların insani hakları çeşitli şekillerde ihlal edilmektedir. Kadınlar erkeklerin de uğradığı politik baskılara, tacizlere maruz kalmaktadırlar. Ancak söz konusu erkek olduğunda önem arz eden politik baskılar, aynı durumu yaşayan kadınlar olduğunda önemini yitirmektedir. Bununla bağlantılı olarak kadın insani haklarının ihlali çoğunlukla kadın kimliğiyle ilgilidir. Kısaca, kadınlar cinsiyetine göre ayrımcılığa uğramakta, istismar edilmektedirler. Ayrıca kadınlar diğer mağdurların yanlarında kaldıklarında diğerleri işkence görürken, kadınlar işkencenin

¹ Lalima Srivastava, Michael Austin, "Women and Non-Governmental Organizations in Developing Countries", International Consortium for Social Development, Vol. 31, Issue 1, 2012, s.2-3.

yani sıra cinsel istismara da maruz kalmaktadırlar.² BM kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasına ilişkin deklarasyonda, kadına yönelik şiddet şöyle tanımlanmaktadır: Kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik zarar veya acı vermekle sonuçlanan ya da sonuçlanabilecek toplumsal cinsiyete dayalı şiddet eylemleridir. Deklarasyonda yer alan ifadenin kapsamı geniş olmakla birlikte anlatım; şiddeti, zarar verme potansiyeli olan ya da zarar veren eylemler olarak tanımlarken, cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklandığını da vurgulamaktadır. Kadınlara odaklanmak, erkeklerin şiddeti üreten kısım olduğunu unutturmamalıdır. Kadına yönelik şiddet terimi, kadınlara ve kızlara yönelik olarak kürtajdan yaşlı kadınlara tacize kadar uzanan bir dizi istismarı içermektedir. Terim, içerisinde dünya çapında yaygın olan şiddet biçimlerinin yanı sıra kadın cinsel organı sünneti, asitle öldürme, namus cinayetleri (utanç verici bir suç işlediği düşünülen kadınların aileleri tarafından öldürülmesi) gibi coğrafi veya kültürel olarak spesifik istismar şekillerini de kapsamaktadır. Aile içi şiddet ve tecavüz de bunlara eklenebilir.³ Failler eşleri ve sevgilileri dâhil diğer aile üyeleri, komşular, öğretmenler, işverenler, polisler, askerler ve diğer devlet çalışanları gibi çok geniş bir alanı kapsamaktadır.

Bu sınıflandırma toplumda mevcut olan şiddete kapsamlı bir genel bakış sunmaktadır. Kadınlar her türlü şiddeti deneyimlemektedir. Ancak kişilerarası şiddet, yani başka bir kişinin veya küçük bir grup insanın maruz kaldığı şiddet, tüm toplumlarda olduğu gibi kadına yönelik şiddetin en evrensel şeklidir; aralarında iki alt sınıflandırmaya ayrılmaktadır. Aile şiddeti; aile içi şiddeti, aile üyeleri arasındaki şiddeti, toplum şiddeti; birbirini tanıyan veya tanımayan insanlar arasındaki şiddeti anlatır.⁴ Genel olarak aile içi şiddet evde görülürken, toplum şiddeti ev dışında gerçekleşmektedir.

Kadına karşı şiddet, sadece cinsiyet eşitsizliğinin bir tezahürü değil, aynı zamanda eşitsiz güç dengesini devam ettiren bir mekanizmadır. Bazı durumlarda failler, şiddeti boyun eğdirme amacıyla bilinçli olarak kullanırlar. Örneğin erkek,

² Charlotte Bunch, “**Women's Rights as Human Rights : Toward a Re-Vision of Human Rights**”, Human Rights Quarterly”, The Johns Hopkins University Press, Vol. 12, No. 4, 1990, s.486.

³ Charlotte Watts, Cathy Zimmerman, “**Violence Against Women: Global Scope And Magnitude Charlotte**”, The Lancet, Vol. 359, 2002, s.1232.

⁴ Gunilla Krantz, Claudia Garcia-Moreno, “**Violence Against Women**”, Journal of Epidemiology and Community Health, J Epidemiol Community Health, Vol. 59, Issue 10, s.818.

hane reisi olduğunu göstermek ve kanıtlamak amacıyla başvurur. Diğer şiddet şekillerinde kadının itaat etmesi şiddeti uygulayanın asıl amacı olmayabilir ancak yine de eylemin sonucu şiddete varmaktadır. Örnek olarak kişi, bir kadını kışkırtıcı giyindiğini söyleyerek taciz, tecavüz edebilir. Sonra da kadınlar bu şekilde dolaşmamalıdır diyerek kendini haklı çıkartmaya çalışabilir. Kadınların birçoğu, saldırıya uğrama veya tecavüz edilme korkusundan dolayı toplumun kadınlara biçtiği rollerin dışına çıkamazlar.⁵ Bundan dolayı kadınların eşit olmayan statüleri, şiddete karşı savunmasız olmalarına neden olur ve bu da kadınlara karşı işlenen şiddeti körükler.

Son otuz yıldır kadın örgütleri, kadına yönelik şiddetin önemini vurgulama ve sona erdirmeye noktasında bir paradigma kayması yaşatmıştır. Cinsiyete dayalı şiddet, bir zamanlar tabu olarak görülüp fısıltıyla ifade edilmekteyken, şimdi kamu gündeminin bir parçasını oluşturmaktadır. Eskiden dünyanın birçok ülkesinde failer cezasız bırakılırken (tecavüzcüsüyle evlendirme gibi) artık toplumsal cinsiyete dayalı şiddet açık bir şekilde yasaklanmaktadır. Aktivist örgütler hükümetlerin desteği olsun ya da olmasın yenilikçi çabalar geliştirdiler. Bunlar; mevzuat için taslak ve lobi çalışmaları, savunuculuk, eğitim ve öğretim yoluyla farkındalık yaratma, kadına yönelik şiddeti sona erdirmek için güçlü bölgesel, ulusal ve uluslararası ağlar geliştirmek, gibi çalışmalardır.⁶ Kadına yönelik şiddet artık bir tabu olmaktan çıksa da toplumsal olarak kabul edilemez bir olgu haline gelmelidir.

Türkiye'ye baktığımızda kadın cinayetlerinin sistematik olarak arttığı görülmektedir. Türkiye'de kadın hareketi yıllar içinde çok mesafe kat etmiş, türlü kazanımlar elde etmiş olsa da kadınlar için hala karanlık bir tablo söz konusudur. Kadir Has Üniversitesi'nin her sene yaptığı 'Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algı Araştırması'nın 2018 sonuçlarına göre kadınların en büyük sorunu şiddet, ikinci sırada işsizlik, ardından eğitimsizlik, dördüncü sırada ise sokakta baskı ve taciz gelmektedir.⁷ 2017 yılında 400'den fazla kadın öldürülerek rekor kırılmış ve bu sayı her geçen gün artmıştır. Bunların yanı sıra cinayet türleri de çeşitlenmekte kadınlar

⁵ Watts, Zimmerman, a.g.e., s.1232.

⁶ Susana T. Fried, "Violence Against Women", Health and Human Rights, Vol. 6, Issue: November, 2016, s.89.

⁷ Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Ve Kadın Algısı Araştırması, Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi, İstanbul 2018, s.21.

daha zalimce öldürülmektedir. Kadın cinayetleri böyle vahim bir süreç içerisindeyken, ‘Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’ bu şiddete karşı direnen en etkin kadın sivil toplum kuruluşu durumundadır. Kuruluş bu etkinliğini sosyal medyayı aktif ve yoğun bir şekilde kullanmasına borçludur. Sosyal medya, sivil toplum kuruluşlarına kendi medyalarını yaratma olanağı tanır ve kitlelere de daha kolay ulaşma imkânı verir. Çalışmada ‘Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun sosyal medyayı hangi biçimde kullandığı, paylaşımlarda hangi konulara ağırlık verdiği, yaklaşım biçiminin nasıl olduğu ele alınacaktır.

Bu amaç ile içerik çözümlemesiyle hazırlanan çalışma üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde, sivil toplum kuruluşları ve kamuoyu oluşturma kavramları ana başlıklar olmak üzere alt başlıklar ile birlikte sunulmuştur. İkinci bölümde sivil toplum kuruluşlarında kullanılan halkla ilişkiler uygulamaları ve halkla ilişkilerde kullanılan araç ve ortamları ana başlıkları ile verilirken sosyal medya kavramı alt başlıkta ele alınacaktır. Üçüncü ve son bölümde ise ‘Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun tanıtımı ve çözümlemesi yapılmıştır. Araştırmanın amacı, önemi, kapsamı ve sınırlılıkları, soruları ve verilerin analizi, bulgular ve yorum, çalışmanın sonuç bölümünde sunulmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE KAMUOYU OLUŞTURMA

1.SİVİL TOPLUM ve SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

1.1. Sivil Toplumun Tarihsel Arka Planı

Sivil Toplum Kavramı ile ilgili tartışmaların başlangıcını; Eski Yunan'a kadar dayandırmak mümkündür. Bu kavram ilk olarak Aristoteles tarafından kullanılmıştır. Aristoteles insanlara en uygun yönetim biçimi olarak “politike koinonia”yı görmektedir. “Politike koinonia” yasalar çerçevesinde özgür ve eşit yurttaşların oluşturduğu siyasal toplum olarak tanımlanmaktadır. Kavram, sonrasında Latince'ye “societas civilis” olarak aktarılmıştır. Bu tanımın ayırt edici noktası devlet veya siyasal toplumdan ayrı olup onun zıttı bir sivil toplum tanımında bulunmasıdır.⁸ Bu anlayışa göre sivil toplum, devlet ve yasal toplumla eşdeğer olarak konumlandırılmıştır.

Dönemin geçerli düşüncesine göre, diğer toplum modellerinden ayrı olarak sivil toplum; hak ve haksızlığı gözeten, adalet temelli bir toplum düzenidir. Sivil toplumun devlet ile eşdeğer tutulması, şahısların doğa halinden çıkıp bir siyasi yönetim çevresinde bütünleşmesi ile tasvir edilmiştir.⁹ Bu dönemde kamuya özgü olan ile kişiye özgü olan arasında bir ayrım yapılmamaktaydı. Kişi ve topluluk, bir bütünün ayrılmaz parçaları olarak yer almaktaydı. Devlet, Polis kültüründe halkın eğitimini üstlenen bir kurumdu. Bu eğitimin yanı sıra topluma, amaçlarını ve siyasal ahlakını da öğretmiştir. Platon, devleti insanı mutluluğa ulaştıracak yapı olarak görmekteydi. En yüksek fazilete ulaşmak yalnızca bu yapıyla mümkün olabilirdi. Böyle bir anlayışın hâkim olduğu bir yerde devlet ve toplumun karşıtlığından söz edilemez.¹⁰ Ancak devletin, siyasal toplumu ve toplumu kuşatması yargısına varılabilir.

⁸ Funda Onbaşı, **Sivil Toplum**, L&M Yayınları, (1. Baskı), İstanbul 2005, s.13.

⁹ Cevit Yavuz, **Küreselleşme Sürecinin Öncüllerinden Sivil Toplum Kuruluşlarında Halkla İlişkiler**, Detay Yayıncılık, (1.Baskı), Ankara 2011, s.65.

¹⁰ İlyas Doğan, **Özgürlükçü ve Totaliter Düşünce Geleneğinde Sivil Toplum**, Alfa Yayınları, (1.Baskı), İstanbul 2003, s.11.

Aristoteles siyasi toplumu sivil ve medeni toplum olarak tanımlamakta ve bu kavramları birbirine eş değer tutmaktadır. “Toplumsal Sözleşme” düşüncesini savunan filozoflar da bu anlayışı devam ettirmişlerdir. Bu kullanım ancak devlete yeni bir bakış açısı getiren Hegel’de değişime uğramıştır.¹¹ Aydınlanma Çağı’na kadar kavram ve kuramlara altyapı oluşturan “Toplumsal Sözleşme” düşüncesi Hobbes, Locke ve Rousseau gibi yaşadıkları çağa yön veren felsefeciler tarafından şekillenmiştir.¹² “Toplumsal Sözleşme” teorisinde, devlet ve sivil toplum eşdeğerdir. “Toplumsal Sözleşme” düşüncesinin ilk temsilcisi sayılan Thomas Hobbes kendi doğa durumu tablosunda:¹³

“İnsanların doğaları gereği bir arada bulduklarını söyler. Fakat bunun Aristoteles’in söylediğinin tersine, doğuştan toplumsal varlıklar oldukları anlamına gelemeyeceğini belirtir. Yani bu birlikte var oluş insanların ortak bir toplum içinde yaşadıkları anlamına gelmemektedir; bir otoritenin olmadığı bu ortam insan kalabalığından ibarettir ve bu toplum için yaşanacak en kötü durumu tanımlamaktadır. Yaşanan bu kurgusal doğa sisteminde insanlar tamamıyla eşit ve özgürdür. Herkesin her şey üzerinde eşit hakkı bulunmaktadır. Hobbes’un doğal hak kavramına yüklediği anlam bu noktada büyük önem taşımaktadır. Onun görüşüne göre; her insan kendi doğasını ve yaşamını korumak, kendi iradesi ile uygun olduğunu düşündüğü her şeyi yapmak ve bu doğrultuda kendi erkini dilediği şekilde kullanmakta özgür olmaktadır. Hobbes’a göre bu herkeste doğuştan eşit şekilde bulunması gereken bir haktır. Ortak bir irade ve bir otoritenin olmadığı bu durumda, zihinsel ve fiziksel yeterlilikleri ve sahip oldukları doğal haklar açısından birbirlerinden üstün bir yanı olmayan insanlar; istediklerine ulaşmak uğruna, kendi iradelerini zorla diğerlerine kabul ettirmeye çalışmaktadırlar. Bu eşitlik durumu insanların birbirlerinden korkmasına sebep olmaktadır. Herkesin birbirinden korkup çekindiği bu ortam, Hobbes’un “insan insanın kurdudur” dediği durumu ifade etmektedir. Herkesin her şey üzerinde hak iddia edebildiği böyle bir ortam özünde kimsenin hiçbir talebini dile

¹¹ Ayhan Biber, **Sivil Toplum Örgütlerinde Halkla İlişkiler**, Nobel Yayın, (1.Baskı), Ankara 2006, s.11.

¹² Biber, **a.g.e.**, s.11.

¹³ Onbaşı, **a.g.e.**, s.19.

getiremeyeceği bir ortamdır ve bu açıdan bakıldığında doğal özgürlük, hiçbir anlam ifade etmemektedir.”

Doğanın insanları eşit biçimde yaratması, insanlar arasındaki güvensizliğin temel nedenidir. Aynı şartlar altında mücadele etmeye çalışan insanlar, birbirlerini yok etmeye ya da kontrolleri altına almaya çalışacaklardır. Bunun sonucunda kaos oluşacak ve bu kaosun yaratacağı savaş durumu kaçınılmaz hale gelecektir. Bu durumun yaşanmamasının tek yolu insanları kontrol altına alacak bir gücün olmasıdır. Bu gücün oluşması için, insanların tüm güçlerini tek bir kişiye ya da yönetime devretmeleri gerekmektedir. Hobbes bu gücü “Leviathan (Ejderha)” olarak adlandırır. Bu güç sayesinde huzursuzluk, ölüm korkusu ortadan kalkacak ve insanlar medeniyet ve kültür yaratabileceklerdir. Diğer bir deyişle medeni topluma geçiş gerçekleşecektir. Hobbes, Leviathan’ın gücünün belirsiz olduğunu ve gücünü sadece temsilcisi olduğu bireyleri korumak için kullanabileceğini söylemiştir.¹⁴ Eğer Leviathan başarısız olursa; tekrar doğa haline yani karmaşık ortama dönüş gerçekleşecektir.

Konuyu özetlemek gerekirse, burada yer alan ikilik devlet ve sivil toplum arasında değil, doğa durumu ile sivil ve politik toplum arasındadır. Devletin olduğu politik topluma sivil toplum denmektedir. Kişiler Leviathan’ı yaratmış ve meydana getirmişlerdir. Yaratıcının yarattığında kendi suretini görmesi gibi kişiler de kendilerini devlet ile eşdeğer görürler. Bu durumda gelinen nokta “devlet biziz” anlayışı olmaktadır.¹⁵ 18. yüzyılın en önemli düşünürlerinden birisi olan John Locke, toplumsal sözleşme kuramcılarının ilki olan Thomas Hobbes’un devlet konusundaki düşüncelerine eleştiri getirmiştir. Hobbes, devletin yetkilerini oldukça geniş tutup yönetim biçimi olarak monarşiyi desteklerken, Locke ise monarşiye şiddetli bir şekilde karşı durmuş ve en makul yönetim biçimi olarak demokrasiyi özümsemiştir. Ayrıca Hobbes, doğa halini çatışma ve savaş ortamı olarak tanımlarken, Locke buna karşı çıkmıştır.¹⁶ Locke’da doğa durumu barış hali olarak yer almaktadır.

¹⁴ Biber, **a.g.e.**, s.11.

¹⁵ Onbaşı, **a.g.e.**, s.20.

¹⁶ Müzeyyen Eroğlu, **John Locke'un Devlet Teorisi**, Akademik Bakış, (Sayı 21), İstanbul 2010, s.3. aktaran; Yavuz, **a.g.e.**, s.67.

Locke'un barış hali olarak düşündüğü doğa durumundaki insanlar tam bir özgürlük ve eşitlik halinde olmalarına istinaden, hak ve özgürlükler konusunda her birey eşit konumdadır. Doğa halinde kişi, kimsenin can ve mal güvenliğini tehlikeye atmayacak derecede özgürdür. Doğa halinde, hakkı ihlal edilen şahsın sorumlu olan kişiyi cezalandırma hakkı bulunmaktadır. Tabii ki bu ceza akla uygun ve kusur ile orantılı olup, zararı karşılayacak yeterlilikte olmalıdır. Fakat bu ceza yetkisi başka sorunlara da yol açmaktadır. Örneğin bu yetki bazen intikam alma gibi insani zaafılara neden olmaktadır. Bu da, karışıklık ve düzensizliği beraberinde getirmektedir. Sonucunda insanların özgür ve barış içinde yaşadığı doğa hali, korku ve tehditlerle dolu bir yaşantıya dönüşmektedir. Bundan dolayı insanlar siyasal toplumu oluşturmaktadırlar. Locke:¹⁷

“Eğer insan, doğa halinde kendi şahsının ve mülklerinin mutlak egemeniyse, niçin başka bir erkin tahakkümüne ve teftişine kendini tabi kılar?” sorusunu şöyle cevaplar. “Cevap kolay, zira her ne kadar doğa halinde insan bir hakka sahipse de bu haktan yararlanıp yararlanamayacağı gayet belirsizdir ve başkalarının istilasına daima açıktır.” şeklinde yanıtlamakta ve sivil toplumu, “insan yaşamlarının özgürlükleri ve mülkleri karşılıklı muhafazası için birleşmiş ve tek bir vücutta bütünleşmiş olarak tanımlamaktadır.”

Doğa durumunda bulunurken özgür, eşit ve bağımsız olan bireyler, kendi istekleriyle yarattıkları toplumsal sözleşme ile siyasi veya sivil toplumu meydana getirirler. Hobbes'tan farklı bir şekilde Locke, sosyal gruplara sivil toplum içinde büyük bir değer atfeder. Resmi otoriteye karşı kişinin hak ve özgürlüklerinin korunması yalnızca sözleşme yükümlülükleri ile değil, kişinin içinde bulunduğu sosyal gruplar ile de mümkün olabilmektedir. Kamusal alana tamamıyla politik bir anlam yükleyen Locke,¹⁸ aynı alanda; kişiler ve gruplara, yani örgütlü topluma da yer vererek devletin mutlak bir hegemonya aygıtı olarak görülmesini engellemiştir.

¹⁷ Yavuz, a.g.e., s.68.

¹⁸ Vehbi Bayhan, “Türkiye’de Sivil Toplum Örgütleri, Demokrasi ve Patronaj”, **Sivil Toplum ve Demokrasi**, Kaknüs Yayınları, (1. Baskı), İstanbul 2015, s.150.

Jean Jacques Rousseau, ‘İnsan özgürlüğünden vazgeçmeden nasıl boyun eğebilir?’ sorusuna cevap arayarak demokrasinin özünü çözmeye çalışmıştır. Bunun ancak yeni bir hukuk ve egemenlik anlayışıyla mümkün olabileceğini, bu şekilde insanların özgür olurken aynı anda boyun eğebileceklerini göstermiştir. Bir otorite olduğunda herkes boyun eğeceğinden dolayı kişi veya grup olarak hiç kimse bu bütünün dışında kalmayacaktı. Yurttaş olmanın Rousseau’daki karşılığı insanın kendisine boyun eğmesidir.¹⁹ Dolayısıyla kendine boyun eğmek, ‘tamamına’ yani tüm topluma boyun eğmek anlamına gelmektedir. Esasında bu sözleşme, kişinin kendisi dışındakilerin tamamına bağlanması anlamına gelmiyor, kendisinin de bu bütünün bir parçası olduğu anlamına geliyor. Ayrıca bu sözleşme ile egemenlik halka ve hatta bütün insanlara tanınıyor. Her birey topluma katıldığı biçimiyle bu egemenliğe dâhil oluyor. Egemen ve egemen olunanlar; aynı topluluk yani halk tarafından oluşturuluyor. Rousseau’ya göre birey, halkın ve milletin bir parçasıdır.²⁰ Üstelik bu parça görülmeyen bir şekilde egemenliğe dâhil olmaktadır.

Rousseau doğal hâlden, uygar hâle geçilmesine-geçirilmesine olumsuz bakan bir tutum içerisindedir. Ve bunu şöyle açıklar:²¹

“Bu zavallı vahşiler, iddia edildiği kadar mutsuz iseler, bizim gibi uygarlaşmayı ve bizim aramızda mutlu yaşamayı, nasıl bir akılsızlıkla durmadan reddediyorlar?... O vahşilerin kendi durumları ile bizim durumumuzu doğru bir şekilde yargılayacak kadar akıl ve bilgi sahibi olmadıkları söylenecek olursa, ben de şu cevabı veririm: Mutluluğu saptamak, akıl işi olmaktan çok, duygu işidir.”

Rousseau tüm öğretilerde geçerli olan doğa durumu anlayışına karşı yaptığı eleştirilerle tutarlı bir şekilde sivil toplum ile doğa durumu arasına bir set çeker. Sivil toplumdan doğa durumuna geçmiş hiçbir şey bulunmadığını belirtmiştir.²² Diğer

¹⁹ Kürşat Bumin, **Sivil Toplum ve Devlet**, Yazko Yayınları, (1.Baskı), İstanbul 1981, s.24.

²⁰ Bumin, **a.g.e.**, s.25.

²¹ J.J. Rousseau, **İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı**, Say Yay, İstanbul 1997, (Çev: Rasih Nuri İleri), s.219. aktaran; Muhittin Bilge, **Türk Modernleşmesi ve Sivil Toplum**, Binyıl Yayınevi, (1.Baskı) Ankara 2009, s.113.

²² Gülnur Acar Savran, **Sivil Toplum ve Ötesi - Rousseau, Hegel, Marx**, Belge Yayınları, (3. Baskı) İstanbul 2013, s.72.

şekilde ifade etmek gerekirse, doğa durumunda sivil toplum evresine geçiş köklü bir değişimi gerektirir.

Sivil toplum kavramı, sözleşmecî düşünürlerde geleneksel toplumda yer alan aile merkezli özel alanın karşısında yer alan kamusal alanı ifade eden bir siyasal yapıyı nitelemektedir. Tam da bu noktada Hegel'in önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü Hegel sivil toplumu devletten ayrı şekilde tanımlayan ilk kişi olmuştur.²³ Sivil toplum kavramı bugüne dek süren anlamını büyük oranda Hegel'e borçlu olmaktadır. Hegel'in sivil toplum ve devlet arasındaki ayrımı yaptığı çalışma, 1821 yılında yayınladığı Hukuk Felsefesi adlı eserdir.²⁴ Hegel'e göre sivil toplum, ne özgürlüklerin teminatı olmuştur ne de bir sözleşmeyle gelişebilir. Tarihsel olarak bir gelişme zinciri içinde modern bir toplumda olgunlaşan sivil toplum, pazar ekonomisi, sosyal sınıflar, kapital şirketler, kişiler ve devlete bağlı olmayan her türlü kurum ve kuruluşu kapsar. Hegel'de sivil toplum yapısı bir mozaik şeklindedir. Bu mozaik devletle bağı olmayan farklı kişi, grup, kurum ve kuruluşlar meydana getirmektedir.²⁵ Bu mozaik kavramı Hegel'in sivil toplum alanını olumsuz tanımlamasına sebebiyet vermiştir.

Hegel'in felsefesinde devlet ve sivil toplum arasındaki ilişki büyük önem taşımaktadır. Doğal hukuk geleneğiyle kıyaslandığında Hegel'in köklü bir değişiklik getirdiği ortaya çıkmaktadır. Doğal hukukçular siyasal toplum ve sivil toplumu aynı anlamda kullanmaktaydılar. Devletin olduğu siyasal toplum, sivil toplumu ifade etmekteydi. Hegel'e baktığımızda ise doğa durumu-siyasal ve sivil toplum ikiliği yerine sivil toplum-devlet ikiliğinin yer aldığını görürüz.²⁶ Etik hayat alanını Hegel, üç ayrı alana ayırmıştır. Bunlar; aile, sivil toplum ve devlet olarak sıralanmıştır. Bunlardan her biri kişinin yaşamını düzenleyici farklı etik kurallar koymuştur. Aile yaşamı karşılıklı sevgi, sıcaklık, özveri, birlik ve beraberlik vb. değerler çerçevesinde bütünleşmektedir. Sivil toplum tikelliğin alanı olarak ifade edilmektedir. Buradaki anahtar kelime ihtiyaçtır. Her kişi kendisinin tikel çıkar ve ihtiyaçlarının peşinde yol almaktadır. Fakat Hegel sivil toplumda özel mülkiyeti kabul eder. Bu da bir

²³ Bilge, **a.g.e.**, s.113.

²⁴ Bayhan, **a.g.e.**, s.151.

²⁵ Bayhan, **a.g.e.**, s.152.

²⁶ Onbaşı, **a.g.e.**, s.29.

karşılıklılık ve karşılıklı bağımlılık ağı oluşmasına neden olmaktadır. Çünkü bu sistemde her birey diğerinin ihtiyaçlarını karşılayacak araçları elinde bulundurmaktadır. Bireyler karşılıklı ilişkiye girerken hem kendilerinin hem de karşısındakinin ihtiyaçlarını karşılamak durumundadır. Hegel bu sistemde bireyin kaynaklarda pay alma fırsatını rastlantıya dayandırmaktadır.²⁷ Yeni bireyler elinde bulundukları ile birbirlerine eşit olmamaktadırlar.

Hegel'in sivil toplum-devlet ilişkisi alakalı yaklaşımında bireyin iradesi ile genel irade arasındaki ilişki vardır. Özünde sivil toplumda da kişisel irade genel iradeye bağlanmayı öğrenir. Çünkü sivil toplum; kendi ihtiyaçlarının ve menfaatinin peşinden giden her bireyin bunları sadece diğer bireylerin yardımları sayesinde sağlayabileceğini gördüğü ve öğrendiği bir alandır. Bundan dolayı insanların gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurdukları ve kanunlar çerçevesinde yönetilen birliklerden oluşmaktadırlar. Diğer bir tabirle, sivil toplum içerisinde de insanlar 'ortak tikel çıkarlar' çevresinde örgütlenmeyi öğrenmektedirler. Fakat bireysel irade ve genel irade arasında kaliteli bir uyumdan söz edilemez. Kişinin bütün davranışlarında 'genel'i temel alması sadece devlette mümkündür.²⁸ Devlet genel istencin gerçek olmasıdır; bu da istencin elle tutulur hale gelmesidir.

Özetlersek sivil toplum kişilerin kendi özel menfaatlerini vurguladığı kurallarla kişiselleşmektedir. Bunlar çatışma, rekabet, hırs gibi değerlerdir. Hegel'e göre sivil toplum kısaca açıklamak gerekirse farklılık, özel menfaat ve çatışma alanı olarak tanımlanabilir. Devleti ise toplumda bulunan çatışmacı unsurları ve özel menfaatleri; bir harmoni ve senteze dönüştüren yapı olarak tanımlar. Devlet sivil toplum elemanlarına ahlaki değer sağlar, ekonomik kazançları yönetir ve hayati bir önem arz eden yönetim hizmetlerinin etkinliğini en üst seviyeye çıkarmaya çalışır. Taraf olmaz ve küresel bir açıdan bakar. Birey sivil toplum içinde, sadece kendi çıkarları ve gereksinimlerini düşünür. Ancak devletin bir parçası olarak küresel ölçekli hak ve yükümlülüklerin de sorumlusudur. Hegel, devleti yalnızca sivil toplum eksenindeki çatışmaların ve mücadelelerin bir seyircisi olarak görme yanlısı

²⁷ Onbaşı, a.g.e., s.30.

²⁸ Onbaşı, a.g.e., s.31.

değildir.²⁹ Bu duruma göre bakarsak Hegel felsefesinde sivil toplum-devlet ilişkisi; hem karşılıklı bağımlılık hem de bir karşıtlık içermektedir. Sivil toplum içerisindeki çatışmaları çözüme kavuşturmak, akıllı bir denetim sağlamak ve ahlaki bir anlam kazanmak için devlete ihtiyaç duyar. Devlet ise temsil ettiği ahlaki hedefleri gerçeğe dönüştürmek için sivil topluma ihtiyaç duyar. Devlet ve sivil toplumun birbirlerine ihtiyaç seviyeleri birbirlerine denk değildir. Hegel'e göre üstün ve ayrıcalıklı konumda olan devlet, önceliklidir. Kesin olarak akılcı olan devlet araç değil amaçtır. Hegel devletin üstün pozisyonunu ön plana çıkararak tikelciliğin tehlikesinden korumak ister. Sonuç olarak sivil toplum kişisel menfaatlerin, çekişme ve çatışmaların alanı olarak ifade edilebilir.³⁰ Devlet ise toplumsal olarak değerlerin diğer tabirle ortak görüş ve evrenselliğin sahasıdır.

Marx'ın düşünsel yapısına indiğimizde Hegel'in sivil toplum ile ilgili sunduğu düşünceleri, onun eleştirel bir şekilde tekrar ele aldığı görülmüştür.³¹ İsminden de anlaşılacağı gibi Marksist düşüncenin fikir babası olan Karl Marx, devleti; Hobbes ve Hegel gibi toplumsal ve ekonomik yaşamın tamamını kuşatan bir kurum olarak görmez.³² Marx devleti, bu alanları kuşatan sivil toplumun hizmetinde yer alan bir kurum olarak görmektedir.

Marx'a göre toplumsal yaşamın tüm alanlarını belirleyen devlet değil sivil toplumdur. Marx sivil toplum tanımlamasını Hegel'in tam tersi bir biçimde yapar. Hegel'in devleti yarı tanrısal bir varlık olarak görmesini ve önceliği ona vermesini sert bir şekilde eleştirir. Hegel'in tersine Marx, siyasal yaşamı belirleyen sivil toplum olduğunu söyler.³³ Marx devleti tüm dünyada geçerli kurallara sahip ve ulusun gereksinimlerini karşılayan kapsayıcı bir kurum olarak değil egemen gücün elindeki bir aygıt olarak görür. Devlet sivil toplum içerisindeki çatışmaları senteze dönüştüren bir yapı değildir. Sivil toplumun yansımasıdır. Diğer bir deyişle sivil toplum ne ise devlet de o olmaktadır. Sivil toplum devlet nezdinde yok olmaz, tam

²⁹ Onbaşı, a.g.e., s.31.

³⁰ Onbaşı, a.g.e., s.33.

³¹ Bawer Alyakut, **Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları İçin Stratejik Yönetim**, Cinius Yayınları, (1.Baskı), İstanbul 2013, s.25.

³² Ömer Çaha, **Aşkın Devletten Sivil Topluma**, Orion Kitabevi, (5.Baskı), Ankara 2012, s.36.

³³ Çaha, a.g.e., s.25

tersine yeniden üretilir. Çünkü sivil toplumda devleti ve normlarını, güçlü olan ve üretim araçlarına hâkim olan sınıf belirler. Sivil toplum işleyiş kurallarını da kendi lehine çevirir.³⁴ Kısacası sivil toplumun alanı, üretimin yapıldığı ve sınıfsal mücadelenin başladığı yerdir. Değeri üretimin şekline göre değişmektedir. Fakat oluşum sebebi kapitalizmdir. Marx'a göre sivil toplum olumsuz bir alandır.³⁵ Çünkü üretim ilişkileri ve bundan dolayı sömürme-sömürülme ilişkisi burada ortaya çıkmıştır.

Marx'a göre devlet-sivil toplum arasındaki ilişkide önemli olan devlet değil sivil toplum ve o alanda gerçekleşen olaylardır. Belirleyici olan önemli nokta yoksulluk, sınıflararası eşitsizlik ve çatışma ile şekillenen ekonomik ilişkilerin yaşandığı yer olan sivil toplumdur. Marx maddeci tarih anlayışını sunarken sivil toplum birinci dereceden bir fonksiyona sahiptir. Bu açıdan sivil toplum ana temeldir. Tarihin tamamının asıl kaynağı ve sahnesidir. Marx'ın buradaki tanımına göre sivil toplum, kişilerin politik faaliyetleri haricindeki kişisel ve finansal bağlantılarından oluşan maddi faaliyet alanını tanımlar. Marx'a göre sivil toplum; üretici erklerin belirli bir gelişmişlik seviyesinde, kişiler arasındaki ekonomik ilişkilerin tamamını içerir.³⁶ Marx'ın söylediklerini toplarsak;³⁷ sivil toplum kavramını 1845'e kadar sıkça dile getirilen Marx, bu dönemden sonra 'üretim ilişkileri' kavramına erişmiş ve daha sonra yaptığı çalışmalarda bu kavramı kullanmayı tercih etmiştir. Marx'ın kurgusuna göre sivil toplum alanı ekonomik alanı kapsamaktadır. Yani maddi üretimi ve bununla ilişkili faaliyetleri içerir. Bundan dolayı sivil toplum ve ekonomi arasında bir ayrım yapılmamaktadır. Diğerine benzer olarak devlet ile sivil toplum arasında bir ikilik durumu da yoktur. Tam tersi bir şekilde Marx sivil toplumu korumanın devletin görevleri arasında olduğunu da söyler. Bundan başka sivil toplumun her durum içerisinde devlet ve ulusallık amacıyla kendisini ortaya koymasını gerektiğini ifade etmiştir. Sivil toplum; kapitalist üretim ilişkilerinin seçkin bir ürünü olarak yer almaz. Ancak sivil toplumun

³⁴ Norberto Bobbio, **Gramsci and the Concept of Civil Society**, Civil Society and the State, Ed. John Keane, London ve New York: Verso, 1988, s. 75 aktaran; Çaha, a.g.e., s.37.

³⁵ Çaha, a.g.e., s.37.

³⁶ Onbaşı, a.g.e., s.34.

³⁷ Metin Çulhaoğlu, Can Soyer, Solda "Sivil Toplum" Söylemi : Gerçekler ve Yanılsamalar, Maki Basım Yayınevi, (1.Basım), Ankara 2000, s.14.

gelişiminin önünde yer alan engelleri kapitalizm büyük oranda kaldırmıştır. Sonuç olarak, sivil toplum farklı toplumsal öznelerin mücadeleleriyle oluşabilecek bir alan değildir. Kapitalizmin gelişmesinin tabiatına uygun şekilde oluşan ilişkiler ağıdır.

Marksist yazarlarda genel olarak görülen, ‘sapmaya düşmeme’ kaygısı ile ortaya çıkan; çoğunlukla totolojiye uzanan, bundan dolayı bilgi akışının olmadığı, açıklama ihtiyacını karşılamayan bir yazın şekli bulunmaktadır. Fakat Antonio Gramsci’yi diğerlerinden ayıran en önemli nokta bunların dışında yer almasıdır. Gramsci eserleri genelgeçer bir çerçeveden uzaktır ve dünyayı anlamayı amaçlar.³⁸ Gramsci’nin sivil toplum kavrayışı, devlet ile sivil toplum ilişkilerinin birbirleriyle iç içe geçmesinin dikkat çekmesi açısından önemlidir. Bu yapıyı anlamak için Gramsci’nin hegemonya kavramına ilişkin fikirlerinden söz etmek gerekmektedir.³⁹ Özünde, hegemonya kavramın oldukça uzun bir geçmişi bulunmaktadır. 19.yy’ın sonundan 20.yy’ın başına kadar Rus Sosyal-Demokrat hareketinin ana sloganları arasında yer alan Hegemonya kavramı, Lenin tarafından sınıf olmanın gerekli şartları içinde sayılmıştır. Kavram SSCB’de, bu tarihten sonra çok kullanılmamıştır. Fakat Komintern’in (Üçüncü Enternasyonel) dışa dönük belgelerinde varlığını sürdürmüştür.⁴⁰ Gramsci’nin bu kavramı kullanması da doğrudan Komintern kaynaklarından gelmektedir.

Gramsci sivil toplumu, ekonomiyi baz alarak tanımlamıştır. Hegemonya mücadelesi ideolojik, kültürel ve politik sınıflar arasında yaşanmaktadır. Buradaki mücadeleyi kazanan egemen sınıf kendilerinin menfaatlerini toplumun tamamına aitmiş gibi göstermekte ve böylelikle farklı kesimlerin rızalarını da kazanabilmektedir. Hâkim zümre bu şekilde sivil topluma istediği gibi yön verebilir, kendisine ait ideolojik düşünceleri toplumun tamamına kabul ettirebilir. Fakat sivil toplumdaki sosyal ilişkiler de güç ilişkileridir. Devlet aygıtının, içerisinde rıza ve zorlamayı birlikte barındırması gibi, sivil toplumda yer alan ilişkilerde de benzer nitelikte bağlantılar bulunmaktadır.⁴¹ Marksist analize göre devlet burjuvazinin elinde bir aygıt olarak görüldüğünde, Gramsci’nin bu analizi daha detaylı kapsamda

³⁸ Bumin, **a.g.e.**, s.40.

³⁹ Cevit Yavuz, **a.g.e.**, s.75

⁴⁰ Çulhaoğlu, Soyer, **a.g.e.**, s.19.

⁴¹ Onbaşı, **a.g.e.**, s.38.

ele aldığını söyleyebiliriz. Egemen sınıfı toplumun çeşitli kesimlerinin rızasını kazanmış ve zor kullanma hakkını elde eden sınıf olarak tanımlayan Gramsci, devlet ve sivil toplumun bunları birlikte gerçekleştirdiğini belirtir. Gramsci hegemonyayı tamamlanmış bir süreç olarak görmez, sürekli yenilenmesi gereken tekrar kazanılması gereken bir amaç olarak tanımlar.⁴² Bundan dolayı da sivil toplum ve devletin devamlı iç içe olduğunu, birbirleriyle nüfuz içerisinde olduklarını belirtir.

Yukarıda anlatılanlardan yola çıkarak başlangıcı Eski Yunan'a dayanan sivil toplum, yasalar içerisinde özgür ve eşit vatandaşların siyasi toplumu olarak tanımlanabilir. Bu dönemde sivil toplum devletle eşdeğer tutulmuş, sonrasında 'Toplumsal Sözleşmeci' düşünürler de siyasi toplumu sivil ve medeni toplum biçiminde tanımlayarak bu anlayışı devam ettirmişlerdir. Toplumsal sözleşmenin ilk temsilcisi sayılan Thomas Hobbes kurgusal doğa sisteminde insanların tamamen eşit ve özgür olduğunu belirtmiştir. Eşit şartlar altında mücadele eden insanların birbirlerini tahakküm altına almaya çalışacağını belirten Hobbes bunların sonucunda savaş durumu yaşanmaması için bütün yetkinin bir kişiye ya da yönetime devredilmesi gerektiğini söylemiştir. John Locke, Hobbes'un monarşi düşüncesine tamamen karşı durmuş ve demokrasiyi savunmuştur. Hobbes doğa durumunu savaş ortamı olarak tanımlarken, Locke ise aynı kavramı barış ortamı biçiminde savunmuştur. Diğer bir toplumsal sözleşmeci Rousseau yurttaşlığın mantığını insanın hem kendisine hem topluma boyun eğmesi olarak tanımlamıştır. Ve doğa durumundan sivil topluma geçebilecek hiçbir şeyin bulunmadığını da belirtmiştir.

Sivil toplumu devletten ayrı şekilde tanımlayan ilk düşünür Hegel'dir ve aynı zamanda, kavramın bugünkü anlamının da temelini oluşturmuştur. Farklılıkların, özel menfaatin ve çatışmanın alanı olarak sivil toplumu işaret eden Hegel, devleti bu özel menfaatleri ve çatışmacı unsurları harmoni ve senteze dönüştüren yapı olarak tanımlamıştır. Devleti üstün olarak gören Hegel'e karşın Karl Marx, sivil toplumun devleti kuşattığını öne sürer ve siyasal yaşamı belirleyen de sivil toplum olduğunu söyler. Devleti hâkim gücün elindeki bir cihaz olarak gören Marx devleti sivil toplumun yansıması olarak tasvir eder. Sivil toplum üretim ilişkileri bağlamında

⁴² Onbaşı, a.g.e., s.39.

sömürme-sömürülme ilişkisi göttüğünden dolayı Marx'a göre olumsuz bir alandır. Gramsci sivil toplumu diğer Marksist düşünürlerden farklı olarak ele alır. Henüz tamamlanmamış bir süreç olarak belirttiği hegemonya kavramını, sınıflar arasında ideolojik, kültürel ve siyasal mücadelelerin yaşandığı bölüm olarak tanımlar. Bu mücadeleyi kazanan sınıf menfaatlerini tüm toplumun menfaatiymiş gibi göstermeyi başarır. Bu düzen içerisinde topluma istedikleri şekilde yön verebilmektedirler.

1.2. Sivil Toplumun Günümüzdeki Anlayışı

Günümüzdeki sivil toplum kavramı, liberal söylem, hak ve özgürlükler ve kamusal alan çerçevesinde kendisine yer bulmaktadır. Devletin doğrudan denetlemediği, sınıfsal ve finansal ilişki ağının ve pazar mekanizmasının da dışında kalan bir alandır. Günümüzde devlet-sivil toplum zıtlığı keskin hale gelirken, devletin zayıf hale gelmesi veya etkisinin azalmasıyla sivil toplum güçlü bir alan haline gelmektedir.⁴³ Finansal, sosyal, politik ve kültürel alanlarda meydana gelmiş olan değişim ve dönüşümler yeni kavramların ve kurumların ortaya çıkmalarına, gelişip yaygınlaşmalarına sebebiyet vermiştir. Batı coğrafyasında tarihsel seyir içerisinde yaşanan bir takım değişimler ve dönüşümler devamında sivil toplum kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur.⁴⁴ Sivil toplum kavramının tanımı üzerinde düşünürler ortak bir kanıya varamamışlardır.

Sivil toplum kişilerin, grupların ve çeşitli kurum ve kuruluşların zaman zaman birbirleri ile uzlaştığı zaman zaman ters düştükleri; inanç, kanaat ve menfaatlerini korudukları ve hayat tarzlarını korumak için birlikteliğe gereksinim duydukları toplumsal ortamı tanımlamak için kullanılan bir kavramdır.⁴⁵ Sivil toplum kuruluşlarının oluşumu ve gelişiminde, finansal açıdan özgür ve devlet müdahalesinden mümkün olduğu kadar uzak bir yapının olması gerekmektedir. Şöyle ki, sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkışı ve gelişme evrelerinde kişilerin finansal yeterlilikleri belirleyici bir etken olmaktadır. Yani sivil toplum için serbest piyasa yeterli olmasa da gereklidir. Siyasi otoriteden ayrı olarak bir ekonomik alan,

⁴³ Özgür Sarı, **Suriyede Liberalleşme Hareketleri ve Sivil Toplum Örgütleri**, Çizgi Kitabevi, (1.Baskı), Konya 2011, s.78.

⁴⁴ Gökhan Tuncel, **Sivil Toplum ve Devlet**, Bilsam Yayınları, (1.Baskı), İstanbul 2011, s.13.

⁴⁵ Tuncel, a.g.e., , s.15.

sivil toplum kuruluşlarının olmazsa olmazıdır. Çünkü sivil toplum kuruluşları liberal ekonomilerin uygulandığı devletlerde ortaya çıkmakta ve gelişmektedir.⁴⁶ Finans alanında devletten ayrı başka bir alan ortaya çıkarken, sosyal, politik ve kültürel alanlarda da devletten farklı ve ona karşı sivil alanların da ortaya çıktığı görülmüştür.

Toplumun otonom bölgesi olarak sivil toplumu tanımlayabiliriz. Günlük hayatla doğrudan ilgili olan sivil toplumu; insan hayatını kapsayan, içine alan, yönlendiren, insanların sosyal ve politik tutum ve davranışlarını belirleyen bir kavram olarak ifade edebiliriz. Sivil toplumun tam anlamıyla bir tanım yapılamamaktadır. Gerekli olduğu da düşünülmektedir. Şöyle ki ne tür bir tanım yapılırsa yapılsın muhakkak bazı özellikleri eksik kalacaktır.⁴⁷ Fakat düşünürlerin yaptığı tanımlara bakarak, sivil toplum kavramının özelliklerini her yönüyle görebiliriz.

Sivil toplum kuramlarda bir uygarlık safhası olarak ifade edilmektedir. Toplumun ön plana çıkarılan özelliği de siyasinin otoritesinden kurtulabilmiş olmaktır. ‘Sivil’ kavramı Batı’nın özgürlük dönüşümünde siyasi erklerin otoritesinden kurtulmayı simgelediğinden dolayı önemli bir yer tutmaktadır. Sivil toplumu olmayan ve bu gelenekten gelmeyen topluluklarda devlet, kısıtlanmamış bürokrasi yoluyla göz yumulamayacak baskılara sebebiyet verebilir. Sivil toplum tanımıyla ilgili birçok tartışma bulunmaktadır. En sık kullanılan tanım da sivil toplum, devletin karşısında ve onun dışında kalan bir yapı olarak değerlendirilmektedir. Sivil toplum, devlet iktidarının denetlenmesi ve sınırlandırılması, devletin halkın ihtiyaçlarına uygun bir şekilde kullanılmak amacıyla yönlendirilmesi açısından zorunlu görülmektedir.⁴⁸ Ve sivil toplum bu amaçla değişik tanımlara özne olmaktadır.

⁴⁶ Tuncel, a.g.e., s.20.

⁴⁷ Ali Coşkun, **Sivil Toplum Kuruluşlarında Yönetim**, Seçkin Yayıncılık, (1.Baskı), Ankara 2008, s.11.

⁴⁸ Meltem Dikmen Canikoğlu, **Sivil Toplum ve Türkiye Demokrasisindeki İzdüşümleri**, Seçkin Yayıncılık, (1.Baskı), İstanbul 2009 s.19.

L. Diamond, sivil toplumu “gönüllü, kendi kendisini yaratan, kendi ayakları üzerinde durabilen, otonom, örgütlü şekilde toplumsal yaşam alanı”⁴⁹ olarak tanımlar. White’a göre sivil toplum, devletle aile arasında bulunan devletten ayrı olarak yer alan, devletle otonom ilişkisi bulunan bir yapıdır.⁵⁰ C. Taylor sivil toplumun asgari anlamda devletin yönetimi altında olmayan özgür birliklerin olduğu yerde, güçlü anlamıyla ise yalnızca bir bütün olarak toplumun, devlet gözetiminde olmayan bu tür birliklerle kendisini yapılandırabildiği ve faaliyetlerini kontrol edebileceği yerde var olacağını söyler.⁵¹ Diğer tanıma göre ise; sivil toplum, yurttaşların kamusal hayata, ortak varlıkların yönetimine ve kendileriyle alakalı kararlara katıldıkları bir toplum şeklinde tanımlanabilir.⁵² Bireysel ve toplu aktivitelere önemli bir uzam açan, baskınlığıyla vatandaşların katılımının öneminde temellenmiş bir toplum olarak ifade edebilir.

Siyaset sosyolojisi alanında da önemli çalışmaları bulunan Jürgen Habermas, temsili demokratik sistemde halkın fikirlerini karar mercilerine aktaran kanalların tıkanmış olduğunu öne sürmektedir. Habermas, toplumların çoğulcu bir yapıya kavuşmasına istinaden partilerin de çoğunluğun çıkarlarını temsil eden bir fonksiyon üstlendiğini gün geçtikçe de devletin bir mekanizması haline gelip bireyden uzaklaşmakta olduğunu belirtmektedir. Bundan dolayı vatandaşların istekleri siyasi karar olarak kabul görmemektedir. Meclis, halkın kararlarının yansıtıldığı yer değil, siyasi parti görevlilerinin daha önceden alınmış kararları tutanaklara geçirmek amacıyla toplandıkları bir yere dönüşmüştür. Parlamentoya karşı bağımsız hale gelen partiler, aynı zamanda seçmenine karşı da bağımsız hale gelmişlerdir. Bu yüzden, kitle partileri halkın iradesini temsil eden mekanizmalar değil, halkın iradesini biçimlendiren mekanizmalar haline gelmişlerdir. Partilerin aldıkları karara verilen yankılar ‘halkın kararları’ olarak adlandırılmıştır. Yaşanan bu dönüşümün sebebi siyasi partilerdeki işletme modeline göre örgütlenmedir. Ve siyaseti meslek haline getirmiş olan merkezdeki memurlarca yönetilmeleridir. Bu süreç içerisinde esas

⁴⁹ Larry Diamond, **Rethinking Civil Society: Toward Democratic Consolidation**, *Journal of Democracy*, Temmuz 1994, s.5. aktaran; Canikoğlu, a.g.e., s.20.

⁵⁰ George White, **Civil Society, Democratization and Development: Clearing the Analytical Ground**, *Democratization*, 1/3, 1994, s. 379. aktaran; Canikoğlu, a.g.e., s.20.

⁵¹ C. TAYLOR, **Models of Civil Society**, *Public Culture*, 3/1, 1990, s. 111. aktaran; Canikoğlu, a.g.e., s.20.

⁵² Vaclav HAVEL; **Sivil Toplum Dedikleri**, *idea Politika* adlı Dergiden alarak yayımlayan:Radikal, 27 Temmuz 2000. aktaran; Canikoğlu, a.g.e., s.20.

işlerini kaybeden parti komiteleri, kitlelerin oy vermelerini sağlamak için partiye bağlamaya çalışmışlardır.⁵³ Bunun sonucunda yerel temsilcilerin hesap vermek amacıyla yapması gereken toplantılar, yapılan propaganda çalışmalarıyla birlikte sonuçsuz kalmıştır.

Sivil toplum tartışmaları çerçevesinde, merkezi yönetimin toplumsal yaşama müdahale etme izninin asgariye düşürülmesi, böylece temel hak ve özgürlüklerin tam olarak kullanılabilmesi gibi bir hedefte uzlaşmış olsa da, bu hedefe ulaşmak amacıyla farklı yöntemlerin önerilmesi, üç çeşit sivil toplum teorisinin oluşmasına imkân vermiştir: Çoğulcu sivil toplum, asgari devletçi sivil toplum, katılımcı sivil toplum.

Çoğulcu sivil toplum ve asgari devletçi sivil toplum kuramları liberal sağ düşünceye, katılımcı sivil toplum kuramı ise neo-marksist düşünceye dayalıdır. Hegel'in, sivil toplumu devletin haricinde bir yapı olarak tasarladığı ve devleti mutlak güç olarak kabullendiği anlayış biçiminin karşısına çoğulcu demokrasi anlayışının yerleştirilmesiyle çoğulcu sivil toplum düşüncesi kendini göstermeye başlamıştır.⁵⁴ Kuram, temelinde kuvvetler ayrılığı ilkesiyle yönetilen devlet çoğulculuğunu yeterli görmeyen, içinde sivil toplum kuruluşlarının da yer alacağı toplumsal çoğulculuğun olması gerektiğini belirten bir anlayış gütmektedir.

Yeni sağ anlayışın ürünü olan bir diğer kuram asgari devletçi sivil toplum kuramıdır. Bu kuramın esinlendiği kişi Friedrich Hayek'tir. Bu kurama göre devlet doğal düzene, düzenleyici kurallarıyla müdahalede bulunmaktadır. Toplumun bütününe dikkate alınmadığı bu kurallar yapaydır. Bundan dolayı da devletin yasama yetkisi kısıtlanarak topluma müdahale yetkisi en az seviyeye düşürülmelidir. Bu şekilde sivil toplumun oluşturulması ve güçlü hale gelmesi mümkün olacaktır. Devlet ile toplumun iç içe olması gerektiğinin ön plana çıkarıldığı katılımcı sivil toplum anlayışı neo-marksist düşüncenin ürünüdür.⁵⁵ Bu kuramda asgari devletçi

⁵³ Jürgen Habermas, **Siyasal Katılım Kendi Başına Bir Değer Mi**, Çev. Tanıl Bora, Toplum Bilim, Sayı: 27, s.68 aktaran; Biber, **a.g.e.**, s.18.

⁵⁴ Yurdakul Fincancı, **Sivil Toplum**, Tüses Yayınları, İstanbul 1991, s.2. aktaran; Biber, **a.g.e.**, s.20.

⁵⁵ Biber, **a.g.e.**, s.21.

sivil toplum kuramının tersine, devletin sınırlandırılması değil sivilleştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

John Keane'e göre sivil toplum, şiddetin karşısında olan kendi kendine örgütlenebilen, kendini değerlendirebilen ve yansıtan, hem birbirlerini hem de onların eylemlerini çerçeveleyebilen, sınırlayabilen ve mümkün kılabilen devlet kurumları ile devamlı bir gerilim içerisinde olma eğiliminde bulunabilen yasal koruma altındaki devlet-dışı kurumların karmaşık ve dinamik bir topluluğunu hem tanımlayabilen hem de tasavvur edebilen bir ideal-tip kategorisi olmaktadır.⁵⁶ Tanımda dikkat çeken nokta, sivil toplumun hem elde var olanı tasvir etme ve açıklama yetisi hem de geleceğe dönük hayaller için yol gösterici olma potansiyeline sahip bir araç olarak görülmesidir. Bu tanımla ilgili diğer bir husus, sivil toplum yalnızca devletin dışında bulunan ve yasal koruma altındaki alanla eş şekilde görülmemiştir.⁵⁷ Aynı zamanda sivil toplumun eylemlerinden dolayı hem devlet kurumları ile hem de kendi içerisinde karmaşık ve yeri geldiğinde gerilimli ilişkilerle bütünleştiğine dikkat çekmektedir.

John Keane, sivil toplum kavramının Batı'daki tarihsel rotasını dört başlık altında sunmuştur:⁵⁸

- Sivil toplum ile devletin ayrıldığı klasik evre;
- Toplumların devlete karşı bağımsızlığının savunulduğu ve üstünlüğünün kazanıldığı devlet karşıtı evre;
- Sivil toplum hürriyetinin kargaşaya sebebiyet vermesinden ötürü sivil topluma karşın devletin güçlendiği evre;
- Devletin düzenleyici baskısının sivil toplumun gelişimini engelleyeceği kaygısı ile çoğulcu, gönüllü, örgütlenmeye dayalı, devlete bağımlı olmayan bir sivil toplumu koruma fikrinin geliştiği evre düzeninde sıralanmaktadır.

⁵⁶ John Keane, **Civil Society: Old Images New Visions**, (Oxford, Cambridge: Polity Press, 1998), s.6. aktaran; Onbaşı, **a.g.e.**, s.46.

⁵⁷ Onbaşı, **a.g.e.**,s.46.

⁵⁸ Cemal Sarpaşan, **Devletin Sivil Topluma Yaklaşımı Çerçevesinde Devlet-Sivil Toplum İlişkisi**, Dernekler Denetçiliği Yeterlilik Tezi, T.C. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı, Ankara 2008, s.35 aktaran; Yavuz, **a.g.e.**, s.79.

Sivil toplum kavramı ile ifade edilmek istenenin ne olduğu hususunda tam bir uzlaşım bulunmamaktadır. Buna nazaran sivil toplumun birçok tanımından yola çıkarak bugün gelinen noktada bazı ortak sonuçlara varmak mümkündür. Bu manada sivil toplumun özelliklerinden de şu şekilde söz edebiliriz:⁵⁹ Kamusal alandaki tüm kişilerin katılımına açık kuruluşlar, dernekler, sivil oluşumlar, benzeri vatandaşların gönüllü olarak katılımı ile oluşmakta olan birlikteliklerdir. STK'ların siyasi otorite karşısında özerk veya bağımsız olmaları esastır. Bundan dolayı bu kuruluşlara yasak uygulanmamalı ve devlet kurumunca yönlendirilmemelidir. Diğer bir özellik; STK'ların heterojen yapıda olmaları tek renkli olmamaları gerekmektedir. STK'lar legal kurumlardır, bundan ötürü kendi içerisinde insan haklarına saygı, kurumsal ölçekte garanti altında bulunmaktadır. STK üyeleri kendi içerisinde hoşgörü ve dayanışma ile bütünleşmektedirler. Kurumların kendi denetim sistemleri bulunmaktadır. Bu denetimi uygularken dışarıdan herhangi bir baskı gelmesi söz konusu değildir. STK'ların ütopyik bir potansiyeli bulunmaktadır. Bu oluşumlar kendiliğinden gerçekleşmişlerdir.

Günümüzde sivil toplumun sadece bazı toplumlarda gelişebildiği gerçeğini varsayarak sivil toplumun gelişebilmesinin devletin ve toplumun bazı özelliklere sahip olmasıyla ancak mümkün olduğu belirtilir. Bunun sonucunda; devletin iki özelliğine dikkat çekmek gerekmektedir. İlki hukuk devleti, ikincisi sınırlı devlettir. Hukuk devleti özelliği devletin tüm vatandaşlarını eşit şekilde kabul etmesini gerektirir. Suç işlemediği sürece tüm vatandaşlar masumdur ve temel haklar herhangi bir şekilde kısıtlanamaz. Yöneticiler keyfi bir tutum sergileyemez, daha da önemlisi de kültürel, politik ve finansal alanda sivil toplum kuruluşları arasında yaşanacak olan rekabette devletin taraf tutmaması, devletin sadece bir hukuk devleti olmasıyla mümkündür. Serbest piyasada yer alan aktörlerin gelişme mantığı sivil toplumdaki gelişme mantığına benzerdir ve ikisinde de rekabet kaçınılmaz olmaktadır. Eğer devlet taraf olursa sivil toplum kuruluşları arasında bulunan dengeyi çökertir. Sağlıklı ve düzgün bir sivil toplum anlayışı olması için devletin bir ideolojiye göre değil hukukun üstünlüğü ilkesine göre yönetilmesi doğru olacaktır. Bu noktada devletin, sivil toplum içerisindeki bazı kesimleri kollamaması gereklidir. Devletin

⁵⁹ Esra Yüksel Acı, **Kalkınma Sürecinin Yeni Aktörleri Sivil Toplum Kuruluşları**, Günizi Yayıncılık, (1.Baskı), İstanbul 2005, s.26.

sivil toplum içindeki çatışmaları, anlaşmazlıkları, haksızlıkları, tecavüzleri gidermek amacıyla ‘önleyici’ bir tutum sergilemesi gerekmektedir. İkinci özellik devletin etkinlikleri çerçevesinde sınırlı olması gereklidir. Devlet; politik, kültürel, sosyal ve finansal alanlarda ne kadar çok boy gösterirse sivil toplumsal alanda etkinlik gösterdikleri için devletin asli görevleri olan; adalet, savunma ve güvenlik gibi alanlar ile sınırlı kalması diğer alanlarda sivil toplum unsurlarını çekecek ve canlanmasına neden olacaktır.⁶⁰ Birçok farklı ülkede deneyimlenmiştir ki devlet ne kadar ekonomik hayat içerisinde yer alırsa o miktarda rant doğar ve sonucunda bu ranttan parayı kapmak için büyük harcamaları gözden çıkaran kesimler ortaya çıkar.

Sivil toplumun gelişimini sağlamak için öncelikle toplumsal düzeyde farklılaşma gereklidir. Sivil toplumu besleyen toplumsal damarlar; toplum yaşamında yer alan kültürel, dinsel, ideolojik, politik, ekonomik veya cinsiyet eksenindeki farklılaşmalardır. Farklılaşma demokrasinin olmazsa olmazıdır. Tek tip vatandaş, din, kültür, görüş veya anlayışın hâkim olduğu yerlerde siyasi partiler başta olmak üzere siyasi gruplar için bir taban oluşması söz konusu olamaz. Sosyolojik açıdan bakacak olursak ne kadar çok farklılık olursa, o oranda karşılıklı bağımlılık ve dayanışma oluşur.⁶¹ Toplumda bir doktor ile bir öğretmen nasıl birbirleri için gerekli işler A siyasi görüşünü savunan biri ile B siyasi görüşünü savunan insan da birbirlerine o denli ihtiyaç duymaktadır. Yani bir kesimin kazanımı, diğer kesimlerin de kazanımı sayılır veya kazanımlarını desteklemektedir. Tam tersi her iki kesim için de geçerli olmaktadır.⁶² Toplumda yer alan bir kesimin kaybı doğrudan veya dolaylı olarak diğer kesimlerin de kaybına yol açmaktadır.

Yukarıdaki metinde, sivil toplumun günümüzde ne anlama geldiği detaylı bir şekilde açıklanmaktadır. Ancak metnin içeriğinde sivil toplumun ne ifade ettiğini açıklayan birkaç ifadenin altını çizmek oldukça yararlı olacaktır. İletişimde yer alan diğer birçok kavram gibi sivil toplum kavramı üzerinde de ortak bir tanımda karar kılınamamıştır. Sivil toplumun tam bir tanımı yapılmaya çalışıldığında içeriğinde eksiklik bulunabilir. Bundan ötürü de alanda yer alan yazarlar böyle bir çabaya

⁶⁰ Çaha, a.g.e., s.59-60.

⁶¹ Çaha, a.g.e., s.62.

⁶² Çaha, a.g.e., s.63.

girmemiştir. Sivil toplum devletin doğrudan denetiminde olmadığı gibi sınıfsal ve finansal ilişkilerin ve pazar mekanizmasının da dışında yer almaktadır. Kuruluş ve gelişim aşamasında ekonomik bakımdan özgür olan sivil toplumun devlet yatırımlarından da uzaklaşması gerekmektedir. Sivil toplum özellikle liberal ekonomilerde ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı siyasi yapıdan uzak bir finansal alan sivil toplum kuruluşlarının olmazsa olmazlarındandır.

Batılı anlayışın bir ürünü olan sivil topluma; bu anlayışa sahip olmayan toplumlar açısından bakıldığında, devlet baskısının çok daha fazla olduğu görülmektedir. Sivil toplum bu noktada devletin karşısında ve dışında bir yapı olarak kendini göstermektedir. Yukarıdaki tanımlarda yer alan sivil toplumun özerk konumu da bunu nitelemektedir. Diğer başlıkta sivil toplum, Türkiye’deki gelişimi açısından kısaca incelenecektir.

1.3. Türkiye’de Sivil Toplum

Türkiye açısından yeni bir kavram olan sivil toplum, 80’li yıllarda günlük hayatımıza girmiş ve üzerinde tartışılmaya başlanmıştır. Fakat batıdaki anlam ve işleviyle sivil toplum kuruluşlarının oluşması için gereken sosyoekonomik şartlar daha yeni yeni oluşmaktadır.⁶³ Batıdaki kamu-özel, politik-kamusal-ekonomik alan ayrımlarından farklı olarak Türkiye’de resmi ve sivil kavramları arasındaki ayrım siyasi iktidarın toplumun tüm alanları üzerindeki gücünün bir yansıması olmaktadır. Bundan dolayı Türkiye’de sivil toplum, devletin resmi organları dışında kalan alan olarak bilinmektedir. Sivil toplum alanı Osmanlı’da çok geniş değildir, bunun sebebi güçlü devlet geleneği anlayışıdır. Toplum üzerinde devletin düzenleyici ve hâkim rolü, bireylerin ve sivil toplumun gelişeceği bir alan bırakmamıştır. Tüm bunların sonucu olarak yıllardan beri geçen süre zarfı içerisinde başat ve belirleyici olan taraf devlet olmuştur. Bunlardan ötürü Türkiye’de sivil toplum konusundaki bilinç oldukça tazedir. Örnek vermek gerekirse 1980 sonrası dönemde gelen STK’lar; çoğunlukla vakıf ve dernek gibi tüzel kişilikler altında yasal etkinliklerini sürdürmektedirler. Türkiye’de STK’ların gelişim aşamalarını incelersek;⁶⁴ başlangıcı

⁶³ Biber, a.g.e., s.22.

⁶⁴ Önder Kutlu ve Sefa Usla, **AB yolundaki Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Devlete Güven Tesisindeki Rolü**, II.Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi: Küresel Eşitlik, Çanakkale, 4-6 Haziran 2004, s.

cemiyet olmak üzere vakıflar, dernekler, sendikalar ve diğer mesleki kuruluşlar sayılabilmektedir.

Neo-liberalizm 1980'lerin başından itibaren parlayan bir değer olmaya başlamıştır. ABD'de Reagan ve İngiltere'de Thatcher hükümetleri sözü edilen dönemde bu akımın en önemli temsilcileri olmuşlardır. Ancak neo-liberalizm ondan sonraki dönemlerde adeta küresel seviyede bir hegemonyaya sahip olmaya başlamıştır. Buna eşlik eden zamanda gerçekleşen diğer önemli gelişme de Huntington tarafından demokratikleşmenin üçüncü dalgası olarak adlandırılan ve Doğu Avrupa'da gerçekleşen, otoriter rejimlerden liberal demokratik rejimlere geçilmesi olmuştur. Bütün bu gelişmelerin paralelinde aynı dönemde uluslararası sistem gün geçtikçe artan seviyede, bir ekonomik entegrasyona doğru gitmiştir. 1980 yılında Türkiye bir adaptasyon programını devreye sokup kendini bu gelişmelere uyarlama yoluna gitmiştir. Türkiye ekonomisinin liberal hale gelmesini sağlayacak ekonomi politikaları uygulanmaya başlanmıştır. 1990'lı yıllara gelindiğinde uluslararası sistem ile ekonomik bütünleşmenin tek başına yeterli gelmeyeceği anlaşılmış, siyasal entegrasyonla bunun tamamlanması gerektiği düşünülmüştür. Bunun sonucunda 1980 sonrası dönem hükümetlerinin benimsediği liberal ekonomi modeli siyasal liberalizm ile ilgili tartışmaları Türkiye'de başlatan önemli bir etken olmuştur.⁶⁵ Neo-liberalizmin etkisi ile şekillenen bir konjunktürde yükselen ekonomik ve siyasal liberalizm taraftarı görüşler, devletin hareket sahasını mümkün olduğunca sınırlandırmayı amaçlamaktaydı. Devletin rolünün ve etkinliklerinin sınırlandırılması sivil toplumun yüceltilmesine de referans olmaktadır. Sonucunda sivil toplum kavramının 1980'ler 1990'lar Türkiye'sinin siyasal söylemine girmesindeki en önemli etkenlerden biri küresel konjunktür olmaktadır.⁶⁶ Neo-liberalizm'in dünya çapında bir olgu olmasına karşın Türkiye'ye özgün birtakım siyasal şartların da Türkiye'de siyasal toplum kavramının ehemmiyetini açıklarken dikkate alınması gereklidir.

199-200. aktaran; Ayten Akatay, **Sivil Toplum Kuruluşları Yönetim, Yönetişim ve Gönüllülük**, Ekin Kitabevi Yayınları, (2.Baskı), Ankara 2011, s.1.

⁶⁵ Ali Yaşar Sarıbay, **Türkiye'de Demokrasi ve Sivil Toplum**, Fuat Keyman ve Ali Yaşar Sarıbay (der.), Global Yerel Eksende Türkiye, (İstanbul: Alfa: 2000), 111. aktaran; Onbaşı, **a.g.e.**, s.64.

⁶⁶ Onbaşı, **a.g.e.**, s.65.

Türk toplumu 1980 askeri darbesi ile birlikte siyasetten soyutlanma aşamasına geçti. Bu süreç içerisinde devlet toplumun bütün alanlarını totaliter bir şekilde kontrol altına aldı. Devletin toplumdaki yeri üç yıl sonra yapılan seçimlerle ciddi bir şekilde tartışılmaya başlandı. Devletin topluma müdahalesinin genişletilmesi, yapılan tartışmaların ortak noktasıydı. Geniş bir yelpazeden bakıldığında sorun, doğu toplumlarında devlete karşı bireyi koruyacak bir yapının olmayıştıydı. Yani sivil toplum kuruluşlarının bulunmamasıydı.⁶⁷ Solda ve sağda yer alan ana siyasi akımları 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrası güçlü devlet geleneğinin dönüştürülmesi ve demokratik şekilde denetlenmesi gerektiği yönünde bir duruş sergilediler.⁶⁸ Sivil toplum kavramı bu değişim ve denetimin motor gücü olarak ön planda yer aldı.

1980'li yıllarda toplumun tamamını ilgilendiren konular değil belli başlı grupları ilgilendiren spesifik konular ön plana çıktı ve sosyal mecralarda bu konularla ilgili istekler üzerinden siyaset yapıldı. Bu konular; hava kirliliği, sağlık, turizm, çevre, insan hakları, dinsel haklar, etnik haklar, kadın hakları vb. Kavramların birçoğu devlet nezdinde değil, toplum katında, toplumsal gruplar ile gündeme getirilmiştir. 1980'li yıllar Türkiye'sinde sivil toplumun temel dinamiklerini oluşturan bu grupların her biri kendi alanında devlet üzerinde etkin olmaya, devletten bir takım haklar koparmaya ve devlet politikalarını etkilemeye çalışmıştır.⁶⁹ 1980 sonrası dönemde yükselişe geçen İslami gruplar ve Kürt milliyetçiliği Türkiye'de sivil toplum kavramının öneminin ve popülerliğinin artmasına sebep olan önemli etkenlerdir. Bu tür grupların yükselişi genellikle resmi ideolojiye ve o içerikte tanımlanmış vatandaşlık tanımına bir başkaldırı olarak tasvir edilmiştir.⁷⁰ Bundan dolayı devlet ve sivil toplum arasındaki ilişkinin nasıl formüle edileceği ile alakalı tartışmalara hız veren önemli gelişmeler olarak görülmüştür.

⁶⁷ Ali Yaşar Sarıbay, "**Türkiye'de Demokrasi ve Sivil Toplum**", Küreselleşme Sivil Toplum ve İslam, Vadi Yayıncılık, Ankara 1997, (s. 88-110), s. 90 aktaran; Tuncel, **a.g.e.**, s.54.

⁶⁸ Seyfettin Aslan, **Türkiye'de Sivil Toplum**, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 2010, Cilt 9, Sayı 31, s.s.260-283. aktaran; Cevit Yavuz, **a.g.e.**, s.90.

⁶⁹ Çaha, **a.g.e.**, s.149.

⁷⁰ Onbaşı, **a.g.e.**, s.66.

Kadın hareketi, 1980 sonrası dönemde İslâmî ve Kürt kimliği hareketinin yanı sıra önemli bir paya sahiptir. 1980'li yıllara kadar farklı siyasal ideolojilerinin bir parçası gibi kendine yer bulan kadın konusu bu dönemde otonom hale gelmiş ve başlı başına bir siyasi hareket halini almıştır. Kadın hakları için mücadele veren aktivistlerin sayısı hızla artmış ve kadınlar cinsel özgürlük, cinsel taciz, tecavüz, kadına karşı şiddet ve işyerinde kadına karşı ayrımcılık vb. konularda seslerini gün geçtikçe daha fazla duyurma imkânına sahip olmuşlardır. Bu dönemde sivil toplumun gelişimini ve sivil toplum tartışmalarını hızlandıran önemli etkenlerden biri de kadın kuruluşları ve diğer aktivistlerdir.⁷¹ Devlet-sivil toplum ve sivil toplum-demokrasi arasındaki ilişkiler çeşitli ve bağımsız değişkenlerin sebep olduğu karmaşık bir ilişkiler silsilesi içerisinde devlete ve topluma biçim veren kültür, politika, ekonomi, tarih gibi faktörlerin bir araya geldiği alanlarda düğümlenme yaşamaktadır. Dolayısıyla, batıdaki gibi bir sivil toplum anlayışımız olmadığını kabul etmeli, liberal çoğulcu demokrasi temelli bir hukuk devletini kurumsallaştırmaya çalışırken bunu göz ardı etmemeliyiz. 18.yy sonlarından başlayan ve cumhuriyet dönemiyle devam eden modern devletin kurumsal hale gelmesi aşamasında bürokratik bir alet olarak devleti şekillendirmede bazı sıkıntılar yaşanmış ve sonrasında da yaşanmaktadır. Bunun sebebi Batı'nın siyasi teknolojisinin aktarılabilmesine rağmen, aynı teknolojinin tarihsel, toplumsal ve kültürel materyallerinin transfer edilebilmesinin imkânsız olmasından kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı da, Batı coğrafyasında kendisini dizginleyen ve dengeleyen devlet dışı yapılardan kurtulan bu bürokratik aygıt, uyarlanmaya çalışıldığı yabancı sistemde hayatta kalabilmek için otoriter bir sisteme yönelmek durumunda kalmıştır. Sivil toplumun bu topraklarda farklı konumlanmasının bazı nedenleri vardır.⁷² Bunlar; imparatorluk tarihi süresince zor koşullarda yaşatılmış, savaş yıllarında birçok sıkıntıya maruz kalmış köylü kitlenin kentleşmemesi, batıda ekonomik gelişime öncülük etse de burjuvazinin burada uygun zemin bulamaması gibi durumlardır.

⁷¹ Onbaşı, a.g.e., s.67.

⁷² Badie Bertrand, Pierre Birnbaum, **The Sociology of the State**, University of Chicago Press, Chicago 1983, s. 93-101 aktaran; Canikoğlu, a.g.e., s.114.

Tanzimat'tan Cumhuriyete kadar ve Cumhuriyet süresince de devletin anayasal devlet karakterini kazanmış olup bunu hukuk devleti sıfatına dönüştürememesi de önemli bir noktadır. Bunun nedenleri arasında devleti bu dönüşüme teşvik edecek devlet dışı etkenlerin olmaması ve siyasal katılım taleplerini güdecek toplumsal kültürün olmamasını sayabiliriz. Hem burjuvazinin zayıflığı ve bu coğrafyaya özgü yeri hem de devletin 19.yy'daki modernleşme gayretiyle kendisini güçlendirmiş olması, Osmanlı'daki burjuvazinin kendisini devletle karşı karşıya gelmekten alıkoymasına neden olmuştur. Ve devlete kendi menfaatleri istikametinde yön vermek amacıyla dış güçleri arkalarına almalarına neden olmuştur. Burjuvazinin devlete karşı olan güçsüzlüğü bu dışa dayalı stratejiyi açıklamaktadır. Burjuvazideki dış devlet arayışı ve ihtiyacı devletle burjuvazinin birbirlerini yanlış anlamalarına sebebiyet vermiştir.⁷³ Devlet burjuvaziye dış güçlerin ajanı olarak görmekteyken, burjuvazi de devleti acımasız bürokrasinin iktidar organı olarak tanımlamıştır.

'Din ve İdeoloji' isimli kitabında Hegel; sivil toplumun özünün Batı medeniyetinin ana karakterini belirlediği ile ilgili görüş ortaya koymuştur. Hegel'e göre bu özün içerisinde teşkilatlanma özgürlüğü ve korporasyon olmakta, ayrıca insanlar menfaatlerini devlet dışı alanlarda elde edebilir ki bu da yasal olarak tanınır. Şerif Mardin bu görüşe ithafta bulunarak Osmanlı Devleti'nin Doğu'nun baskıcı yönetimi ile Batı feodalizmi arasındaki ayrımı meydana getirdiğini söylediği bu tabakadan yoksun olduğu görüşünü ifade eder. Osmanlı toplum yapısını inceleme aracı olarak ele alan Mardin, Halil İnalcık ve Fuad Köprülü'nün üzerinde durdukları 16.yy Osmanlı'sındaki zengin tüccar sınıfına atıfta bulunur. Fakat bu sınıfın asla Batı Avrupa'daki gibi şehir hayatını kontrol eden tüccar oligarşileri olmadığını üstünde durarak, Osmanlı ile Batı arasındaki farklılığın bundan kaynaklandığını söylemektedir.⁷⁴ Şerif Mardin, Durkheim'in 'ikincil yapılar' olarak adlandırdığı Batı Avrupa'daki özerk şehirlerin, Osmanlı'da bir karşılığı bulunmadığından yola çıkarak çözümlenelerde bulunmuştur. İkincil yapıların Batı'da devletle birey arasında tampon vazifesi görmekte olduğunu söylerken Doğu'da bunu ümmet yapısı ve

⁷³ Hakan Yılmaz; **Kamu Otoritesi ve Devlet: Habermas'ın Işığında Türkiye'yi Düşünmek**, COGITO, sayı: 15, 1998, s. 166. aktaran: Canikoğlu, **a.g.e.**, s.115.

⁷⁴ Şerif Mardin, **Din ve İdeoloji**, İletişim Yay, İstanbul 1996, s. 115-117 aktaran; Bilge, **a.g.e.**, s.131.

tarikatların yerine getirdiğini ifade etmektedir. Osmanlı'daki bu ikincil yapıların H.A.R. Gibb tarafından esnaf locaları, köy kurulları gibi teşkilatlar olarak belirtilmesine atfen Osmanlı devlet teşkilatının, gerçek şehir özerkliğine bundan dolayı da sivil topluma izin vermediği görüşünü belirtir.⁷⁵ Mardin'e göre 18.yy'da Anadolu ve Rumeli'de ayanın ortaya çıkması Batı şehirlerindeki özerk gücün kazanılmasına benzer bir olasılığı içermiş olsa da sözü edilen sınıf, üretici teşebbüsten, mültezimliğe yönelik bir hareketlenme yaşadığından dolayı bunu gerçekleştirememiştir.⁷⁶ Sözü edilen kitapta Osmanlı'da sivil toplum olmadığını savunan Mardin,⁷⁷ sonraki senelerde Osmanlı'da sivil toplum unsurları var mıydı tarzı sorulara hem evet hem de hayır cevaplarını verebileceğimizi söylemiştir.

1.4. Sivil Toplum Kuruluşları Kavramı ve Tanımlaması

Günümüzdeki anlamıyla sivil toplum, siyasi alanın diğer bir ifadeyle devlet alanının dışında kalan kısmı ifade eden bir tanımdır. Yapılan bu tanımları daha da farklılaştırarak daha geniş bir yelpazede ele alırsak, merkezi kontrole ve hiyerarşik sisteme maruz kalmayan toplumsal ilişkiler ağı olarak da tanımlayabiliriz. Diğer yandan sivil toplum bugüne geldiğimizde demokrasi ile ayrı biçimde düşünülemeyen bir kavram haline gelmiştir. Bu bağlamda demokratik toplum, sivil toplum kuruluşlarının rahat bir biçimde yayılabildiği devlet ve özel sermaye kurumları arasında farklı bir alan olarak kendini gösterebildiği yapı olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Sivil toplum kuruluşlarını, toplumun faydası için çalışan demokrasinin işlemesi için çaba gösteren, kar amacı olmayan devlet dışı kuruluşlar olarak bir çerçeveye alabiliriz.⁷⁸ Sivil toplumun örgütlenmiş ve kurumsal hale gelmiş şekline ise Sivil Toplum Kuruluşu (STK) denmektedir. STK'ların en önemli özellikleri gönüllülük esası ile hareket etmeleri ve devletin hiyerarşik ağı içerisinde yer almalarıdır. Bireyin gün geçtikçe yalnızlaştığı ve kendi kendine bir etki yaratamadığı günümüz toplumunda, sivil toplum kuruluşları toplumsal fayda noktasında buluşmayı sağlamaktadır. Bu tarafından bakarsak demokratik yaşamın önemli elemanlarından biri konumunda olan sivil toplum kuruluşları gün geçtikçe daha aktif yer almaktadır. Kâr amacı olmayan, gönüllülük esasıyla çalışan STK'lar üye ve

⁷⁵ Bilge, a.g.e., s.131.

⁷⁶ Bilge, a.g.e., s.132.

⁷⁷ Bilge, a.g.e., s.132.

⁷⁸ Taciser Ulaş, **Merhaba Sivil Toplum**, Helsinki Yurttaşlar Derneği, (1.Baskı), İstanbul 1998, s.13.

tarafklararının ya da tüm toplumun faydası için çabalarlar.⁷⁹ Teoride STK'lar hiçbir dış otoritenin baskısına boyun eğmezler ve devlet kurumlarından emir almazlar. Siyasi partilerin etkisi altına girmeden toplumun çıkarı ve huzuru için emek veren bağımsız yapılarıdır.

STK'ları toplumsal gelişmeye destekte bulunan ve topluma hizmet eden hayır kuruluşları olarak tanımlayabiliriz ve bu tür kurumların ağdaş demokrasilerde büyük önemi bulunmaktadır. Toplumları demokrasiye yaklaştıran bazı durumlar vardır. Devletlerin, yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine katılması ve bu yönde onları teşvik etmeleri gibi. Son yıllarda lkemizde STK'ların karar alma süreçlerine katılımı, kamu kurumları ile STK'ların ortak projeler gerçekleştirmesini sağlama vb. birçok kanuni düzenleme gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu düzenlemeler ile birlikte STK'ların önündeki engeller kaldırılmış, STK kurulumu kolay hale gelmiş, bürokrasideki engeller giderilmiş, yoğunluk azaltılmıştır. İş ve işlemlerin kolaylaşması sonucu, STK'lar daha aktif bir hale gelmiştir. STK'lar hem demokratikleşmenin, kalkınmanın, insan haklarının, sosyal hizmetlerin ve adaletin elde edilmesi için gerekli görevleriyle; hem de toplumsal problemlere çözüm bulmaya etkin bir şekilde katılımlarıyla, ehemmiyetlerini her geçen gün giderek arttırmışlardır. Kuruluş aşamasında büyük ümitlerle ve amaçlarla kurulan STK'lar ilerleyen dönemlerde sık sık eksik veya hatalı yönetimden kaynaklanan problemler yaşamaktadırlar.⁸⁰ Yaşanan problemlerin çoğu yönetimden kaynaklanan sorunlardır fakat alanın büyüklüğü dikkate alındığında yapılan çalışmaların yetersizliği göze çarpmaktadır.

Sivil toplumun özel alan ile devlet arasında duran bir varlık olduğu sivil toplum ile ilgili yapılan tüm tanımlardaki ortak noktadır. STK'ları toplumsal yapıdaki diğer kuruluşlardan ayırt etme noktasında bu vurgu gerekli ltleri sağlamaktadır. Bu tanıma göre sivil toplumun dışladığı noktalar vardır. Bunlar; bireyin ve ailenin yaşamı, ie dönük grup etkinlikleri, firmaların kar elde etme

⁷⁹ Coşkun, a.g.e., s.15.

⁸⁰ İbrahim Bektaş, **Sivil Toplum Kuruluşlarında Yönetim ve Yönetim Sorunları**, Semerci Yayınları, (1.Baskı), İstanbul 2014, s.13.

girişimi ve devletin denetimini ele geçirmek için getirilen siyasi çabadır.⁸¹ Bu tip kuruluşların uğraşları çoğulcu bir toplumsal yapının devamını sağlamaya yönelik olmalıdır. Bir kuruluş köktendinci, milliyetçi, devrimci veya militarist bir görüş gibi tek meşru yolu temsil ettiğini düşünerek, toplumdaki işlevsel veya siyasi bir alanı tekelleştirmeye çalıştığı seviyede,⁸² sivil toplumun çoğulcu ve piyasa yönelimli doğasıyla çelişmektedir.

Ülkedeki siyasi konumlanış ne kadar dengeli ise sivil toplum da o kadar etkindir. Şöyle ki, merkezi iktidarın yürüttüğü politikadaki aşırılıkların sonuçlarını yerel düzeyde sınırlayıp, bunları daha kabul edilebilir şekilde sunarak yurttaşları korur. Diğer türlü düşünürsek sivil toplum gelişmemiş olursa günlük yaşamdaki her türlü sorun merkezi iktidara kadar gider, merkezi iktidarın her türlü problemi de yurttaşların yaşamına yansır. Siyasi kargaşaya karşı bir güvenlik önlemi oluşturabilen sivil toplum, otoriter bir siyasi yönetimin olağan yükselişine karşı da bir teminattır. Toplum içinde bulunan karşılıklı düşünce ve çıkarları ortaya koymak amacıyla; sivil toplum kuruluşları, siyasi iktidara yol gösterici bir tutumda bulunur. Bunun sonunda çoğu defa yönetimde dengeleyici bir etmen olarak kendine yer edinir. Ve bu da ters düşen çıkarlarda bir orta yol bulma imkânı verir.

Seçim sistemlerinin sonucu nedeniyle ortaya çıkmış olan boşlukları doldurma açısından sivil toplum önemli bir fonksiyona sahiptir. Mecliste temsil imkânı bulamayan fayda grupları, iktidara karşı dışarıdan uygulamalar yaparak bu boşluğu yok etmeye uğraşırlar. Bu şekilde hem siyasi katılım genişleyip yaygınlaşır hem de siyasi partilerin tekeline karşı konulmuş olunur. Vergi politikalarının düzenlenmesi vergi gelirlerinin kullanımında kamu yararının gözetilmesini de sivil toplum denetler. Vergi ödeyen ve vergi alan arasında bulunan yol, para kullanımını daha iyi ayarlaması ve kötü idaresinden doğacak sıkıntıların azaltılmasına imkân tanır. Sivil toplum, bireyin kendisini ‘toplumsal varlık’ şeklinde tanımasına olanak tanır. Sadece üretici veya tüketici bir varlık değildir insan, aynı zamanda ve baskın şekilde

⁸¹ Larry DIAMOND; **Rethinking Civil Society: Toward Democratic Consolidation**, Journal of Democracy, 5 Temmuz 1994, s. 5'ten aktaran; Canikoğlu, a.g.e., s.77.

⁸² Larry DIAMOND; **Rethinking Civil Society: Toward Democratic Consolidation**, Journal of Democracy, 5 Temmuz 1994, s. 6-7'den aktaran; Canikoğlu, a.g.e., s.77.

toplumsal yaşam içerisinde çift taraflı ilişkilere hasret duyan, çevresiyle etkileşimde bulunmak ve çevresinden ilgi ve önem görmek, kısacası birey olarak görülme isteyen bir varlıktır. Sivil toplum bireyin kendisinin içinde yer aldığı bütün içinde gerçekleştirilmesine imkân tanıyan bir özgürlük alanıdır.

Sivil toplumu kamusal alanda temsil eden kuruluşlar, bir takım özgün amaç ve hedeflere kitlenmiş olsalar da, bu yapıların ortak bir paydası vardır, bu da haklarıdır. STK'lar çevre, ekonomi, kadın, çocuk vb. konuları her birimin sahip olduğu haklar özelinde değerlendirir. Ve bu hakların peşinden gider. Özel amaçla örgütlenen STK'lar 'hak' ortak paydasında birleşirler. Bu da onlara siyasi kimlik kazandırır. Halkların koruma altına alındığı uluslararası birçok sözleşmenin altında STK'ların imzası bulunmaktadır. Örnek verecek olursak Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme uluslararası bir sözleşmedir. Ve Ulusal ve Uluslararası Kadın Örgütlerinin girişimleri sonucunda ortaya gelmiştir.⁸³ Yani diyebiliriz ki, sivil toplumun demokrasiyle bağlantısını oluşturan temel nokta 'hak' arayışına odaklanmış bir toplumsal hareketlilik olmasıdır. Yapılan incelemeler doğrultusunda STK'ları tanımlarsak;⁸⁴ STK'lar finansal kaygı içerisine girmeden toplumun faydasına çalışan, kamuoyu oluşturan, problemlerin çözülmesinde fayda sağlayan, toplumda çoğulculuk ve katılımcılık kültürünü yükselten, devlet dışı ve gönüllülük ilkesiyle buluşan kişilerden oluşan kuruluşlardır.

Phillippe Ryfman, STK'ları beş farklı şekilde karakterize etmektedir. İlk olarak, STK'ları bir hayali veya inancı savunan ya da ticari menfaat beklentisi olmadan hedeflerini gerçekleştirmek isteyen kitleler olarak tanımlamıştır. Ulusal hukuka göre yaptığı tanımında, 'dernek' ve 'çıkar amacı gütmeyen örgüt' olarak isimlendirmiştir. Diğer bir tanımında devletle organik bir bağın bulunmaması gerektiğini; özel ve kamusal güçlerle uluslararası tabanda bağlantı kurulması gerektiğini ifade etmiştir. Ryfman'a göre birey hür iradesiyle kabul ettiği değerlere sığınmaktadır; bunu demokratik bir çerçevede gerçekleştirmekte, yurttaşlık alanı

⁸³ Turgut TARHANLI; **Sivil Toplum Kuruluşları**, Üç Sempozyum, s. 16. Yasemin aktaran; Canikoğlu, **a.g.e.**, s.95.

⁸⁴ Yavuz, **a.g.e.**, s.94.

içine sokmaktadır. Ryfman ayrıca STK'ların faaliyetlerinin devlet aşırı karakterine dikkat çekmektedir. Başka bir ülkede insan haklarını savunmak, çevreyi korumak gibi eylemler gerçekleştirmek bu kapsamdadır.

1.4.1. Literatürde Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil Toplum Kuruluşları yerli ve yabancı literatürde farklı şekilde anılmaktadır. Türkiye'de en sık kullanımı, İngilizce'deki 'non-governmental organization'(NGO) kelimesinin karşılığı olan 'sivil toplum kuruluşu'dur. Bu söz öbeğinin normalde karşılığı 'hükümet (devlet) dışı örgütler'dir yerine bazen STÖ (Sivil Toplum Örgütleri) kullanılmaktadır. Fakat 'örgüt' sözcüğü yasa dışı örgütleri anımsatmasından dolayı STÖ yerine STK daha sık kullanılır.

İngilizce'de NGO'nun yanında en çok şu terimler kullanılmaktadır:⁸⁵

- CBO (Community Based Organization- Toplumsal Tabanlı Örgüt),
- DONGO (Donor Organized Non-Governmental Organization-Bağış Alan STK),
- GONGO (Government Organized Non-Governmental Organization- Devlet Destekli STK),
- NGDO (Non-Governmental Development Organization- Hükümet Dışı Kalkınma Örgütü),
- NPO (Non-Profit Organization- Kâr Amacı Olmayan Örgüt),
- PDO (Private Development Organization- Özel Kalkınma Örgütü),
- PSO (Public Service Organization- Kamu Hizmeti Örgütü),
- PVO (Private Voluntary Organization- Özel Gönüllü Örgüt),
- QANGO (Quasi Non-governmental Organization- Yan STK),
- VAG (Voluntary Agency Organization- Gönüllü Örgüt),
- VO (Voluntary Organization- Gönüllü Örgüt),
- PVO (Public Voluntary Organization- Kamu Gönüllü Örgütü),
- CSO (Civil Society Organization- Sivil Toplum Örgütü)¹⁷,
- NPOs (Non-Profit Organizations- Kâr Amacı Olmayan Örgütler),
- PVOs (Private Voluntary Organizations- Özel Gönüllü Örgütler) ve

⁸⁵ Coşkun, a.g.e., s.16.

- IOs (Intermediate Organizations- Ara Örgütler) bu kavramın farklı kullanışlarıdır. Ayrıca sektörel olarak da bazı sınıflandırmalar yapılmaktadır:

- BINGO (Business-oriented International NGO - İş Amaçlı Uluslararası STK),

- RINGO (Religious International NGO - Uluslararası Dini Hizmetler STK'sı)

- ENGO (Environmental NGO - Çevre STK'sı).

Yukarıdakilerin yanı sıra uluslararası platformlarda aktif olan sivil toplum kuruluşları için de INGO (International Non-Governmental Organization) tanımı kullanılmaktadır.

Ayrıca; üçüncü sektör, kâr amacı gütmeyen sektör, gönüllü sektör, yardımseverlik sektörü vb. tanımlar alanı tasvir etmekte kullanılır.

1.4.2. Yasal Statülerine Göre Sivil Toplum Kuruluşları

Resmi statüler tarafından baktığımızda Türkiye’de beş çeşit sivil toplum örgütlenmesi bulunmaktadır. Bunlar; dernekler, vakıflar, sendikalar, meslek örgütleri, kooperatifler ve birliklerdir.

Sivil Toplum Kuruluşu (STK) şeklinde hukuki bir tanım Türkiye Cumhuriyeti’nin yürürlükteki yasalarında bulunmamaktadır. Ve kar amacı gütmeyen kuruluş tanımı kullanıldığında akılda dernek ve vakıflar düşüncesi oluşmaktadır. Farklı kamu kuruluşları tarafından denetlenen ve farklı mevzuatlara tabi tutulan tüzel oluşumlar olmalarına karşılık uygulama aşamasında çok fazla birbirlerini anımsatan kuruluşlardır. Keza son zamanlarda vakıf ve derneklerin arasındaki benzeşme durumu artmış; vakıf tipi dernekler, dernek tipi vakıflar oluşmuştur. Dernekler resmi usulde belirlenmiş ve ortak bir hedefi başarmak için, minimum yedi gerçek veya tüzel kişinin, veri ve araştırmalarını aralıksız olarak birleştirme biçimiyle oluşan tüzel kişiliğe sahip topluluklardır. Ve bu hedefin kazancı paylaşma haricinde ve kanunlarla yasaklanmamış olması tanım içerisinde vurgulanan yerdir. Diğer bir deyişle gerçek veya tüzel kişilerden oluşan dernekler üye temelli topluluk

şeklindedir.⁸⁶ Uygulama sahalarına göre gruplandığımızda öne çıkan dernekler şunlardır:⁸⁷ Sosyal yardım dernekleri, spor dernekleri ve kulüpler, dini dernekler, işveren sendikaları, yabancı ve azınlık dernekleri, tarım dernekleri, komünizmle mücadele dernekleri şeklinde gruplandırılabilir.

Vakıflar belirli kişiler veya kurumlar tarafından, belli koşullarla ve yasal bir yolla temin edilen mülk veya paraya bir hizmetin ileride de yapılması amacıyla kurulmuş, tüzel kişilikleri olan kuruluşlardır. Yani vakıflar sosyal hedeflere kanalize edilmiş mal/varlık tabanlı oluşumlardır.⁸⁸ Kökeni hem Doğu'da hem de Batı'da bulunan bir kurum türü olan vakfın eski toplumumuzdaki kökeni İslam Hukuku'dur. İslam topluluklarında hayır, dayanışma, sosyal yardımlaşma vb. toplumsal ve dini fikirlerle teşvik edilen vakıflar, Selanik ve Osmanlı devirlerinde yaygınlaşmışlardır. Osmanlı'da bireylerin kendi sahip oldukları paradan temin ederek kurulan vakıflar olduğu gibi, vakıf anlayışına ters şekilde devletin hazinesinden yapılan teminlerle oluşan vakıflar da bulunuyordu. Tanzimat dönemi sonrasında vakıflar Evkaf Nezareti'ne bağlanarak merkezi yönetim ve denetime tabi tutulmuşlardır.⁸⁹ Vakıfların ciddi bir bölümü ise devlet hazinesinden yapılan ödenekler son verildiğinde yok olmuştur. Sendikalar, işçilerin veya işverenlerin çalışma sistemlerinde, ortak finansal ve sosyal hak ve çıkarlarını savunmak ve ilerletmek için ortaya çıkardıkları tüzel kişiliğe sahip olan kuruluşlar olmaktadır.⁹⁰ Meslek örgütleri belli bir mesleğe ait olanların ortak gereksinimlerini gidermek, mesleki etkinliklerini kolay hale getirmek, mesleğin genel çıkarlara uygun bir şekilde gelişmesini sağlamak ve meslek disiplini ve ahlakını muhafaza etmek gayesi ile yasayla kurulan ve organları kendi üyeleri vasıtasıyla yasada gösterilen esaslara göre yargı denetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzel kişilikleridir. Kooperatifler, tüzel kişiliğini taşımak üzere paydaşlarının belirli finansal çıkarlarını ve özellikle iş ve geçimlerine ait gereksinimlerini müşterek yardım, işbirliği ve kefalet şeklinde sağlayıp muhafaza etmek amacıyla reel ve kamu tüzel kişileri ile özel idareler, belediyeler, köyler, cemiyetler ve dernekler vasıtasıyla kurulan değişir ortaklı ve

⁸⁶ TÜSEV, Uluslararası STEP Türkiye Ülke Raporu, **Türkiye'de Sivil Kİ Toplum: Bir Değişim Süreci**, (Çevrimiçi) <http://www.step.org.tr/default.asp>, 24 Kasım 2017, s. 61.

⁸⁷ Yavuz, **a.g.e.**, s.108.

⁸⁸ TÜSEV, **a.g.e.**, s.62.

⁸⁹ Canikoğlu, **a.g.e.**, s.178.

⁹⁰ TÜSEV, **a.g.e.**, s.62.

değişir sermayeli oluşumlar olarak tanımlanmaktadır. Üyelik temelli kuruluşlar olan kooperatiflerin asıl gayeleri üyelerine finansal yarar sağlamaktır. Fakat Türkiye’de sosyal amaçlı oluşumlu birçok kooperatif vardır. Birlikler, derneklerin, vakıfların, kooperatiflerin, sendikaların veya meslek örgütlerinin birleşerek oluşturdukları üst kuruluşlardır. Dernek statüsünde bulunurlar. Listelenmiş olan bütün bu sivil toplum örgütlenmeleri, sivil toplumun ‘gönüllülük’ ve ‘kar amacı gütmeme’ usullerine titapatıp uymamaktadır.⁹¹ Örnek olarak Türkiye’de birtakım sendikalar ve meslek örgütleri hususi kanunlarla kurulmaktadır. Üyelik ise gönüllü değil kanuni olarak zorunludur.

1.4.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Sınıflandırılması

STK’lar günümüzde çeşitli ölçütlere göre sınıflandırılmaktadır. Bunların en sık görüleni de, kuruluş hedeflerine ve mevcut kanunlara göre olanlardır. Kuruluş amaçlarına göre STK’lar on değişik kategoride incelenmektedir.⁹² Bu bağlamda mesleki örgütler kategorisinde: odalar, birlikler, sendikalar, esnaf kuruluşları vb. yapılar yer almaktadır. Finans alanında etkinlik gösteren STK’lar: TÜSİAD, MÜSİAD, GESAİD vb. kuruluşlardır. Geleneksel nitelikteki STK’lara cemaatleri örnek verebiliriz. İnsan hakları ve özgürlükleri alanında fonksiyonunu gerçekleştiren STK’larda çeşitli düşünce platformları yer almaktadır. TEMA, Doğal Hayatı Koruma Derneği gibi kuruluşlar çevreci STK’lar sınıfına girmektedir. ANAR ve PIAR gibi anket şirketleri topluma enformasyon gönderme fonksiyonuna sahip STK’lar konumundadır. Atatürkçü Düşünce Derneği, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği gibi dernekler resmi ideoloji çevresinde kurulmuş olan STK’lardır. Kadın ve çocuk hakları gibi sahalarda çalışan STK’lar, etnik ve kültürel nitelikteki STK’lar, uluslararası STK’ların temsilcilikleri diğer kategorileri oluşturmaktadır.

1.4.4. Sivil Toplum Kuruluşlarının Temel Özellikleri

Sosyal değer oluşturmak ve topluma fayda sağlamak STK’ların temel hedefidir. Özel sektör veya ticari işletmeler gibi kar gütmeye kaygısı olmayan STK’lar topluma yarar, hizmet sağlayan örgütlerdir. Bunları gerçekleştirmek için üyelerden ve gönüllülerden gelen bağışlar büyük önem arz etmektedir. Yardım toplama

⁹¹ TÜSEV, a.g.e., s. 61.

⁹² Akatay, a.g.e., s.46.

etkinlikleri, ticari işletmeler, kurum ve kuruluşlarla yürütülen ortak projelerden karşılanan yarar, kurum ve kuruluşlardan alınan bağışlar STK'ların diğer gelir kaynakları arasında yer alır.

STK'ların bulundurması gereken temel özellikler vardır. Sivil toplum kavramına hangi etmenlerin girdiği; nelerin ve hangilerinin sivil toplum kuruluşu sayılacağını bilmek bakımından önemlidir. Bunlara dayanarak STK'ların özellikleri şöyle açıklanabilir:⁹³ Bireysel nitelikli çıkarları korumak ya da geliştirmek için değil, toplum faydası için çalışılmalıdır. Yapılan çalışmalarda elde edilen gelir, para kazanma amacıyla değil diğer etkinliklere aktarma amacıyla yapılmaktadır. STK'ların siyasal topluma, devlete ve siyasal partilere olmaması gereklidir. STK'larda bir araya gelen insanlar gönüllülük esasıyla bulunmuş olmalıdırlar. STK'ların bütçe ve faaliyet raporları, üyelerin ve gönüllülerin kontrolüne açık durumda olmalı, yani şeffaflık ilkesi bulunmalıdır. STK'larda yatay nitelikli ilişkilerin bulunması, hiyerarşik ilişkilere yer verilmemesi gereklidir. Kuruluşta, yöneticiler atanma yöntemi ile değil seçim yöntemi ile seçilmelidir. Yani demokratik ve katılımcı bir yönetim sistemi bulunmalıdır. STK'lar net ve belirli bir tema üzerinde uzmanlaşmış olması gerekmektedir; kadın, çevre, eğitim vb. temalarda olabilir. İçeriden ve dışarıdan birileri üzerinde iktidar olma çabasına girişmemeli, toplumun tamamına açık ve bütünü için kurulmuş olmalıdır. STK'lar, bireysel özgürlüğün yok edilmediği tam tersine geliştirildiği, bireylerin ifade özgürlüğünün yükseltilip güçlü hale getirildiği, özgür olmayı öğrendikleri yer haline getirilmelidir. Etik ve moral değerlere sahip, entelektüel ve zihni olarak üretken nitelikte olmalıdırlar.

1.4.5. Sivil Toplum Kuruluşların İşlevleri

STK'lar, toplum içerisinde oldukça önemli işlevler yerine getirmektedirler. Bunları şöyle sıralayabiliriz:⁹⁴

- Demokrasi kültürünü ilerletmek

⁹³ Ali Çakmak, *STK'lar Yerelleşme ve Yerel Yönetimler*, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, Kasım 2002, s. 15-16. aktaran; Bektaş, *a.g.e.*, s.14.

⁹⁴ Coşkun, *a.g.e.*, s.22.

- Araçsal devlet anlayışını yükseltmek
- Toplumsal farklılaşmaya yarar sağlamak
- Menfaatlerin birleşimini sağlamak
- Bireylere sahiplik hissi kazandırmak
- Siyasal katılım ihtiyacını karşılamak
- Sosyalleşme bilincini ilerletmek
- Finansal kalkınmayı gerçekleştirmek

STK'lar toplumda demokrasi kültürünün gelişimini, vatandaşların kendi hayatları ile ilgili kararların verilmesinde bizzat kendilerinin söz sahibi olmasını sağlayarak başarırlar. Devletin amaç değil araç olduğu düşüncesini topluma aşıl原因an STK'lar bu şekilde birçok hukuk dışı uygulamanın, yolsuzluğun zemini olan derin devlet-aşkın devlet anlayışından uzaklaşarak 'devlet için vatandaş' yerine 'vatandaş için devlet' düşüncesine geçişi sağlar. STK'lar toplumsal farklılaşmayı oluşturur. Durkheim bir toplumda ne kadar fazla farklılık varsa o toplumun dayanışma gücünün o kadar yüksekte olduğunu belirtir. Günümüz toplumunun güçsüz yanlarından biri olan yalnızlaşmanın çaresi de dayanışmadır. Bireysel menfaatleri bir araya getirerek toplumsal menfaat haline getirmeye çalışan STK'lar, birlikten kuvvet doğar düşüncesindeki gibi vatandaşların kişisel menfaatlerini toplumsal menfaatler ile birleştirmeleri sonucunda hedefe daha kolay ulaşacaklarını belirtmektedirler. STK'lar ile birlikte bireyler bir yere aitlik hissi kazanırlar. Aktif yer aldıkları STK'lar ile kendilerini birleştirirler ve toplum içindeki yalnızlık hissinden kurtularak kendilerine güvenmeye başlarlar. Sendikalar, hemşehri dernekleri, kulüpler vb. yapılar ile. STK'lar bireyin sosyalleşmesi için destek sağlarlar. Yaptıkları etkinliklerle sosyal ve politik bir okul görevi gören STK'larda toplumsal ve siyasal konular tartışılır, anlatılır, seminer ve konferanslar aracılığıyla vatandaşlara bilgi verilir.⁹⁵ Bunun yanı sıra, kurulan uzmanlık komisyonları; bunların çalışmaları ve raporları ile hükümet, bürokrasi ve siyasi partiler bilgilendirilir.

⁹⁵ Coşkun, a.g.e., s.23.

1.5. Kadın Sivil Toplum Kuruluşları

Kadın tarihsel süreç içerisinde tüm medeniyetlerde, toplumdan dışlanarak eve hapsedilmek istenmiştir. Bir cinsel obje ve haz aracı olarak görülmüştür. Din vasıtasıyla kadının hak ve özgürlüklerine el konulmuştur. Örnek vermek gerekirse miras hakkından mahrum bırakılmış, alınıp satılabilen bir meta olarak görülmüştür. Kadınların bilinçlenmesi ve toplumda buldukları konumu kabullenebilmeleri ile birlikte bu durum zaman içerisinde değişmeye başlamıştır.⁹⁶ Kadın hareketi özgürlük ve eşitlik mücadelesini simgelemektedir. Hareketin gelişimi toplumların özgürleşme aşamasına geçtiği, bireyselleşmenin ön plana çıktığı, geleneksel değerlerden ve yaşayış biçimlerinden uzaklaşan, finansal ve politik sahalarda yeni dönüşümlerin yer aldığı 18.yy. sonu ve 19.yy. başlarında yaşanmıştır. Kadın hareketi kendisini Feminizm ile tanımlamıştır. Her ülkenin kendi koşulları altında şekillenen Feminizm Osmanlı Devleti'nde 19.yy' da başlayan sosyal, ekonomik, siyasal değişimlerin Osmanlı kadını etkilemesiyle bu coğrafyada kadın hareketlerini başlatmıştır. Osmanlı'da II. Meşrutiyetle ortaya çıkan Feminizm Avrupa'dan farklı bir seyir izlemiştir. Feminist hareket Avrupa'da oy hakkı için mücadele ederken aynı dönemde Türk kadınının böyle bir siyasi mücadeleye girdiği görülmemektedir. Türk kadınının mücadele verdiği konular ise çalışma hayatında yer alma, eşit eğitim, evlilik ve boşanma hukukundaki adil olmayan yapının düzeltilmesi gibi durumlardır. II. Meşrutiyet'le birlikte Osmanlı siyasal yapısında farklılaşmalar meydana gelmiş. Merkezileşme düşüncesi oluşmuş, laiklik ve özgürlük gibi kavramlar literatüre girmiştir. Osmanlı kadın hareketi bu değişimler ekseninde şekillenmiştir. Kadın hareketinin; eğitimde, hukukta, siyasette ve ekonomide yaşanan değişimlerden ve modernleşme girişimlerinden etkilenmemesi olanaksızdır. Fransız Devrimi'yle oluşan eşitlikçi ve özgürlükçü anlayış biçimi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile hak ve özgürlüklerin yasalarla korunacak olması, siyasi gücün tek elde bulunanlardan halka geçişi ile birlikte gerçekleşen demokrasi kavramı, Osmanlı'nın süzgecinden geçerek etkilerini göstermiştir.⁹⁷ Bu etkiler Osmanlı feminizminde de büyük önem teşkil etmiştir.

⁹⁶ Aslı Yapar Gönenç, **Fransa'da ve Türkiye'de Kadın Hareketleri**, İstanbul İletişim Fakültesi Dergisi, İstanbul 2008, S:27, s.64.

⁹⁷ Nilüfer Özcan Demir, **II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Feminizmi**, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2008, C:16, S:2, s.113.

Kadınlar, II. Meşrutiyet döneminde birçok dernek kurmuş ve yayın çıkarmışlardır. Bu oluşumlarda kadın hareketi bir noktaya oldukça önem vermiştir. Kadınların aile içerisinde zevcelik ve annelik vasıflarıyla sınırlandırılmalarını eleştirerek eğitim, çalışma ve toplum hayatında yer almaları gerektiğini düşünmüşlerdir.⁹⁸ Batı'daki Feminist akıma benzer yapılanma Türk kadınında İkinci Meşrutiyet'in getirmiş olduğu özgürlük fikirleri ile başlamıştır. Bu dönemde çıkarılan yayınlar toplumun daha özgürlükçü bir hale gelmesini sağlamıştır. Kadınlar sorumluluk olarak dergilerde yazı yazmışlardır. Bu yayınlar içerisinde Kadın, Kadın Bahçesi, Kadınlar Dünyası, Kadın Hayatı, Kadınlar Duygusu, Kadın Kalb, Mehasin bulunmaktadır. Bu dönemde kurulan kadın dernekleri, hayır dernekleri ve feminist yapılı dernekler olarak ortaya çıkmışlardır. Feminist amaçla kurulan dernekler, kadınları eğiterek onların iş hayatının bir parçası olmasını istemekte, bu şekilde sosyal hayatta da aktif konumda olacaklarını düşünmektedirler. Bu hedef doğrultusunda kurulan dernekler şunlardır:⁹⁹ İttihat ve Terakki Kadınlar Şubesi, Kadınları Esirgeme Derneği, Osmanlı Kadınları Terakkiperver Derneği, Teali-i Nisvan Cemiyeti, Müdafa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti ve Osmanlı Cemiyet-i Nisaiyesi'dir. Hayır amaçlı olarak kurulan kadın derneklerinin en önemlisi ve en eskisi ise 1908 yılında Fatma Aliye'nin kurmuş olduğu Cemiyet-i İmdadiye'dir.¹⁰⁰ Derneğin asıl amacı yardım ve Rumeli cephesinde savaşan askerlere kıyafet sağlamaktır.

I. Dünya Savaşı'ndan mağlup ayrılan Osmanlı Devleti ağır şartları bulunan ateşkes antlaşmalarını onaylamak durumunda kalmıştır. İmzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ile birlikte ülkenin çoğunluğu işgale açık duruma gelmiştir. Osmanlı Devleti bu durum karşısında çaresiz konumdadır. Türk halkı bu işgallere karşı bağımsızlığı için direnmeyi tercih etmiştir. Bölge bölge yapılan örgütlenmeler ile bu durumu kabul etmeyeceğini göstermiştir. Verilen kurtuluş mücadelesinde çocuğundan yaşlısına, kadınından erkeğine her kesim mücadelenin içinde aktif rol almıştır. Türk kadını da bu mücadeleye önemli destek vermiş, var gücüyle

⁹⁸ Şirin Tekeli, **1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar**, İletişim Yayınları, (2.Baskı), İstanbul 1993, s.30

⁹⁹ Harun Aydın, **Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de Kadın**, Current Research in Social Sciences, 2015, C:1, S:3, s.87.

¹⁰⁰ Bernard Caporal, **Kemalizm Sonrasında Türk Kadını I**, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayımcılık, İstanbul 1999. s.147.

çalışmıştır.¹⁰¹ Kurtuluş Savaşı, Türkiye'deki kadınların haklarını elde etme açısından bir dönüm noktasıdır. Şöyle ki mücadeleden galip ayrılmada kadınların payı oldukça fazladır. Bu savaşta her türlü desteği vermenin yanı sıra erkeklerle birlikte düşmanla omuz omuza savaşmışlardır. Kadınların verdiği katkıları şöyle açıklayabiliriz:¹⁰² Direniş için büyük mitingler düzenlemiş ve işgali protesto etmişlerdir. Dernekler kurmuşlar ve bu vasıta ile örgütlenmişlerdir. Cephedeki askerler için gereken her çeşit malzemenin üretilmesini ve bulunmasını sağlamışlardır. Askerlere her türlü ihtiyacın ulaşımını sağlamışlardır; erzak, su ve mühimmat gibi. Yaralanan askerlerin tedavilerini üstlenmişlerdir. Cepheye giderek yaralı askerlerin bakımını yapmışlardır. Tüm bunların yanı sıra savaşta fiilen de yer almışlardır.

Mustafa Kemal Atatürk'ün cumhuriyet döneminde yaptığı birçok yenilik arasında kadınlara verilen hakların çoğaltılması da bulunmaktadır. Bu dönemde Türk kadını sosyal, ekonomik ve siyasi birtakım haklara da kavuşmuştur. 1924'de çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitimde kadın ve erkek eşitliği sağlanmıştır. Medeni kanun ile birlikte kadın ve erkek ilk defa eşit duruma gelmiştir. Cumhuriyet döneminde gerçekleşen yeniliklerle birlikte kadının toplumdaki yeri değişmekte, devlet içindeki siyasi ve sosyal haklarının kazanımı aşama aşama gerçekleşmektedir. Medeni Kanun'da kadınlara boşanma, velayet hakkı, mallarda da paylaşım hakkı tanınmıştır.¹⁰³ Mustafa Kemal'in kurduğu Modern Türk Devleti'nde kadının temsili de değişecek ve modern bir hal alacaktır. Bu yeni temsilde kadın ve erkek her açıdan birbirine eşit olacaktır. Burada batılı anlayış örnek alınmakta ve uygulanmakta, Osmanlı'daki anlayış kabul görmemekteydi. Bu iki kadın temsiline anlamında kesin bir ayrıma gidilmiş farklı kimlikler ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet kadını temsil edecek kadınlar şu niteliklere vakıf olacaklardı:¹⁰⁴ Modern, eğitilmiş, batılı, iyi anne, iyi eş, ahlaklı ve çalışkan.

Feminist hareket Türkiye'de Avrupa'dan farklı bir seyir izlemiştir. Bunun en önemli nedeni feminist siyaset ile özgürlükçü sol siyasetin 1968 sonrası dönemde eş

¹⁰¹ Hediye Şirin Ak, **Osmanlı ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Kadın Hareketleri**, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 2016, C: 7, S: 18, 2016, s.53.

¹⁰² Aydın, **a.g.m.**, s.91.

¹⁰³ Aydın, **a.g.m.**, s.95.

¹⁰⁴ Ak, **a.g.e.**, s.54.

zamanlı olamamalarıdır. Feminist yapılanma Türkiye'de 1980'lerin ortalarına kadar bir işlev üstlenememiştir. Ülkemizdeki feminist siyaset Avrupa'da sol hareketlerin feminizmle karşılaşp etkilendiği döneme değil yeni bir liberal dalganın ortaya çıktığı Post-Sovyet dönemine rastgelir. Bu dönemde siyasetteki popüler düşünceler arasında eşitlik ve özgürlük fikirleri yer almamaktadır. Feminist hareketin Türkiye'de asıl ortaya çıkış dönemi, 1990'lı yıllarda etkin olan etnik ve dini temelli hareketlerle birlikte olmuştur.¹⁰⁵ Bunun yanı sıra, feminist bilincin oluşmaya başladığı 1982 yılına geri döndüğümüzde 1980 askeri darbesine karşı oluşan muhalefetin en güçlü ayağının feminist hareket tarafından oluşturulduğu görölmektedir. Feminist hareket günümüzde de muhalefetin öncü kuvvetlerinden biri olmakta, toplumun demokrasi ihtiyacını karşılamaya çalışmaktadır.¹⁰⁶ Kadına yönelik şiddet ve kadın hakları ihlali ile ilgili şekilde önemli durumda bulunan birçok sözleşme ve kanun bulunmaktadır. Bu sözleşme ve kanunlar arasında kadınlara en çok fayda sağlayanlar aşağıda açıklanacaktır.

Birleşmiş milletler “Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi” 18 Aralık 1979 yılında kabul edilmiştir. Türkiye'nin bu sözleşmeye taraf devlet olarak katılması 1985 yılında olmuştur.¹⁰⁷ Sözleşmenin temelinde; kadınların uluslararası haklarına ve gelişim süreçlerine katılımlarına yer verilmektedir. İçeriğinde ise, kadın-erkek eşitliğini sağlamak için uluslararası kabul görmüş ilke ve standartları barındırmaktadır. Üye ülkeler, sözleşmenin teorisine uygun politikalar izlemek ve CEDAW'ın kriterlerine uygunluklarını sürdürdüklerini rapor etmek zorundadırlar.¹⁰⁸ 11 Mayıs 2011 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi aracılığıyla İstanbul'da imzaya açılan “Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Sözleşme”, kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddet konusunda yaptırım uygulayabilen ilk sözleşme özelliğini barındırmaktadır. İlk imzanın İstanbul'da atılması sebebiyle İstanbul Sözleşmesi olarak isimlendirilmektedir. İçeriğinde şiddetin sebebi olarak kadın-erkek eşitsizliğini gören sözleşme, CEDAW'ın güçlenmesini ve desteklenmesini

¹⁰⁵ Serpil Sancar, **Türkiye'de Kadın Hareketinin Politığı: Tarihsel Bağlam, Politik Gündem ve Özgünlükler**, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2011, s.78

¹⁰⁶ Tekeli, **a.g.e.**, s.33.

¹⁰⁷ <https://catlakzemin.com/11-haziran-1985-turkiye-cedaw-sozlesmesini-onayladi/>

¹⁰⁸ Bunch, **a.g.e.**, s.495

sağlamaktadır.¹⁰⁹ Kadına şiddetten ve aile içi şiddetten arınmış bir Avrupa yaratma düşüncesi sözleşmenin önsözünde yer almaktadır. Bu da ancak yasal ve resmi olarak eşitliğin sağlanması ve kadına şiddetin yok edilmesiyle gerçekleşecektir.¹¹⁰ 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin İzlenmesine Dair Kanun” 8 Mart 2012’de çıkarılmıştır. Bu kanundan önce yürürlükte olan 4320 sayılı “Ailenin Korunmasına İlişkin Kanun” yeterli görülmediğinden dolayı 6284 sayılı kanun yerini almıştır. İstanbul Sözleşmesi’nin imzalanmasıyla birlikte 4320’deki eksik kısımlar göz önünde bulundurulmuş; şiddet uygulayanı engelleyen, şiddete maruz durumdaki kişileri kollayan bir kanunun çıkarılması gerekli olduğu oluşmuştur. 6284 sayılı Kanun’un hazırlanma aşamasında Şiddete Son Platformu adı altında 241 kadın örgütü bir araya gelmiştir. Kadın örgütleri içerisinde yer alan bir grup temsilci, kanun yapma sürecinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile ortak bir çalışma yürütmüştür.¹¹¹ 6284 sayılı Kanun, genel anlamıyla 4320 sayılı Kanun’da düzenlenmiş koruma önlemlerini içerisinde barındırmaktadır. Fakat yeni yasa; şiddet görenlerin kapsamı anlamında, şiddetin önlenmesi anlamında vb. birtakım destekler anlamında kapsamını genişletmiştir.¹¹² Getirilen yeni yasanın pozitif yönleri bulunmaktadır ancak eksiklerinin de bulunduğu dikkate alınmalıdır.

Bugün, kadınlar hem işte hem evde büyük bir mücadele vermektedirler. Bu sadece Türkiye’ye özgü bir durum olmamaktadır. Eğitim seviyesinin düşük olması kadınlarda da erkek egemen düşüncenin kabul görmesini sağlamaktadır. Kadınlar ülkemizde erkek egemen düşüncenin sınırlarına hapsolmuş durumdadırlar. Bunun nedeni gelenek ve görenekler, din baskısı ve eğitimsizliktir. Kadınlar evlenene kadarki süreçte babalarının, evlendikten sonra ise kocalarının hegemonyası altında yaşamakta ve kendi kararlarını alma aşamasında tercih şansları bulunmamaktadır. Yasal açıdan baktığımızda Türk kadını birçok hak ve özgürlüğe sahip durumdadır. Fakat önemli olan bunun toplumda yaygın hale getirilmesi olmaktadır. Kadınların yanı sıra erkeklerin de bu hak ve özgürlükleri algılayabilecekleri bir ortam yaratmak asıl hedef olmalıdır. Geçmişe baktığımızda Türk kadını seçme ve seçilme hakkı gibi birçok hak ve özgürlüğü diğer ülkelere nazaran erkenden kavuşmuştur. Yansıması

¹⁰⁹ <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-99-1169>

¹¹⁰ <http://www.turkkadinlarbirliigi.org.tr/kurumsal/5/%C4%B0stanbul+S%C3%B6zleşme+C5%9Fmesi>

¹¹¹ https://www.morcati.org.tr/attachments/article/255/6284_Kanun_Uygulamaları_Raporu.pdf

¹¹² <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-99-1169>

olarak ülkemizde kadınların diğer ülkelerden daha aktif bir rolde olmaları beklenmektedir. Ancak Türk kadınının siyasetteki rolü çok düşük seviyelerdedir.¹¹³ Türk kadınlarından sonra bu haklara kavuşabilen ülkelerde kadınlar istenilen düzeyde siyasette rol alabilmektedirler.

Ülkemizde Kadın Örgütlerinin etkinlik gösterdiği alanları şu şekilde yer almaktadır.¹¹⁴ Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Kadın Dayanışma Vakfı şiddetle mücadele ve sığınak/dayanışma merkezleridir. Kadının insan hakları alanında eğitim ve bilinç yükseltmeye, Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği'nin yürüttüğü Kadın İnsan Hakları Eğitim Programı örnek verilebilir. Diğer bir alan ulusal ve uluslararası düzeyde lobicilik ve savunuculuktur. Medeni Yasa Kadın Platformu, Türk Ceza Kanunu Kadın Platformu, CE-DAW Sivil Toplum Yürütme Kurulu bu alanda faaliyet göstermektedir. KA-DER (Kadın Adayları Destekleme Derneği) siyasi katılım alanında, Çanakkale El Emegini Değerlendirme Derneği Eğitim ve mesleki beceri kursları alanında, Mavi Kalem Derneği ise kadın sağlığı, aile sağlığı ve planlaması, doğum kontrolü alanında yer almaktadır. Cinsel haklar alanında; Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği, Müslüman toplumlarda Cinsel ve Bedensel Haklar Koalisyonu-CSBR, Tecavüze Karşı Kadın İnisiyatifi bulunmaktadır. Uçan Süpürge, Sosyalist Feminist Derneği, Medya İzleme Platformu-MEDİZ; kültür ve iletişim, medya, sinema, sanat alanı içerisinde aktif olarak faaliyetlerini sergilemektedirler. Kadın Girişimcileri Destekleme Derneği, kadın girişimciliği ve istihdamı alanında; Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Ağı, Gelir getirici faaliyetler alanında bulunmaktadır. Çocukların bakımı ve eğitimi alanında ise Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı hizmet etmektedir. Ülkemizde yer alan bu kuruluşlar içerisinde diğerlerinden daha ön planda bulunan, alanlarında öncü olan örgütler şunlardır.

1.5.1. Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı

Erkek şiddetine, kadın ve erkek arasındaki toplumsal eşitsizliğin neden olduğunu söyleyen dernek, kadın dayanışmasının güçlü hale getirilip bu eşitsizlikle

¹¹³ Gönenç, a.g.e., s.80.

¹¹⁴ Serpil Ünal Kestane, **Kadın Odaklı Sivil Toplum Örgütlerinde Pazarlama**, Beta Yayıncılık, İstanbul 2016, s.41.

mücadele etmesi gerektiğini düşünmektedir. Mor Çatı erkek şiddetine karşı mücadelesinde feminist yöntemler kullanmaktadır. Oluşum, kadınlara destek verir ancak onlar adına karar vermez. Karar verme aşamasında baskı uygulanmaz, karar ne olursa olsun destek verilir. Verilen karardan dolayı kadınlara herhangi bir yaptırım uygulanmaz.

Mor Çatı'da alınan kararlar demokratik bir işleyiş sonucunda oluşur. Dernekte hiyerarşik bir sistem bulunmaz, içerisinde yer alan farklılıkların hiyerarşi oluşturması engellenmeye çalışılır. Yetki ve sorumluluk anlamında yığılma yapılmaz. Bu şekilde belirli kişilerin bilgi bakımından daha fazla olanağa sahip olması engellenir. Dernek gönüllülük temelinde hareket eder. Gönüllüler kendi çizdikleri sınırlar içerisinde sorumluluklarını yerine getirmektedirler. Kararlar oylama ile alınmaz. Yapılan tartışmalarda en makul sonuca ulaşmak için çaba gösterilir. Kadınların duyguları dikkate alınır, dile getirilmesi istenir ve konuşmaları için cesaretlendirilir. Eleştirilere karşı umursamaz bir tavır sergilenmez, dikkate alınır. Mor Çatı'da kadınlara karşı önyargılı davranışta bulunulmaz, söylenen fikirler kişiden kişiye değişmez. Yani ayrımcılık yapılmaz. Yeterli bilgi sağlanmadan suçlama ve yargılamada bulunulmaz, cezalandırma yapılmaz. Mor Çatı'da şiddete maruz kalmış kadınlarla görüşecek kadınlar, kendi inançlarını ve hayat görüşlerini görüşme aşamasında katıyen sergilememektedirler. Görüşmede aslolan tek şey kadının şiddete maruz kalmış olmasıdır. Kadına şiddete sebebiyet veren toplumun önyargıları ve değerler sistemi sorgulanırken, kadının provokasyonda bulunduğu ve şiddeti hak ettiği kesinlikle düşünülmez. Başvuru sürecinden sonra, şiddete maruz kalmış kadın ne karar verecek olursa olsun hiçbir şekilde bir müdahaleye maruz kalmamaktadır. Evine, şiddet ortamına geri dönmek istese dahi kadına şiddetle mücadele yöntemlerini öğrendiğinden dolayı şiddete karşı durabilecektir.¹¹⁵ Burada kadının kişisel olarak ne kadar güçlü hale geldiği asıl önemli noktadır.

1.5.2. Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler Derneği

Ulusal ve uluslararası seviyede kadının insan haklarını, eşitliğini savunan ve ayrımcılığın ortadan kalkması için çabalayan bir kadın sivil toplum kuruluşu olan

¹¹⁵ <https://www.morcati.org.tr>

Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği (KİH-YÇ), Türkiye’de ve dünyada kadının insan haklarını geliştirmek amacıyla 1993 senesinde kurulmuştur. Kuruluşun ismi, kurulduğu yıl Viyana’da gerçekleşen Dünya İnsan Hakları Konferansı’nda kadın haklarının insan hakları olarak tanımlanmasından kaynaklanarak bu şekilde adlandırılmıştır. Kadınların demokratik, eşitlikçi ve barışçıl bir toplum düzeni kurulmasında ve korunmasında, özgür ve eşit vatandaşlar olarak etkin katılımını desteklemekte bunu ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleştirmektedir. Seneler içerisinde gerçekleştirdikleriyle KİH-YÇ yalnızca Türkiye’de değil dünyada da tanınan bir kadın kuruluşu durumuna gelmiştir. Kurulduğu andan itibaren aralıksız olarak aktivizm, savunuculuk ve dayanışma ağları kurma girişimleriyle, Türkiye’de yasal reformlara, hak bilincinin yaygın hale gelmesine ve kadının insan haklarının uygulanmasına katkıda bulunmuştur. Kuruluş, İslam ülkelerinde cinsel ve bedensel hakların gelişmesi için çalışmış ve BM düzeyinde kadının insan hakları savunuculuğunda bulunmuştur.

KİH-YÇ çeşitli konular üzerinde çalışmalarda bulunmaktadır. Bunlar: kadınların insan haklarıyla alakalı yaşadıkları problemler ve uygulanabilecek çözümleri bulmak, ulusal ve uluslararası düzeydeki karar mecralarına etkiye bulunmak, ‘kadınların insan hakları’ konusuyla alakalı ulusal ve uluslararası eğitim programları oluşturmak ve hayata geçirmek, kadın girişimleriyle alakalı örgütlenmeyi destekleyici cinsiyet eşitsizliğini eleştirici yayınlar gerçekleştirme, Türkiye’de ve tüm dünyada bulunan kadın ve insan hakları alanında çalışma yapan sivil toplum kuruluşları ile destek ağı kurulmasına faydada bulunmaktır.¹¹⁶

1.5.3. Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA-DER)

Kadınların ve erkeklerin tüm alanlarda eşit bir biçimde temsilini savunan KADER, toplumu ve vatandaşları ilgilendiren kararların verildiği, seçim ve atamaların bulunduğu tüm karar mekanizmalarında kadın-erkek eşitliğinin bulunmasını, demokrasinin bir kuralı olarak benimser.

¹¹⁶ www.kadinininsanhaklari.org

Kadınlar, ülkemizde birçok sosyal alanda kendilerini kanıtlamalarına rağmen, üst düzey yönetimlerde eşit temsilden hala uzak durumdadırlar. Bu özellikle de siyaset için geçerlidir. KADER Mart 1997’de bu eşitsizliğe son verme ve bütün vatandaşların kararlara katılımını sağlama amacıyla kurulmuştur. Kuruluş seçim ve atama sistemiyle yerleştirmenin yapıldığı tüm karar mercilerinde, kadın temsiliyet oranının yükseltilmesi için çalışmaktadır. Siyasi alanın toplumsal yaşam üzerinde etkisinin belirleyici olduğunu düşünen KADER, bundan dolayı ilk olarak siyasette eşit temsilin gerçekleşmesini istemektedir. Siyasi alanda gerçekleşen bu eşitlik durumunun, her alanda kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir. KADER’in birtakım ilkeleri bulunmaktadır. Her türlü ayrımcılığa karşı durma, legal partilerin tamamına eşit mesafede durma, bütün partilerin kadın kolları ve kadın milletvekilleriyle belirli bir amaç doğrultusunda ve eşit uzaklıkta durarak çalışma gerçekleştirme bu ilkelerden bir kısmıdır.¹¹⁷ Ayrıca bütün çalışmalarında kadın bakış açısını yansıtmakta ve yaygın hale getirmekte, politika ve programların tamamında toplumsal cinsiyet eşitliğinin yer alması için uğraş vermektedir.

1.5.4. Uçan Süpürge Vakfı

1996 yılında kar amacı gütmeyen bir şirket olarak kurulan Uçan Süpürge Vakfı 2018 yılında 23. Yaşını kutlamaktadır. Uçan Süpürge kadın kuruluşlarına olan inancından ötürü bu başlangıcı gerçekleştirmiştir. Uçan Süpürge Vakfı günümüzde bu heyecana tekrar ortak olmak için yeniden yapılanmaktadır. Bu defa onca yıllık deneyim ve tecrübe kuruluşu eşlik etmektedir.

Kadın kuruluşlarının 90’lı yıllarda kurumsallaşması bir ihtiyaçtan kaynaklanmaktaydı. Günümüzde de kadınlar benzer nitelikte zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Kadın cinayetlerinin artışı, kadınlara ve çocuklara karşı cinsel tacizler, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin doruğa ulaşması ve bunların yanı sıra kazanılan hakların da geriye doğru ilerlemesi durumun ne kadar ciddi olduğunu göstermektedir. Bundan dolayı vakıf tekrar harekete geçmek durumundadır. Kuruluşun vizyonunu tekrar belirtmek gerekirse; kadınların güçlü hale geldiği,

¹¹⁷ ka-der.org.tr

hayatın her alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin olduğu, tüm insanlar için adil bir yaşamın sağlandığı bir dünya ana hedeftir. Bunları gerçekleştirmek için kadın kuruluşları arasında iletişim ağı kurmak yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde birlikte hareket etmek ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği alanında bir farkındalık yaratma yapılmak istenenlerdir. Hedefler doğrultusunda üç ana alanda etkinliklerini programlamaktadırlar:¹¹⁸ Birincisi, şehirlere giderek kadın örgütlerinin bugünkü durumla ilgili olarak düşüncelerini, ihtiyaçlarını öğrenmek ve birlikte karar vermek. Diğer hedef, üniversite öğrencileri aracılığıyla toplumsal cinsiyet seminerleri gerçekleştirmek; problemleri üniversite öğrencileri ile konuşmak, kültür sanat etkinlikleri vasıtasıyla kadın hareketini genişletmek amaçlanmaktadır. Sonuncusu ise birçok kadını kültür sanat etkinlikleri ile bir araya getirmektir. Yirmi yıllık geçmişi bulunan ‘Uçan Süpürge Kadın Filmleri Festivali’ni devam ettirmek hedeflenmektedir.

1.5.4. Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER)

Girişimcilik aracılığıyla kadının güçlü hale gelmesini amaçlayan bir sivil toplum kuruluşu olan Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER), kadının yalnızca finansal açıdan değil politik ve sosyal açıdan da güçlenmesini hedeflemektedir. KAGİDER’in kadın girişimciliğini destekleme nedeni, kadınların toplumda erkeklerle eş tutulmayan, dışlanan konumunu değiştirme amaçlıdır. Gerçekleştiğinde, finansal açıdan güçlenen kadın kendini daha güçlü hissedecektir. Bu durum toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında büyük yarar sağlayacaktır.

KAGİDER, kuruluşundan itibaren yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde kamu, özel sektör ve sivil topluma dâhil olan birçok yapıyla, hedeflenen amaç doğrultusunda proje ve çalışma gerçekleştirmektedir. KAGİDER’in 300’e yakın üyesi bulunmaktadır. Vizyonu ve misyonuna yönelik, kadın girişimcilerin güçlenmesi amacıyla eğitim, rehberlik ve mentörlük desteği sağlanmaktadır. Kadının finansal durumunun güçlü hale getirilmesi, kadın-erkek fırsat eşitliği sağlanması ile ilgili çalışmalar gerçekleştirilmektedir. KAGİDER çalışmalarını gerçekleştirirken

¹¹⁸ ucansupurge.org.tr

birtakım stratejiler belirlemiştir.¹¹⁹ İş hayatında yer alan kadın sayısını arttırma, kadın girişimcilerin desteklenmesini teşvik etme. Kadınların iş hayatına atılmaları, girişimci olmaları amacıyla kadınlara eğitim ve mentörlük verme. Çalışmaların etki alanının tüm Türkiye'yi kapsaması. Kadın girişimciliğini geliştirmek amacıyla kanuni altyapıyı destekleme ve teşvikte bulunma, finansal kaynaklara ulaşma noktasında yol göstererek destekte bulunma. KAGİDER, üyelerinin hem bireysel hem iş anlamında gelişmelerine destekte bulunarak etki alanlarını genişletmesini ve büyümelerini sağlamaktadır. Genç kadınların eğitimlerinin devamını sağlayarak iş hayatına katılmalarını ve girişimciliği sevmelerini sağlama. KAGİDER'in tanınırlık ve itibarını arttırma. Kadınların iş hayatına girme noktasında, onlara referans sağlama.

1.5.5. Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM)

KADEM'in gerçekleştirdiği birtakım çalışmalar bulunmaktadır. KADEM değişen toplumsal şartlar sonucunda, kadın ve erkeğin toplumdaki rolünün paylaşımının adaletli bir şekilde olmasının kültürel değerler bağlamında olmasını istemektedir. Kadın ve erkek kavramlarını birbirlerine karşıt değil bütün halinde kabul eden ve bu şekilde aile ve toplum yapısının güçleneceğini düşünen bir anlayıştaır. Cinsiyet eşitliği ilkesinin kabul edilmesi doğrultusunda ulusal ve uluslararası kongrelerde akademik çalışmalarda bulunmaktadır. Vakfın bünyesinde yer alan kız üniversite öğrencilerinin barınma ihtiyaçlarını karşılamaktadır. KADEM'in benimsediği vizyonu doğrultusunda belirlediği hedefleri şunlardır. Toplumsal hayatta kadınlara yapılan ayrımcılığın son bulması, dengeli bir toplumsal katılım oluşmasıdır. Aile, kadın ve sosyal yaşamla ilgili çalışmalara, aile birliğinin güçlenmesi amacıyla önem vermektedir. Cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacıyla diğer kadın sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği halindedir.¹²⁰

Yukarıda yer verilen kadın sivil toplum kuruluşlarının ortak amacı kadın haklarını savunmaktır ancak bunu gerçekleştirirken farklı yollar izlemektedirler. Örneğin KAGİDER kadınları girişimcilik yoluyla toplumda etkin hale getirmeyi, KADER kadın adayların siyasette sahne alarak kendilerini göstermesini sağlamaya

¹¹⁹ www.kagider.org

¹²⁰ <http://kadem.org.tr/kadem-hakkinda/>

çalışmaktadır. Bu kuruluşlar farklı işlevler üstlense de amaçları aynı olmaktadır. Kadın hareketinin düşünsel ve toplumsal yapısını anlamak için ‘Feminizm’ ve ‘Toplumsal Cinsiyet’ kavramlarına da değinmek gereklidir.

19.yy’ın ikinci bölümünde ortaya çıkan feminizm kadın mücadelelerinin toplu hareketi olarak tasvir edilmektedir. Mücadelenin anlatmak istediği kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin doğadan gelmediği ve bunu değiştirmenin siyasi yollarla mümkün olabileceğidir. Ve talep edilen haklar evrensel eşitlik ilkelerindeki kadın erkek arasındaki adaletsiz durumu işaret etmektedir. Kökeni Amerikan ve Fransız devrimlerindeki kişi hakları kuramında yatan feminizm;¹²¹ sadece evrensel insan haklarıyla ilişkilendirilerek siyasi bir talep olarak ortaya konulabilir.

Feminizmin tarihsel süreciyle alakalı olarak çeşitli sınıflandırmalar bulunmaktadır. Bu sınıflandırmaların çoğunda birinci dalga feminizmi; 18.yy sonlarından Birinci Dünya Savaşı’nın sonuna kadar uzanan dönemi kapsamaktadır. ABD ve Fransız Devrimi’nde yer alan kişi hakları bu dönemdeki esas düşüncenin yapısını oluşturmuştur. Birinci dalga feminizmini ‘kadın hakları hareketi’ olarak isimlendirmek doğru olacaktır. Çünkü bu dönemde kadınlar birçok hareketle kendilerini göstermişlerdir. Kadınların hak eşitliği yolundaki ilk tarihi eylemi de bu dönemde gerçekleşmiştir. 1848’de gerçekleşen Seneca Falls toplantısı sonunda “Duygular Bildirgesi” yayımlanmış ve oy hakkı için çağrı yapılmıştır.¹²² Yalnızca oy hakkı değil, annelik, mülkiyet hakkı, çalışma ve gelir elde etme, barınma gibi kadın haklarının gündemi buradan başlayarak bugünlere gelmektedir. İkinci dalga feminizminin de birçok kolu bulunmaktadır, ancak ortak bir çekirdeğe sahiptir.¹²³ 1960’lı yıllardan 1990’lı yıllara dek uzanan ikinci dalga feminizminin başlıca sloganı ‘kişisel olan politiktir!’ söylemidir. Bu söz dönemin yapısını tasvir etmektedir. Bu dönemde kadınların odak noktası bedenlerini ve gündelik yaşamdaki etkinliklerini ataerkil sistemin hegemonyasından kurtarma düşüncesi idi. Bunu sağlayan yapının

¹²¹ Kolektif, **Eleştirel Feminizm Sözlüğü**, Kanat Kitap, İstanbul 2009, s.172.

¹²² Kestane, **a.g.e.**, s.18-19.

¹²³ Gordon Marshall, **Sosyoloji Sözlüğü**, Bilim ve Sanat Yayınları, (2.Baskı), Ankara 2005, s.374.

kaynağı ataerkil düzen ve kapitalizm olarak görülmekteydi.¹²⁴ Ve verilen mücadeleye buna karşıydı.

Cinsiyet kavramı sosyologlar tarafından erkek veya kadın bireylerin anatomik ve fizyolojik farklılıklarını belirtmek amacıyla kullanılır. Erkek ve kadınlar arasındaki toplumsal ve kültürel farklılıklar ise toplumsal cinsiyet kavramını tanımlamaktadır. Toplumsal cinsiyet kavramı toplumsal bağlamdaki erillik ve dişilik terimleriyle ilişkilidir; bireyin biyolojik cinsiyetiyle orantılı olma zorunluluğu bulunmamaktadır. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse bazı kişiler yanlış bedende doğduklarına inanabilirler. Bunun çözümü olarak da cinsiyetlerini değiştirebilir veya karşıt cinsin yaşam tarzına bürünebilir ya da giysilerini giyebilirler. Erkek ve kadın arasındaki birçok farklılığın kökeni biyolojik değildir.¹²⁵ Çünkü toplumsal cinsiyet ve cinsiyet arasında kesin bir ayrım bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet algısı neticesinde erkekler ağlamaması gereken, kadınlar ise anne olması gereken varlıklar olarak sınıflandırılmışlardır. Bu sınıflandırma doğumumuzdan itibaren birtakım rollerin bize aşılmasıyla başlamaktadır. Cinsellikle veya davranışlarla alakalı olarak erkeklere verilen geniş özgürlük kadınlarda tam tersi bir şekilde cereyan etmektedir.¹²⁶ Bu kalıplar içerisinde yer almayan, yer almak istemeyen herkes anormal olarak algılanmakta ve nefret beslemek doğalmış gibi karşılanmaktadır.

2. KAMUOYU OLUŞTURMA

Bu bölümde kamuoyu oluşturma kavramına yer verilmesinin nedeni; sivil toplum kuruluşlarının baskı grubu olma özellikleri sayesinde kamuoyu oluşturmaları ve medyada kendine yer bulmasıdır. Bu neden kamuoyu oluşturma kavramının açıklanmasını gerekli kılmıştır.

2.1. Kamuoyu Oluşturma Kavramı ve Tanımı

‘Kamu’ ve ‘oy’ kavramlarını ayrı ayrı açıklamamız, kamuoyu kavramının ne ifade ettiği anlama konusunda bize fayda sağlayacaktır. İlk olarak ‘kamu’ kavramının ne anlama geldiğini açıklamalıyız. Belirli bir problem ile ilgili fikir ve kanaat sahibi

¹²⁴ <https://www.ayarsiz.net/feminizm-notlari-ii-farkli-yollar-ikinci-dalga/>

¹²⁵ Anthony Giddens, **Sosyoloji**, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2013, s.505.

¹²⁶ <https://www.evrensel.net/haber/348256/toplumsal-cinsiyet-ve-cinsiyet-kavrami>

bireylerden oluşan grup veya gruplara ‘kamu’ denmektedir. Tüm yurttaşların toplumsal yaşamı ile alakalı oluşan farklı sorunlar hakkında alaka ve bilgi sahibi olmalarına olanak bulunmamaktadır. Toplumun büyük kısmının çoğu dönem, ortada bir problem olduğundan bile haberleri yoktur.¹²⁷ Toplum yaşamındaki problemlerin çeşitliliği açısından bakıldığında değişik ve çeşitli kamuların bulunduğu bahsetmek doğru olur.

Diğer kısmını oluşturan ‘oy’ kavramından anlamamız gereken ise akılcı, net, pozitif, bilgiye dayanan bir düşünce değil, belirli bir yönelim bir ‘kanaat’tir. Bir problem karşısında grup içerisinde farklı kanaatler bulunabilmektedir. Bu da grupların farklılığın yanında, grup içerisinde oyların farklılığını da göstermektedir. Bu tanımların sonucunda kamuoyu kavramı için şöyle bir sonuca varabiliriz. Belirli bir zamanda, belirli bir problem karşısında, problemle ilgilenen bireylerin grubuna veya gruplarına egemen olan kanaattir.¹²⁸ Kamu ile Oy’un birleşmesinden Kamuoyu oluşmaktadır. Kamuoyunu geniş anlamda ele alarak halkı ilgilendiren bir olayı, belirli bir zaman dilimindeki genel görüşü veya ortak düşünceyi tanımlayabiliriz. Ortak bir yargıya varılan düşüncenin, her zaman herkes tarafından kabul görmesi mümkün değildir. Kamuoyuna dar anlamda bakıldığında, kitle iletişim araçlarıyla veya konuşarak açıklanan ve çoğu defa sendika, dernek ve birtakım sosyal grupların ve seslerini duyurabilen kişilerin, politik otoritelere belirttikleri düşüncelerin bir ortalamasıdır. Bu ortalama düşünce az veya çok bir birlik ve bütünlük içermelidir.¹²⁹ Bu olmaz ise kamuoyunda parçalanmalar veya çeşitli fikir akımları oluşur.

2.2. Kamuoyunun Oluşumu

Kendisini ortaya çıkaran bireylerden ayrı olarak kamuoyunun bir yaşamı, varlığı ve kendine özel yasaları bulunmaktadır. Bir dizi olayların haberlerin, fikirlerin ve bilgilerin kamuya aktarılmasıyla kamuoyu oluşmaya başlar. İletme sürecini şöyle aktarabiliriz:¹³⁰

1 — Olayların tamamı değil yalnızca bir bölümü halka iletilir.

¹²⁷ Münci Kapani, **Politika Bilimine Giriş**, Bilgi Yayınevi, (27. Baskı), Ankara 2011, s.161.

¹²⁸ Kapani, **a.g.e.**, s.161.

¹²⁹ Bülent Daver, **Siyasal Bilime Giriş**, Siyasal Kitabevi, Ankara 1993, s.251.

¹³⁰ Daver, **a.g.e.**, s.262.

2 — Haber ve bilgileri alanlar, bu haber ve bilgilerin sadece bir bölümünü diğerlerine aktarırlar. Bir bölümünü unuturken diğer bir bölümünü de aktarmazlar. Bu haberlerin bir kısmının yaşama süresi kısayken bir kısmının da oldukça uzun olmaktadır.

3 — Haberciler bu aktarma sırasında isteyerek veya istemeyerek haberleri değişikliğe uğratırlar. Ve bunlar bir kısım kanunlara göre yapılır. Haberlerin değişmesiyle ilgili temel kanun şu olmaktadır:

a) Maddi çıkarların ele alındığı durumlarda yönelim; çıkarların daha fazla korunmasını sağlayıcı ve kolay hale getirici şekilde olur.

b) Duyguların, tutkuların söz konusu olduğu durumlarda oluşan sapma, bu duyguları ve tutkuları haklı çıkaracak, kabul ettirecek şekilde oluşmaktadır. Örnek verecek olursak savaş durumlarında düşmanın eziyet hikâyeleri herhangi bir kontrolden geçmeyerek kamuoyu tarafından kabul görür.

c) Ortak bir davayla alakalı olan haberlerin iletilmesinde yapılan değiştirme grubun dayanışmasını güçlendirici, tuttuğu davayı haklı gösterici şekilde olmaktadır. Yani savaş sırasında kamuoyu; kendi tarafının haklı olduğuna, gerekli bir dava için savaştığına ve ordusunun çok güçlü olduğuna inandırmaktadır.

d) Bilinç dışı ve istemeden yapılan sapmalar, kişinin bilerek yaptığı sapmalarla aynı süreci izlemektedir.

e) Önceden hazırlanmış bir soruyla karşı karşıya kalan kişi, soruyu düşünme süresi olduğu için haber iletmede sapma yapması daha az olur.

2.3. Kamuoyunu Oluşturma ve Baskı Grupları

2.3.1. Kamuoyunu Oluşturan Araçlar

Yüzyüze Temas

Bireysel/kişisel temaslar, belli bir coğrafi alan ve küçük gruplar şeklinde görülen kamuoyunu oluşturan faktörlerin ilk sırasında yer almaktadır. Kullanılan dil ve jestler yapılan bu temaslarda oldukça önemlidir. Bu temaslar zaman zaman dedikodu ve fısıltı propagandasına da neden olmaktadır. Küçük topluluklarda ve yüzyüze gelinen gruplarda dedikodu; söylenti, fikir ve kanaat değiştirmenin ve

oluşturmanın başlıca aracı olarak görülmektedir.¹³¹ Ayrıca örgütlenmemiş ve kemikleşmemiş bir sosyal denetim aracı şeklinde de belirmektedir.

Kanaat Önderleri

Kitle iletişim araçlarından (Gazete, Radyo, TV vb.) olağan şekliyle ya da değiştirilmiş şekilde aldığı bilgiyi, konu karşısında ilgisiz kişilere aktaran kişilere kanaat önderi denmektedir. Kanaat önderleri bu kişilerin, bu görüşleri kanıksamalarını sağlamaktadırlar.¹³² Kamuoyunu en çok etkileyen kişiler ve gruplar kanaat önderleridir. Toplumlari, partileri, kişileri simgeleyen kanaat önderleri siyasal iletişime kolay bir şekilde yön verebilmektedirler. Kamuoyu için etkili birer iletişim kaynağı olan önderlerin güvenilir kişilik özellikleri, verilen mesajların güvenilirliğini arttıran bir etkidir. Kanaat önderinin gönderdiği her mesaj, kendi kitlesi üzerinde tartışılmaz bir doğru olarak kabul görür.¹³³ Karşıtları olarak bakarsak, önderin mesajı ona tabi kitlenin görüşü olarak yer alır.

Siyasi Liderler

Kamuoyunda toplanan çeşitli kanaat ve dileklerin oluşmasında en önemli rolü üstlenen siyasal liderler, halkın arzularını gün yüzüne çıkararak kamuoyunun doğrultusunu belirlemektedirler. Halkın gitmek istediği yolu hedef koyanlar gerçek liderlerdir.¹³⁴ Bunun yanı sıra kamuoyu oluşturma fonksiyonunda, liderlerin rolü grubun büyüklüğü veya küçüklüğü ile doğrudan ilişkilidir. Liderlerin faaliyetleri, düşünceleri ve kanaatleri küçük gruplar ile büyük gruplar arasında oldukça fark etmektedir. Küçük gruplarda yüz yüze ilişkiler ile liderlerin grup kararlarını oluşturması ve etkilemesi mümkündür. Büyük gruplara baktığımızda ise liderin niteliğine, tecrübesine, örgüte hâkimiyetine, küçük gruplarla iletişimine önem verilmektedir.¹³⁵

¹³¹ Alim Şerif Onaran, **Kamuoyu El Kitabı**, Filiz Kitabevi, İstanbul 1984, s.42

¹³² Onaran, **a.g.e.**, s.42.

¹³³ Arsev Bektaş, **Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi**, Bağlam Yayınları, (4. Baskı), İstanbul 2013, s.110.

¹³⁴ Onaran, **a.g.e.**, s.43.

¹³⁵ Bektaş, **a.g.e.**, s.113.

Kitle İletişim Araçları

Birey ve gruplar geçmişte kamuoyunun oluşumunda ne kadar etkin oldular ise gelecekte de aynı oranda etkili olacaklardır. Fakat bunların yanında kitle iletişim araçları yer alır ki, gün geçtikçe kanaat yaratma sürecinde büyük bir etki yaratacaktır. Teknolojinin gelişimiyle birlikte bu araçların hizmet sahası da genişleyecektir. Kanaatlerin olgunlaşma aşamasında büyük katkı sağlarken, tecrübeli propagandacıların hedeflerinde de büyük bir fonksiyona sahip olacaklardır.¹³⁶ Bu kitle iletişim araçlarını basın, radyo, televizyon, sinema, kitap, afiş, vb. şeklinde sıralayabiliriz.

2.3.2. Baskı Grupları

Baskı grupları ortak menfaatler çevresinde bütünleşen ve bu menfaatlerini gerçekleştirmek amacıyla siyasi ve idari otoriteyi etkilemeye çalışan örgütlü ve bilinçli gruplardır.¹³⁷ İktidar, yasama, yürütme, yargı ve siyasi partilerle ilişkiye giren baskı grupları; demokratik toplumlarda siyasal katılımın etmenleri arasındadır. Ve bu özelliklerinden dolayı siyasal partiler ile ortak özellikleri vardır. Fakat baskı gruplarının siyasal partilerden farkı iktidar çabasında olmamasıdır.¹³⁸ Toplumsal tabanının menfaat ve düşüncelerini toplayan baskı grupları, bunları siyasi karar mercilerine aktarırlar. Siyasi partilerin görevi ise içerisinde uyumlu olanları birleştirip ortak amaçlara dönüştürmektedir.¹³⁹ Birtakım ülkelerde baskı grupları ve siyasi partiler arasında ilişki mevcuttur. Örnek verecek olursak İngiltere’de İşçi Partisi ile işçi sendikaları arasında suni bir ilişki bulunmaktadır.¹⁴⁰ Baskı gruplarının büyüklüğü gücünü belirleyen ilk etkendir. Büyüklük ile anlatılmak istenen; baskı gruplarının ekonomik yapısı ve üye miktarı, tebaasının menfaatlerini ne oranda yansıttığını göstermesidir. Baskı gruplarının bir kısmı çalışmalarını yasama üzerine diğer bir kısmı yürütme üzerine yapabilirler. Birine odaklanmak diğerini etkilemediği için her ikisinde de aktif çaba gösterebilirler.¹⁴¹ Diğer yandan, baskı

¹³⁶ Onaran, **a.g.e.**, s.45.

¹³⁷ Necdet Aksoy, **Sivil Toplum ve Baskı Grupları**, Kaknüs Yayınları, (1.Baskı), İstanbul 2008, s.14.

¹³⁸ Aksoy, **a.g.e.**, s.15.

¹³⁹ Ahmet Taner Kışlalı, **Siyaset Bilimi**, İmge Kitabevi, (15.Baskı), Ankara 2011, s.299.

¹⁴⁰ Aksoy, **a.g.e.**, s.15.

¹⁴¹ Markus Ürek, Nejat Doğan, **Lobicilik ve Baskı Grupları: Devlet, Sivil Toplum ve Demokrasi**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2011, s.77.

grupları yerel ve merkezi seviyede etkili olmaya çalışabilecekleri gibi yalnızca alınacak kararlarla ilgilenmekte de olabilirler.

Baskı Gruplarının Sınıflandırılması

Bunları iki ana kategoriye ayırmak mümkündür:

- Ortak “menfaatler” etrafında toplanan gruplar,
- Ortak “tutumlar” (fikirler, amaçlar) etrafında toplanan gruplar.

Birinci kategorinin ayırım koşulu ekonomik çıkardır. Burada yer alan gruplar üyelerinin ekonomik menfaatlerini gözetir. Maddi çıkarlarını düşünür. Ve bunları geliştirmek hedefiyle etkinlikte bulunurlar. Üç büyük alt kategori bu ana kategorinin içerisinde yer alır:

- a) İşveren birlikleri (ticaret odaları, sanayi odaları, işveren sendikaları, büyük şirketler, holdingler),
- b) İşçi kuruluşları (sendikalar, sendika konfederasyonları),
- c) Tarım sektörü (çiftçi birlikleri, tarım kooperatifleridir).

Birinci kategoride yer alan üç büyük dalın haricinde memur sendikaları, esnaf kuruluşları ve tüketici kooperatifleri de büyük ehemmiyete sahiptir.¹⁴² Bunların yanı sıra barolar, tabip odaları, gibi meslek kuruluşlarını da saymak gereklidir.

Tutumları çevresinde birleşen baskı grupları ikinci kategoriye oluşturur. Burada grubu bir araya getiren maddi ya da mesleki çıkarlar değil ortak bir hedef, gerçekleştirilmek istenen bir dava ya da koruma maksadıyla manevi bir değerdir. Bundan dolayı üyelerde bir sosyal sınıf eşitliği söz konusu değildir. Toplumun farklı kesimlerinden farklı kişiler bu topluluklarda yer alabilirler. Örnek vermek gerekirse ilk olarak ‘fikir kulüpleri’ni söyleyebiliriz. İnsan haklarını koruma, ırkçılıkla mücadele türünde örgütlenmeler birçok ülkede etkin olarak politikayı etkileme durumundadırlar. Önceden bir kategoriye giren dernek ve kuruluşlar günümüzde çeşitlenmiş ve daha hedef odaklı hale gelmiştir.¹⁴³ Örneğin; nükleer silahların yasaklanması, çevre kirliliğinin önlenmesi gibi.

¹⁴² Kapani, a.g.e., s.217-218.

¹⁴³ Kapani, a.g.e., s.218-219.

Sivil Toplum Kuruluşlarının Baskı Grubu Olma Özelliği

Temsil ettiği grubun menfaatlerini korumak amacıyla iktidarın politikalarına etkide bulunma, bu politikaları değiştirme veya değiştirilmesine engel olma düşüncesi baskı gruplarında öncelikli hedeftir. Sivil toplum kuruluşlarında ise bu düşünce her zaman öncelikli hedef konumunda bulunmayabilir. Sivil toplum kuruluşları belirli bir hedef maksadıyla toplanan insanların oluşturduğu birlikteliklerin örgütlenmiş şeklidir. Sivil oluşum bu tür sistemlerde ana etmendir. Ancak baskı gruplarının sivil olma zorunluluğu yoktur. Sivil toplum kuruluşları baskı grubu olma niteliğini taşıyabilmektedirler. Bu durum yaşandığında baskı grubu ile sivil toplum kuruluşları kavramsal anlamda bütünleşmektedir.¹⁴⁴ Sivil toplum kuruluşları siyasal iktidarı etkileme fonksiyonunu kullandığında baskı grubu olarak tanımlanmaktadır.

Baskı Grupları Etkileme Yöntemleri

Genel anlamda baskı gruplarının etkinliklerini;¹⁴⁵

- Doğrudan etkileme faaliyeti,
- Dolaylı etkileme faaliyeti şeklinde iki bölüme ayrabiliriz.

Doğrudan Etkileme

Kendisiyle alakalı siyasi kararları doğrudan veya kamuoyu vasıtasıyla dolaylı olarak etkilemeye çalışan baskı gruplarının, doğrudan etkileme çabaları henüz seçim kampanyası esnasında başlayabilir. Kendi davasına destek vereceğini peşin olarak vaat etmiş bir adayın seçimine baskı grubu yardımda bulunabilir. Meslek grubu içerisinde bir adayın parlamento seçilmesinde verilen destek de buna örnek verilebilir. Çoğunlukla, belli yasa tasarılarının mecliste görüşülmesi esnasında veya bazı hükümet kararlarının uygulanmasıyla alakalı doğrudan baskı uygulamalarına rastlanırken; milletvekillerine, parti ve meclis yöneticilerine heyetler gönderilir.¹⁴⁶ Birtakım baskı grupları bütün uğraşlarını yasama sürecine verirken, diğer baskı

¹⁴⁴ Aksoy, **a.g.e.**, s.30.

¹⁴⁵ Kapani, **a.g.e.**, s.224.

¹⁴⁶ Kışlalı, **a.g.e.**, s.301-302.

grupları yürütme sürecine odaklanabilmektedirler. Bunların birisinde aktif olmak diğerine engel olmadığından ötürü baskı gruplarının çoğunluğu her iki alanda da etkin olmaya uğraş verir. Ayrıca, baskı grupları yerel ve merkezi düzeyde ayrı ayrı etkili olabilecekleri gibi her ikisiyle birden de ilgilenebilmektedirler. Bu aşamada lobicilik baskı gruplarının tercih ettiği en etkili yöntemdir. Lobicilik; baskı gruplarının doğrudan yasama organını etkilemek hedefiyle birebir etkileme yöntemi kullanması anlamına gelmektedir. Amerika'daki baskı gruplarının neredeyse tamamı lobiciliği kullanmaktadır.¹⁴⁷ Bundan dolayı bu kavram baskı gruplarının kendisini ifade etmek için de tercih edilmektedir.

Dolaylı Etkileme

Siyasal karar mercileri üzerinde doğrudan etkileme çabalarının yanı sıra, baskı grupları dolaylı etkileme çabasına da girişirler. Ve dolaylı etkileme çabasında kamuoyu ilk hedef konumundadır. Demokratik sistemlerde yöneticilerin her zaman önemsemesi gereken bir faktör olmaktadır. Bu açıdan baktığımızda kamuoyunu belli bir yönde oluşturmak, gerçekleştirilmek istenen hedeflerin doğruluğu konusunda olumlu etki yaratmak, siyasi iktidar üzerinde etki yapmak anlamına gelmektedir.¹⁴⁸ Baskı gruplarının kamuoyunu etkileme amacıyla başvurduğu yöntemler arasında; gazetelere ilan verme, basın toplantıları düzenleme, açık mektuplar gönderme, bildiri ve duyuru çıkarma yer almaktadır. Basına yansıyan bilgiler objektif olmalı, haberler kaliteli bir şekilde sızdırılarak kamuoyunun kazanılmasına yarar sağlamalıdır. Kamuoyunu baskı grupları lehinde etkileme yöntemleri günümüzde oldukça gelişmektedir ve bu gelişme kamuoyunun bazı gruplarının yararı için de manipüle edildiğini göstermektedir.¹⁴⁹ Bu nedenle uygun ortam ve koşullarda kamuoyunu kazanma yolundaki uğraşlar başarıya ulaşabilmektedir.

Yukarıda aktardıklarımız arasında bizim için en önemli nokta sivil toplum kuruluşlarının baskı grubu olma özelliğidir. Sivil toplum kuruluşları baskı grubu olma nitelikleri ile kendilerine ait kamuoyu yaratmaktadırlar. Kamuoyunu yaratırken dolaylı etkileme yöntemini kullanmaktadırlar. Dolaylı etkileme yönteminde

¹⁴⁷ Tayyar Arı, **Amerika'da Siyasal Yapı Lobiler ve Dış Politika**, Dora Basım-Yayın Dağıtım, (5.Baskı), Bursa 1991, s.147-148

¹⁴⁸ Kapani, **a.g.e.**, s.227.

¹⁴⁹ Daver, **a.g.e.**, s.248.

geleneksel kitle araçları yerine günümüzün kitle iletişim araçlarından olan internetin web 2.0 versiyonun ürünü olan sosyal medyadan yararlanmaktadırlar.

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları kavramlarına yer verilmiştir. Sivil toplumun; geçmişte ve bugünde ne ifade ettiği açıklanmıştır. Türkiye'nin sivil toplum geçmişinden bahsedilmiş, sivil toplum kuruluşlarının genel özellikleri açıklanmıştır. Çalışmanın ana bileşenlerinden olan kadın sivil toplum kuruluşlarının, ortaya çıkışı Türkiye ekseninden anlatılmıştır. Türkiye'de bulunan kadın sivil toplum kuruluşlarının işlevleri ve misyonları hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümün diğer başlığı kamuoyu oluşturma; sivil toplum kuruluşlarının baskı grubu olma özelliği ile kendilerine ait bir kamuoyu yaratmaları açısından önemlidir. Bundan dolayı çalışmada bu konuya yer verilmiştir. Sivil toplum kuruluşları kamuoyu yaratırken dolaylı etkileme yöntemi kullanmaktadırlar. İkinci bölümde odak noktamız olan sosyal medya ile bu işlemi gerçekleştirmektedirler.

İKİNCİ BÖLÜM

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA HALKLA İLİŞKİLER VE ARAÇLAR

1. Halkla İlişkiler Uygulamaları

İkinci bölümde öncelikle, sivil toplum kuruluşlarının kullandıkları halkla ilişkiler uygulamalarına yer verilecektir. Sonraki başlıkta, halkla ilişkilerde kullanılan araç ve ortamlar açıklanacak; içerisinden sosyal medya kavramına odaklanılacaktır. Sosyal medya kavramına odaklanılmasının nedeni, kavramın çalışmanın ana bileşenlerinden biri olmasıdır.

1.1. Kurumsal İletişim

Verimliliğin ve kalitenin temelini iletişim oluşturmaktadır. İşbirliği ise çok iyi kullanılan iletişim ile ortaya çıkmaktadır. Planlama, örgütlenme, yöneltme, denetleme ve yöneticilerin yetiştirilmesi gibi yönetimin bir takım ana fonksiyonları bulunmaktadır. Kurumsal iletişim sürekli ve düzenli bir şekilde oluşturulursa bu fonksiyonlar etkin bir hale gelebilmektedir. Kurumda çalışanları ve kurumdaki birimlerin birbirlerine bağlanmasını sağlayan kurumsal iletişim sayesinde çalışanlar ve birimler, uyumlu ve koordineli bir şekilde çalışabilmektedirler. Kurumda çalışan kişi ve grupların kurumun ortak hedeflerine yönelik yaptıkları mesaj alışverişi kurumsal iletişimdir.¹⁵⁰ Kurumsal iletişimin misyonu; kurumda eylemlerin devam etmesi, sorunların çözüme kavuşması ve bir yaratıcı gücü meydana getirmesidir.

Kurum yönetiminin en değerli aracı olan kurumsal iletişimin etkili bir şekilde kullanımıyla kurumda; planlama, koordinasyon, karar verme, motivasyon ve idare sağlanabilir.¹⁵¹ Uzun vadede uygulanan, hedefi bir imaj yaratmak, korumak veya değiştirmek olan kurumsal iletişim bir kuruma bir derneğe veya organizasyona karşı kamuoyunu ve işletme iklimini etkileme amacı bulunan, tüm iletişim önlemlerini sistemli bir şekilde birleştirilerek uygularken, işletme içerisinde ve dışarısında

¹⁵⁰ Ahmet Yatkin, Ü. Nazan Yatkin, **Halkla İlişkiler ve İletişim**, Nobel Yayın, Ankara 2015, s.70

¹⁵¹ Yatkin, **a.g.e.**, s.71.,

yapılan tüm iletişim uğraşını içermektedir.¹⁵² Sivil toplum kuruluşu ekibi içerisinde iyi bir iletişim bulunursa uyumlu ve verimli bir işbirliği gerçekleşebilir.¹⁵³ Sivil toplum kuruluşunun işleyişini baz alırsak bünyesinde yer alan yöneticilerin, çalışanların, gönüller ve üyelerin; iletişim ve ilişkileri yapısal anlamda büyük öneme sahiptir.¹⁵⁴ Kuruluş içi iletişim programları, birtakım noktaları dikkate almalıdırlar:¹⁵⁵ Kuruluş ile çalışanlar ve sendikalar arasında aktif olan resmi anlaşmaları, (örneğin, iş sözleşmeleri ve sendikal haklar) kurumdaki değerler ve davranış biçimlerinden oluşan örgüt kültürünü, kuruluşun amaç ve hedeflerini, kuruluş ve çalışanlar arasındaki mevcut anlayışta bir değişiklik gerekli olup olmadığını, değişim gerekiyorsa nasıl gerçekleştiğini, iletişim programlarının bunda ne rol oynadığını, değişiklikte iletişim programları etkili olabilecek ise, etkisinin ne olabileceğini, nasıl imkânı olacağı, şeklinin ve muhtevasının ne olacağını, iletişim programlarına ihtiyaç var ise; programların nasıl ve kim dolayısıyla meydana getirileceği ve yönetileceğini.

1.2. Kurumsal İtibar

Güçlü bir kurumsal itibar, kurumların sahip olmak istediği en büyük hedefleridir. Bir kurumun varlığını devam ettirmesi, ilerlemesi ve amaçlarına ulaşması noktasında en güçlü araç konumunda bulunan kurumsal itibar kurumun etkin olduğu pazarda kalıcı olması yolunda en önemli özelliği gücüdür. Ancak itibarı güçlü olan kurumlar, kriz dönemlerinde ayakta kalabilmektedirler. Piyasa krize girdiğinde rakiplerin ürün, hizmet satışları durabilir.¹⁵⁶ Ancak itibarı güçlü olan kurum buna karşı koyabilir. Tüm bunlardan yola çıkarak sayılan güçlüklerden kolaylıkla sıyrılabilir ve karşı koyabilmek için itibarı güçlü bir kurum durumunda olmak ve bu itibarı korumak gerekir ki daha sonra da olası olumsuzlukları kolaylıkla geçebilsin.

¹⁵² Waldemar Kiessling, Peter Spannagl, **Corporate Identity: Unternehmensleitbild – Organisationskultur**, 1.Aufl., Alling: Sandman, 1996, s.19. aktaran: Ayla Okay, Aydemir Okay, **Halkla İlişkiler Kavram Strateji ve Uygulamaları**, Der Yayınları, (8.Baskı), İstanbul 2015, s.423.

¹⁵³ Zeyyat Sabuncuoğlu, **İşletmelerde Halkla İlişkiler**, Alfa Aktüel Yayınları, (8.Baskı), Bursa, 2007, s.69

¹⁵⁴ Nafiz Güder, **Sivil Toplumunun El Kitabı**, Sivil Toplum Geliştirme Programı, Yerel Sivil Girişimler Projesi, Ankara 2004, s.10.

¹⁵⁵ Ceyda Aydede, **Teorik ve Uygulamalı Halkla İlişkiler Kampanyaları**, MediaCat Kitapları, Ankara 2001, s.35-36.

¹⁵⁶ Sevilay Kılınçarslan, **Halkla İlişkiler I-II**, Lord Matbaası, İstanbul 2015, s.78.

Kurumsal itibarın oluşması için ilk adım kurum kimliğini oluşturmak ve kurumsal imaj çalışmalarının yapılmasını sağlamaktır.¹⁵⁷ Kurumsal kimlik ve imaj çalışmalarının bir bütün haline gelmesiyle birlikte kurumsal itibar oluşacak ve kurum daha güçlü bir şekilde bürünecektir.

İtibar bütünleyici bir şekilde tanımlanırsa; bir kurumun değerler dizisine dayanan güvenilirliği, bu güvene layık oluşu ve yatkınlığı ile ilgili büyük miktarda kişisel ve bütüncül yargıdan oluşmuş bir yapı şeklinde tasvir edilebilir. Kurumun itibarını etkileyen faktörler; müşteri memnuniyeti, hizmet ve ürün kalitesi, yönetim ve kurum şeffaflığı, sosyal sorumluluk, çalışanların vasıfları, çalışanlara sunulan sosyal imkânlar ve haklar, maaş durumu, toplumsal sorumluluğu, haksız mücadeleden uzak durması ve güvenilirliği biçiminde yer alır.¹⁵⁸ Günümüzde, kurumlar için en önemli olay itibar yönetimidir. Aksi halde kurumun itibarı yoksa, nitelikli çalışanlar başvuruda bulunmaz, ürün ve hizmetleri tüketicide güven duygusu uyandırmaz ve böylece yatırımcı tercihini bu yönde kullanmaz,¹⁵⁹ ve bu durumda vasıflı tedarikçilerin de kurumlarla çalışmak için bir motivasyonu bulunmaz.

Sivil toplum dünyasına baktığımızda önemli olan kurumun itibarı değil, STK'nın çözmesi gerektiği problemle ilgili, ortaya koyacağı pozisyonun itibarıdır.¹⁶⁰ Şöyle ki STK'lar için önemli olan kurumlarının itibarı değil, çalıştıkları konuyla ilgili geliştirdikleri pozisyonun itibarını yükseltmektir.

Kurumsal itibarın genel özellikleri olumlu ve olumsuz biçimde sıralanabilir:¹⁶¹ Kurumsal itibar; meşhur olmak anlamına gelmez, para ile satın alınabilen ürün veya hizmet de değildir. Saygınlığın önemli olmasının yanı sıra toplum duyarlılığı ve sosyal sorumluluğu içerir. Ayrıca kurumsal itibarın gelişmesindeki ürün ve hizmet kalitesi güçlendirilerek etik ve değerler kümesi oluşturulmasıyla kalite ve güven gelişir. Bunlarla birlikte kurumsal şeffaflık da kurumun açıklıkla toplumu bilgilendirerek daha güvenli bir durum sergilemesini

¹⁵⁷ Kılınçarslan, a.g.e, s.79.

¹⁵⁸ Fatma Geçikli, **Halkla ilişkiler ve İletişim**, Beta Basım Yayın, (2.Baskı), İstanbul 2010, s.137.

¹⁵⁹ Salim Kadıbeşegil, **Halkla İlişkilere Nereden Başlamalı**, MediaCat Kitapları, (6.Baskı), İstanbul 2004, s.143.

¹⁶⁰ Sivil Toplum Kuruluşları İçin İtibar Yönetimi, **Türkiye'de Sivil Toplumun Gelişimi Ve Sivil Toplum Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**, Ankara, s.18.

¹⁶¹ Geçikli, a.g.e., s.137-138.

sağlar. Finansal durumda sakinlik ve sağlam duruş ortaya koyarak insan kaynakları ve bunların sürekliliğini de katarak yenilikçilik ve yaratıcılıkla birlikte öbür şirketler için de kurumsal iletişimi olmazsa olmaz ve birbirinden ayrılmaz parça haline getirir. Farkındalık yaratma da bu ayrılmaz yapının içerisinde yer almaktadır.

1.3. Kurumsal Kimlik

Şirketin karakterini ifade eden mesaj ve çağrışımların tamamı için kurumsal kimlik terimi kullanılmaktadır. Benzer biçimde kimlik; logo, renk, şirketin davranışları, kültürü, değerleri, misyonu, kullandığı iletişim yöntemi, çeşitli kişi ve kurumlarla ilişkileri gibi nazaran soyut etkenlerin tamamıdır.¹⁶² Kurum kimliği kavramı genişlemiştir. Günümüzde işletmelerin kurum felsefesini de işin içine katan, çalışanların davranış şekillerini de içeren, işletmelerin kendilerini hedef kitlelere ifade etmesi amacıyla kullandıkları bütün etkenlerin;¹⁶³ kurum kimliği içerisinde yer aldığını belirtebiliriz.

Özünde kimlik, kurumu ötekilerden ayırıştıran, kurumun kim ve ne olduğuyula alakalı bilgi veren tasarlanmış bütün görsel göstergeler ve yansımalar şeklinde ifade edilebilir. Şöyle ki bu yansıma, kurumun kendisini nasıl algıladığı veya nasıl algılamak istediğiyle yani oluşturacağı imaj ile de alakalı olabilmektedir.¹⁶⁴ Diğer faktörlerin yanı sıra kurumsal kimlik; kurumsal iletişim, kurumsal davranış, kurum kültürü ile oldukça alakalı bir kavram olmaktadır. Bugün işletmelerin finansal başarısı kendilerini iç ve dış hedef kitlesine dile getirmesine, çalışanlarında biz duygusunu oluşturmasına, pazarda uzun müddet bulunmasına bağlı olmaktadır.¹⁶⁵ Bu açıdan bakıldığında kurum kimliği, bir işletmenin nereye ve nasıl yol aldığını gösteren önemli bir etken olarak görülmektedir.

Günümüzde; pazarlarda, kuruluşlarda ve toplumda ortaya çıkan farklılıklar kurumlar için açıkça bir kimlik geliştirme gereksinimi ortaya çıkarmıştır.¹⁶⁶ Kurum kimliği çalışması yapılması, bir kurumun halkla ilişkiler nezdindeki önceliğidir. Eğer

¹⁶² Alison Theaker, **Halkla İlişkilerin Elkitabı**, MediaCat Kitapları, (2.Baskı), İstanbul 2008, s.136.

¹⁶³ Lale Bilgin, **Halkla İlişkiler**, Kum Saati Yayınları, İstanbul 2008, s.135.

¹⁶⁴ Filiz Balta Peltekoğlu, **Halkla İlişkiler Nedir?**, Beta Basım Yayın, (8.Baskı), İstanbul 2014, s.550.

¹⁶⁵ Sabuncuoğlu, **a.g.e.**, s.67

¹⁶⁶ Ayla Okay, Aydemir Okay, **a.g.e.**, s.571.

kurum yeniye bütün detaylar gözetilerek baştan aşağı bir çalışma yapılırken, var olan kurumlardaysa önceden yapılmış çalışmalar incelenir ve ihtiyacı olan eklemelerle, yenilikler hayata geçirilir. Bir kurumun halkla ilişkiler çalışmalarını bir bina inşasına benzetirsek binanın temelinde kurum kimliği yer almalıdır. Kurum kimliğinin binanın temelinde yer alması onun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Ardından üzerine diğer kavramları; kurumsal imaj ve kurumsal itibarı, birinci ve ikinci kat olarak çıkabiliriz.¹⁶⁷ Bir bina inşasında temelin sağlamlığı ne kadar önemliyse, kurumsal kimlik de bir kurumun halkla ilişkiler çalışmalarında o kadar önemlidir. Binanın temelinin dayanıklılığı ve kalitesi ölçüsünde, temelin ve üst katların dayanıklılığı artacaktır.

1.4. Kurumsal İmaj

Dış katılımcıların zihninde beliren kurumun vizyonu, misyonu ve örgütsel değerlerinden oluşan kurumsal kimliğin algılanış biçimine kurumsal imaj denmektedir. Bu çerçevede ele aldığımızda imajdaki en baskın faktörler şunlardır; örgütün gelecekte olmak istediği yer, var olma sebebini açıklayan vizyon, diğer örgütlerden farklı kılan vizyonu, dünya görüşünü yansıtan kurum kültürü, sosyal sorumlulukları gösteren iletişim stratejileri ve kurumsal dizayndır. Bundan dolayı imaj kurumsal işleyiş için iki sebepten ötürü önem arz etmektedir. İlki bağlılıkları göstermek ve sürdürmek amacıyla gerekli enformasyonu sağlarken, ikincisi örgütün sürekliliğini sağladığı içindir.¹⁶⁸ Bir kişi için dış görünüm, beden dili, seçilen sözcükler, bulunulan ortam ve davranış tarzına kadar geniş bir yelpazeyi içeren imaj, bir kurum için fiziksel görüntü, kurumsal iletişim ve kurumsal davranışı ifade etmektedir. Bununla bağlantılı olarak kurumun fiziksel görüntüsü, davranışı, iletişim şekli kurum imajına etki etmektedir.¹⁶⁹ Benzer şekilde dış görünüş, beden dili, davranış şekli ve bulunulan fiziksel ortam da kişi imajına etki ettiği gibi kurumun imajı ile kişi imajı da örtüşmektedir.

Ürettiği malı ve markasını tanıtmaya görevini yerine getiren kurumun bunun yanı sıra kurum imajını da iç ve dış dünyaya tanıtmaya gerekmektedir. Çünkü

¹⁶⁷ Kılınçarslan, **a.g.e.**, s.79.

¹⁶⁸ Sabuncuoğlu, **a.g.e.**, s.65.

¹⁶⁹ Peltekoğlu, **a.g.e.**, s.572.

günümüzde müşteriler artık bir ürünü sadece markasına ve kalitesine bakarak değerlendirmemektedirler.¹⁷⁰ Onu üreten kurumun imajı da tercih sebebi olmaktadır. Hedef kitlenin ve kamuoyunun algısında; ürün ve hizmetlerin kalitesi, kurumun üst yönetimi, kurumun finansal durumu, insan kaynakları yönetimi, halkla ilişkiler yönetimi ve reklamlar kuruma dair imajın oluşumuna katkı sağlayan etmenlerdir.¹⁷¹

1.5. Etkinlik Yönetimi

Sosyal, kültürel veya kurumsal hedeflere hizmet etmek amacıyla bütün detayları öncesinden planlanarak gerçekleştirilen ritüellere, sunum, performans ve kutlamalara etkinlik yönetimi denmektedir. Ulusal günler, kurumsal etkinlikler, sanatsal performanslar, sportif etkinlikler de bu çerçevede değerlendirilebilir. Bir etkinlik iyi düzenlenirse sergilediği özel atmosfer ile katılanları kendine çekerek kurumsal amaçların gelişimine yarar sağlayabilir.¹⁷² Şöyle ki kurumların belli bir amaçla hedef kitleleriyle buluşmasını etkinlikler gerçekleştirir.

Etkinlikler toplumların geçmişi kadar eskidir. Kapsama alanları açısından baktığımızda da ciddi farklılıkları görülmektedir. Bu etkinlikler küçük yöresel bir festivalden uluslararası olimpiyat oyunlarına kadar uzanmaktadır. Bundan dolayı etkinlikler arasında belirsizlik ve karmaşıklıkların olması kaçınılmazdır. Etkinlikleri büyüklükleri açısından değerlendirdiğimizde; yerel, majör, hallmark ve mega olmak üzere dörde ayırmaktayız.¹⁷³ Bunların arasında sivri ayrımlar bulunduğunu ifade etmek zordur.

1.6. Kriz Yönetimi

Beklenmedik ve önceden sezilmeyen, bunun yanı sıra anında cevap verilmesi ihtiyacı doğuran bir dönem olan kriz; kuruluşun yaşama, savunma ve uyum sistemlerini yetersiz hale getirerek mevcut değerlerini, hedeflerini ve imajını tehdit eder. Kriz iç veya dış kaynaklı olabilmektedir. İç etkenlere; işletme yapısının eskimesi ve bozulması, yönetimin kabiliyetsizliği, birden aşırı büyümeyi örnek olarak verebiliriz. Dış etkenlerde ise finansal sistemin istikrarsızlığını, teknolojik

¹⁷⁰ Üzeyir Garip, **Pazarlama - Tanıtım, Halkla İlişkiler**, Hayat Yayınları, İstanbul 2003, s.100.

¹⁷¹ Kılınçarslan, **a.g.e.**, s.108.

¹⁷² Peltekoğlu, **a.g.e.**, s.330.

¹⁷³ Peltekoğlu, **a.g.e.**, s.331.

değişmeleri, politik ve hukuki etmenleri, kamu yönetiminin zaafını, savaş çıkmasını, doğal afetleri sayabiliriz. Kriz herkesin ve her kurumun kaybettiği ve yara aldığı bir durumdur. Krizi kısaca ifade etmek gerekirse bir kuruluşun üst seviye amaçlarını, finansal varlıklarını, ortaklarıyla bulunan bağıntılarını, halk ve kamuyla olan bağıntılarını aksatan tehlikeli duruma sokan ve acil olarak karşılık verilmesi ihtiyacı olan bir haldir.¹⁷⁴ Bu olağan dışı durumu çözümü kavuşturmak için özel bir iletişim programı uygulanması, belli tedbirlerin alınması gereklidir.

Kriz isminden de anlaşılacağı gibi beklenmeyen bir durumu ifade etmektedir ve bütün halkla ilişkiler meslek mensuplarının bir kriz planı olması gereklidir.¹⁷⁵ Bu beklenilmeyen durumlara hazırlıklı ve hazırlıksız yakalananlar arasında elbette bir fark olacaktır. Mücadele ortamında kriz gerçeğinin kabullenilmesi az yara ve az tahribatla çıkabilmek için gereklidir.¹⁷⁶ Kriz planı hazırlarken ilk yapılması gereken; krizin en az hasarla geçirilebilmesi için bütün ihtimaller yazılı bir şekilde belirlenmeli, işletmenin bu durumda neler yapabileceği gerçekçi bir şekilde saptanmalı ve krizin önlenmesi amacıyla gereken önlemlerin oluşturulması ile strateji ve taktikler yaratılmalıdır. Yapılan bu çalışmalar sonrasında kriz asla gerçekleşmeyebilir. Fakat kaybın en az şekilde olması için tüm ihtimaller öncesinde düşünülerek gereken tedbirler alınmalıdır.¹⁷⁷ Sonrasında yönetimin kabulünden geçmesi gerekmektedir.

Kriz yönetimi planının safhalarını şu biçimde özetleyebiliriz:¹⁷⁸ Muhtemel krizlerin kategori haline getirilmesi ve bunların engellenmesi amacıyla politikalar oluşturulması. Bütün muhtemel krizlere ayrı ayrı olacak şekilde strateji ve taktik hazırlanması. Krizlerden kimlerin etkilenme ihtimali olabileceğinin belirlenmesi ve etkilenebilme ihtimali olabilecek kitleye iletişim kanalları oluşturularak kurumun itibarının sarsılmamasının sağlanması ya da en aza indirmeye çalışılması. Son olarak da yapılmış bütün işlemlerin teste tabi tutulması.

¹⁷⁴ Metin Kazancı, **Kamuda ve Özel Kesimde Halkla İlişkiler**, Turhan Kitabevi, (10.Baskı), Ankara 2013, s.430.

¹⁷⁵ Kadıbeşegil, **a.g.e.**, s.131.

¹⁷⁶ Bilgin, **a.g.e.**, s.142

¹⁷⁷ Peltakoğlu, **a.g.e.**, s.461.

¹⁷⁸ Aydede, **a.g.e.**, s.158-159.

1.7. Kurumsal Sosyal Sorumluluk

Kâr etmek bir işletmenin kuruluş hedeflerinin ilk sırasındadır. Bir işletme zarar ediyorsa tahmin edersiniz ki ömrü pek uzun olmayacaktır. Dönem sonunda bilançolarda ne kadar kar elde ettiği, ne kadar zararda olduğu gösterilmektedir. Fakat bilançoda yer almayan işletmenin en az kârı kadar ehemmiyete sahip olan sosyal sorumluluk, işletmeler için büyük önem arz etmektedir.¹⁷⁹ Kurumsal sosyal sorumluluk ülkemizde gün geçtikçe büyüyen bir talep ile artmaktadır. Ve gündem maddelerinin de ilk sıralarında yer almaktadır. Son altmış yıldır dünyada tartışmalarının süregeldiği kurumsal sosyal sorumluluk ile ilgili ne olduğu, kavram çerçevesinin nerede başlayıp nerede sona erdiği, uygulama sahaları, geleceği gibi konularda tartışmalar, bulunmaktadır.¹⁸⁰ Ancak kurumsal sosyal sorumluluğa ülkemiz açısından baktığımızda daha yeni emekleme safhasında olduğunu söyleyebiliriz. Kurumsal sosyal sorumluluk Türkiye’de, sivil toplum kuruluşlarının işletme talebi ve baskısı ile gerçekleşmez. İşletmeler reklam ve halkla ilişkiler etkinlikleri kapsamında bunu gerçekleştirir. Olması gereken ise kurumsal sosyal sorumluluğun, işletmelerin talepleri doğrultusunda gerçekleşmesidir. Türkiye’de şirketler kurumsal sosyal sorumluluğa artan bir ivmeyle önem vermektedirler.¹⁸¹ Buna karşın kurumsal sosyal sorumluluk hala şirket kültüründe yer almamaktadır.

İşletmelerin birçoğu plansız şekilde sosyal projelere destek vermenin sosyal sorumluluk anlayışı için yeterli olduğunu düşünmektedirler. Gerçek bir kurumsal sosyal sorumluluktan söz edebilmemiz için kurumun kültür ve kimlik kavramlarını bir bütün haline getirmesi ve çalışmalarda istikrarı sağlaması gerekmektedir. Ayrıca etkinliklerin uzun süreli yapılmaması kamuoyunda kuruma karşı bir güvensizliğe neden olacaktır. Çünkü kamuoyu kurumun dürüst davranmadığını düşünecektir. Kurumsal sosyal sorumlulukta problem ve eksikliklerin bulunduğu birçok alanda (çevre, eğitim, sağlık, kültür, sanat) kurumlar çözüme ulaşma noktasında fayda sağlamaya uğraş vermektedirler. İşletmelerin birçoğu sosyal sorumluluk çalışmalarını belli bir alana yoğunlaşmaktadırlar. Turkcell’in eğitim, Akbank’ın

¹⁷⁹ Yeşim Kalyon, **Halkla İlişkiler**, Nobel Yayıncılık, Ankara 2006, s.52.

¹⁸⁰ Tuğçe Gürel Boran, **Türkiye’den Uygulama Örnekleriyle Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, Beta Basım Yayın, İstanbul 2011, s.11.

¹⁸¹ Seçil Deren Van Het Hot, **Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Şirketlerin ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Anlayışları**, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2009, C: 2. , S: 28. , s.153-156-157.

sanat alanındaki çalışmalarını buna örnek gösterebiliriz.¹⁸² Bu şekilde kurum kimliğinin desteklenmesi gerçekleşmekte, hedef kitlelerin zihninde de bütüncül bir imaj algısı oluşturmaktadır.

1.8. Kurumsal Reklamcılık

Kurum kimliğiyle alakalı mesajları bünyesinde barındıran, toplum tarafından kuruma yönelik pozitif bir bakış açısı getirmeyi hedefleyen reklamlara kurumsal reklamlar denmektedir.¹⁸³ Halkla ilişkilere en benzer kavram olarak kurumsal reklamcılığı görebiliriz. İkisinde de güdülen bir kurum imajı yaratmaktır. Fakat halkla ilişkiler kurumsal reklamın ücretsiz bir yapılışı gibi görülebilir. Bunu da kamuoyunda yer almasını istediği durumu basın bülteni yoluyla medyaya ileterek yapabilir. Tabii medyanın bunu ücretsiz yapması durumunda başarı olur. Ancak bu her zaman gerçekleşmez.¹⁸⁴ Bu aşamada iş kurumsal reklamcılığa düşer ve medyadan yer veya zaman alınması söz konusu olur. Ortak paydalarını kurumsal imajın oluşturduğu halkla ilişkiler ve kurumsal reklamcılık kavramlarının diğer ortak özelliği aynı iletişim araçlarını kullanmalarındır. Örnek vermek gerekirse yeni açılan bir tesisle ilgili bilgilerin bir medya mecrasında ücretli bir şekilde yayınlatılması kurumsal reklamcılığa girmektedir.¹⁸⁵ Ancak aynı tesisin, aynı mecrada istihdama, milli ekonomi ve çevre halkına söyleyeceği yarar ile alakalı bir haber halkla ilişkiler faaliyeti olarak yer alır.

Kurum imajı oluşturmak için ürün, hizmet reklamları ya da kurumun öne çıkarıldığı kurumsal reklamlar kullanılmaktadır. Reklam ilk olarak ulaşılmak istenen kitleyi ve kamuoyunu bilgilendirmekte, kurumun olumsuz imajı bulunuyorsa bunu olumlu yönde değiştirmeye çalışmaktadır. Kuruma karşı nötr algı bulunuyorsa bunu pozitifte dönüştürme aşamasında reklam önemli bir rol üstlenmektedir.¹⁸⁶ Olumlu kurumsal imaj, diğer bir ifadeyle kurumun kamuoyunda sahip olduğu itibar, kurumun varlığını garanti altına alabilecek en önemli etkidir. Kuruluşlar, hedeflenen kitlenin gözünde itibarın yükseltilmesinin ve sürdürülmesinin öneminin

¹⁸² Ahmet Bülend Göksel, **Stratejik Halkla İlişkiler Yönetimi**, Nobel Yayın, Ankara 2013, s.134.

¹⁸³ W.D. Wells, D. Prensky, **Consumer Behavior**, John Wiley, New York, 1996, s. 8-9. aktaran; **Reklam Yönetimi**, Beta Basın Yayın Dağıtım, İstanbul 2018, s.57.

¹⁸⁴ Sabuncuoğlu, **a.g.e.**, s.21.

¹⁸⁵ Yeşim Kalyon, **Halkla İlişkiler**, Nobel Yayıncılık, Ankara 2006, s.47.

¹⁸⁶ Kılınçarslan, **a.g.e.**, s.110.

farkında olmaktadırlar. Halkla ilişkiler hedeflenen kitle ve kurum arasında iyi ilişkiler oluşturmayı amaçlayan iki yönlü bir iletişim biçimidir.¹⁸⁷ Kurumsal reklam bir halkla ilişkiler aracı olarak kullanılarak hedef kitlenin gözünde pozitif imaj oluşturmak amaçlanmaktadır.

1.9. Sponsorluk

Bir kuruluşun koyduğu hedeflere ulaşmak maksadıyla spor, kültür, sanat ve sosyal sahalarda türlü kişi, kuruluş ve organizasyonlara aynı, finansal veya başka türlü desteklerle yapılan bütün etkinliklerin planlanması, uygulanması kontrol edilmesi aşamalarını içeren iki taraf arasında karşılıklı şekilde birbirlerine yarar sağlanmasına yönelik şekilde yapılan etkinlik zincirine sponsorluk denmektedir. Yani sponsorluk; sponsorluk yapan ve sponsorluk yapılan iki parçadan oluşmaktadır.¹⁸⁸ Süreç içerisinde yapılan etkinlikler sponsorun gerçekleştirdiği destekten bir yarar sağlama amacı güder.

Sponsorlukla ilgili bu amaçların gerçekleştirilmesi esnasında sponsorluğun yanı sıra; reklam, satış, promosyon, ürün tanıtımı gibi araçlar kullanılmaktadır. Sponsorlukla ilgili tanımlarda çoğunlukla sponsorluğun ticari işletmelerin tarafından gerçekleştiği söylenmektedir. Ancak devlet veya yerel yönetimler de sponsorluk etkinliklerinde bulunabilmektedirler. Bundan dolayı sponsorluk sadece ticari işletmelerce yapılıyor denilemez.¹⁸⁹ Basına rağmen algı olarak ticari işletmeler sponsorluk kavramıyla bütünleşmişlerdir.

Sponsorluğu STK'lar açısından ele aldığımızda sponsorluk ilişkisindeki en önemli nokta şudur; destek veren kuruluşun çalışma alanı, ürünleri veya toplum tarafından algılanmasıyla STK'nın çalışma alanı etik değerleri arasında bir zıtlık bulunmamalıdır. Sponsor ve STK arasında yapılan sözleşmenin bütün detayları ayrıntılı bir biçimde sözleşmede bulunmalıdır. STK'lara destekte bulunan özel

¹⁸⁷ Bilgin, a.g.e., s.136.

¹⁸⁸ Nuri Tortop, Mehmet Akif Özer, **Halkla İlişkiler**, Nobel Yayın, (11.Baskı), Ankara 2013, s.299.

¹⁸⁹ Aydemir Okay, **Sponsorluk**, Der Yayınları, İstanbul 2012, s.10.

kuruluşların öncelikli amacı toplumsal sorumluluk olmaktadır.¹⁹⁰ Kuruluş ayrıca tanınmışlığını ve finansal gelirini arttırmayı amaçlar.

Sponsorluk açısından uygun alanlar şöyle sıralanabilir:¹⁹¹ Sanat alanında; tiyatro, müzik, türlü festivaller, sanat eserleri, güzel sanatlar ve el sanatları sergileri bulunmaktadır. Doğal ve kültürel varlıkların korunması, yardımseverlik faaliyetleri ve gönüllü kuruluşlar alanında; hayvan sağlığı, çocuk sağlığı, doğal çevre, tarihsel yapıtlar, başka ülkelere yardım gibi seçenekler yer almaktadır. Eğitim alanı; eğitsel kaynakların geliştirilmesine katkı, burs, ödül verme, öğrenci yurdu inşası gibi türleri içermektedir. Elektronik yayın medyası sponsorlukları; TV, radyo yayıncılığının sosyo-kültürel gelişmeye yararlı kullanımına destekte bulunmak seçeneklerini içermektedir. Spor alanındaki sponsorluklar; kişisel sportif faaliyetlere, bölgesel, ulusal ve uluslar arası düzeyde sporun gelişimine katkı olarak bölümlere ayrılmaktadır.

1.10. Lobicilik

Kamu yönetimindeki kanun yapıcı ve karar verici konumda bulunan kişilere bilgi verme ve onları etkileme çabalarına lobicilik denmektedir.¹⁹² Yalnızca siyasileri değil aynı zamanda diğer karar mekanizmalarını etkilemek için de lobi faaliyetlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Şöyle ki lobicilik yasa yapıcıları ve karar aşamalarını doğrudan etkileme uğraşı olduğu kadar dolaylı etkileme çabasına da girmektedir. Yaşanan bu durum lobiciliğin halkla ilişkilerle kesiştiği noktadır.¹⁹³ Halkla ilişkiler etkinliğiyle lobiciliği karşılaştırdığımızda aralarındaki farkın hedeflerinin benzeşmediği noktasında olduğu görülmektedir. Lobicilik yasama ve karar alma mekanizmalarını etkilemeyi kamu üzerinde yaparken halkla ilişkiler kamunun yanı sıra ana hedef olarak halkı odağına alır.¹⁹⁴ Sivil toplum kuruluşlarının lobicilik anlamında çeşitli işlevleri bulunmaktadır. Toplumsal ve siyasal hayatta yer alan işlevleri şunlardır;¹⁹⁵ kamuoyu oluşturma, kişilerin isteklerinin dile getirilmesine

¹⁹⁰ Güder, **a.g.e.**, s.20.

¹⁹¹ Aydede, **a.g.e.**, s.170.

¹⁹² Bilgin, **a.g.e.**, s.133.

¹⁹³ Peltekoğlu, **a.g.e.**, s.598.

¹⁹⁴ Yeşim Kalyon, **Halkla İlişkiler**, Nobel Yayıncılık, Ankara 2006, s.51.

¹⁹⁵ Filiz Emine Tufan, , **Sivil Toplum Kuruluşlarının Politika Belirleme Sürecindeki Rolü: TÜSİAD Örneği**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2013, s.52-53.

yardımda bulunma, çoğulcu toplum yapısının oluşumunda yarar sağlama, siyasi partiler çehresinde baskı yaratması gibi.

İki tür lobicilik üzerinde durabiliriz:¹⁹⁶

Doğrudan Lobicilik

Bilgi alışverişinin ya da iletişimin yoruma gerek kalmayacak şekilde doğrudan örgütün temsilcisi ile karar alma aşamasındaki yetkili birey arasında gerçekleşmesine doğrudan lobicilik denmektedir. Süreç içerisinde bulunan ve örgütün ajanı ya da temsilcisi durumundaki kişi lobicidir. Bu kişi örgütte çalışan herhangi bir kişi olabilir.

Dolaylı Lobicilik

Dolaylı lobicilik, imaj yaratmaya ve kamuoyunu yönlendirmeye yönelir. Doğrudan örgütün ya da derneğin kendisi tarafından yapılabildiği gibi bu konuda alanında uzman hale gelmiş halkla ilişkiler şirketleri vasıtasıyla da yürütülebilmektedir.

2. Halkla İlişkilerde Kullanılan Araç ve Ortamlar

Dil, edebiyat, yazı ve konuşma sanatlarındaki ilerlemelerin yanı sıra insanların önüne daha birçok çağdaş iletişim araçları çıkarılmıştır. Bugün gördüğümüz bu iletişim araçları insanların daha hızlı ve güvenli bir biçimde haberleşmelerin sağlamaktadırlar.¹⁹⁷ Halkla ilişkiler çalışmalarında türlü iletişim mecra ve araçları kullanılarak ikna etmeye yönelik iletişim teknikleri hayata geçirilmektedir.¹⁹⁸ İletişim modellerinde ‘kanal’ olarak tanımladığımız birim, hedeflenen kitleye göre değişiklikler göstermektedir. Geniş hedef kitleler söz konusu olduğu zaman gazete, televizyon, sinema gibi kitle iletişim araçları tercih edilir.¹⁹⁹ Daha küçük gruplar olduğunda broşür, sergi, bülten kullanılmaktadır.

¹⁹⁶ Dilaver Tengilimoğlu, Yüksel Öztürk, **İşletmelerde Halkla İlişkiler**, Seçkin Yayıncılık, (3.Baskı), Ankara, 2011, s.137.

¹⁹⁷ Reşat Yazıcı, **Halkla İlişkiler**, Sağlık Meslek Liseleri Ders Kitabı, (2.Baskı), Ankara 1997, s.66.

¹⁹⁸ İlker Bıçakçı, **İletişim ve Halkla İlişkiler**, MediaCat Kitapları, (7.Baskı), İstanbul 2008, s.124.

¹⁹⁹ Şükran Kılbaş, **Halkla İlişkiler**, Hatiboğlu Yayınevi, (2.Baskı), Ankara 1998, s.73.

2.1. Basına Yönelik Araçlar

Basın Bülteni

Basın bülteni, kurum veya kuruluşla alakalı olarak kişilere bilgi vermek amacıyla belli sürelerde yayımlanan iletişim malzemeleridir. Bülten, örgüt içi haberleşmeyi sağlarken aynı zamanda fotokopiyle çoğaltılabilme imkânı olduğundan ötürü ucuzdur ve geniş kitlelere ulaşabilmektedir.²⁰⁰ Halkla ilişkiler uzmanlarının basın bültenlerinde biçim açısından dikkat etmesi gereken hususlar bulunmaktadır. Basın bülteni içerisinde kuruluşla alakalı iletişim bilgileri, bültenin tarihi ve sayısı gibi yeterli seviyede tanıtım amaçlı bilgi yer almalıdır.²⁰¹ Bunların temel etkinlikleri anlatılabilecek uzunluk ve sadelikte olması gerekmektedir.

Basın bülteni içeriğinde; kısa paragraflar, kısa cümleler, anlaşılabilir sözcükler tercih edilmelidir. İmkan dâhilinde ise metin tek sayfaya sığdırılmalıdır. İltifattan kaçınılmalı, kesin olmayan genellemeler kullanılmamalıdır.²⁰² Ayrıca farklı gazete ya da dergiler için farklı versiyonlar hazırlanmalıdır.

Basın Toplantısı

Basın toplantıları da basın bültenleri gibi basınla ilişkilerde sık tercih edilen bir tekniktir. Örgütlerin halkla ilişkiler çalışanları basın bültenlerinin yeterli gelmeyeceği anlarda basın toplantısına yer verirler ve basınla olan iletişimi koparmazlar.²⁰³ Ancak bir basın toplantısı kesinlikle özel bir durum olduğunda yapılmalıdır. Önemli bir proje öne sürüleceğinde, yeni bir siyasetin açıklanacağı zaman, bir meclis oturumu veya uluslararası konferans vb.²⁰⁴

Basın toplantısı düzenlerken belli kaidelere uyulmalıdır. Basın toplantısının yapılacağı mekân ve saati oldukça önemlidir. Yapılacak toplantının seçildiği yer, basın mensupları için kolay ulaşılabilir olmalıdır. Etkinliğin tarihinin başka bir etkinlikle çakışması basın mensuplarının katılımı açısından sıkıntı yaratabilir. Etkinlik salonu basın görevlilerinin rahat hareket edebilecekleri bir düzende

²⁰⁰ İlker Bıçakçı, **İletişim ve Halkla İlişkiler**, MediaCat Kitapları, (7.Baskı), İstanbul 2008, s.127.

²⁰¹ Yeşim Kalyon, **Halkla İlişkiler**, Nobel Yayıncılık, Ankara 2006, s.100.

²⁰² Peltekoğlu, **a.g.e.**, s.225.

²⁰³ Demet Gürüz, **Halkla İlişkiler Teknikleri**, Ege Üniversitesi Basımevi, (2.Baskı), İzmir 2003, s.65.

²⁰⁴ James B. Orrick, **Halkla İlişkiler**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksel Okulu, Ankara 1967, s.38.

olmalıdır. Bu basın görevlilerinin fotoğraf çekerken, ses alırken kolay hareket etmelerini sağlayacaktır. Etkinliğin süresi uzun olmamalı, asıl metne önem verilmelidir.²⁰⁵ Bunların yanı sıra etkinlik sonrasında ilgili haberler takip edilmeli, derlenmeli ve basın görevlilerine teşekkür edilmelidir.

Basın Gezisi

Yönetimi tanıtmak amacıyla yapılan bir halkla ilişkiler yöntemi olan basın gezisi; gazetelere bilgi vermek amacıyla örgütün basına yönelik bir gezi düzenlemesidir. Basın gezileri belli durumlarda düzenlenmektedir. Bunlar;²⁰⁶ işletmelerin tanıtımı, yeni teknolojik gelişmelerin yerinde gösterimi, bir yerle alakalı haber olması vb. Basın gezilerinin çok detaylı şekilde planlanması gereklidir, ayrıca masrafı yüksek etkinliklerdir. Bu açıdan katacağı fayda iyi gözetilmeli, benzer bütçeyle daha iyi bir halkla ilişkiler çalışması yapıp, yapılamayacağı hesaplanmalıdır.²⁰⁷ Basın gezilerinde her türlü detayın düşünülmesi gereklidir ve organizasyon büyük ehemmiyet taşımaktadır.²⁰⁸ Harcamalar ise bazen düzenleyen kurum bazen gazetecilerin kuruluşun tarafından karşılanmaktadır.

Basın Röportajı

Basın mensuplarının kuruluşla ilgili bilgi alma tekniklerinden bir diğeri kuruluş yöneticileri ya da başka yetkili kişilerle röportaj yapmaktır. Kuruluş yöneticilerinin röportaj isteklerine açık olması kuruluşun genel görünümü açısından oldukça yararlı olacaktır.²⁰⁹ Kuruluşun kamuları bilgilendirilmeli hedef ve politikaları hakkında bilgi sahibi olunması yönüyle basın röportajı oldukça önemlidir.²¹⁰ Bununla birlikte gazeteciyle görüşecek kişi, kendini hazırlamalı ve sorulacak sorulara açıklayıcı cevaplar vermelidir.

2.2. Radyo ve TV

Elektrik dalgalarının niteliğinden faydalanarak, seslerin aktarılması sistemiyle elektro-manyetik dalgalarla yayın yapan istasyon, bu istasyonun programlarını

²⁰⁵ Bilgin, a.g.e., s.51.

²⁰⁶ Demet Gürüz, **Halkla İlişkiler Teknikleri**, Ege Üniversitesi Basımevi, (2.Baskı), İzmir 2003, s.68.

²⁰⁷ Ayla Okay, Aydemir Okay, **Halkla İlişkiler ve Medya**, Derin Yayınları, İstanbul 2013, s.92.

²⁰⁸ Peltekoğlu, a.g.e., s.231.

²⁰⁹ Okay, Okay, a.g.e., s.100.

²¹⁰ Biber, a.g.e., s.11.

düzenlemekle görevli kuruluş ve sadece sese dayanan iletişim aracı gibi farklı şekillerde radyoyu tanımlayabiliriz.²¹¹ Kendi teknik niteliklerinden kaynaklı olarak radyo, çeşitli program türlerinin gelişmesine vasıta olmuştur. Stüdyo dışarısında yapılan programlar, eğitimle ilgili hazırlanan programlar, radyo dramları, farklı müzik türlerine özel programlar radyo yayıncılığına geliştirilmiş türde programlardır.²¹² Halkla ilişkiler uygulamalarında oldukça sık kullanılan araçlardan biri olan radyodan programların neredeyse tamamında faydalanma olanağı bulunmaktadır.²¹³ Örnek verecek olursak; haber bültenleri, söyleşiler, röportajların hepsi birer halkla ilişkiler programı olabilmektedir.

Televizyon objelerin daimi olmayan görüntülerini ve bunların sahip olduğu sesleri elektrik dalgaları yoluyla uzağa ileten sisteme denmektedir. Canlı ve hareketli görüntüleri günü gününe veya o anda izleyenlere ileten televizyon geniş halk kitlelerinin olaylardan haberdar olma ihtiyacını en modern şekilde karşılamaktadır.²¹⁴ Halkla ilişkiler faaliyetlerinde büyük bir ehemmiyete sahip olan televizyon, örgütler geniş ve dağınık kitlelere ulaşmak istediği zaman ve çeşitli program yapımlarında destekte bulunmaktadır. Halkla ilişkiler faaliyetleri esnasında alakalı programların hazırlanmasıyla birlikte, örgüt televizyondan efektif bir biçimde yararlanmaktadır. Televizyon çalışanları ile örgüt arasında, iyi bir ilişki olmalıdır.²¹⁵ Bu şekilde, düzenlenen etkinliklerin televizyondan yayını sağlanabilir.

2.3. Gazete ve Dergi

Gazete siyaset, finans, kültür ve farklı birçok konuda haber ve bilgi vermek amacıyla yorumlu veya yorumsuz olarak, her gün veya haftanın belli günlerinde periyodik bir şekilde çıkarılan basılı yayındır.²¹⁶ Halkla ilişkiler uygulamaları ile alakalı iki çeşit gazeteden bahsedebiliriz. İlki kuruluş vasıtasıyla yayımlanan işletme gazetesi, ikincisi ise kuruluşla alakalı haber, kurumsal ve ticari reklamların bulunduğu süreli yayınlar sınıfında yer alan yüksek tirajlı basılı kaynaklardır.²¹⁷

²¹¹ Erkan Yüksel, Halil İbrahim Gürcan, **Haber Toplama ve Yazma**, Tablet Kitabevi, Konya 2005, s.211.

²¹² S. Hakan Yılmaz, **Her Yönüyle Gazetecilik**, Literatürk Yayınları, İstanbul 2009, s.63.

²¹³ Kazancı, **a.g.e.**, s.386.

²¹⁴ Şükran Kılbaş, **Halkla İlişkiler**, Hatiboğlu Yayınevi, (2.Baskı), Ankara, 1998, s.82.

²¹⁵ Demet Gürüz, **Halkla İlişkiler Teknikleri**, Ege Üniversitesi Basımevi, (2.Baskı), İzmir 2003, s.73.

²¹⁶ Erkan Yüksel, Halil İbrahim Gürcan, **Haber Toplama ve Yazma**, Tablet Kitabevi, Konya 2005, s.13.

²¹⁷ İlker Bıçakçı, **İletişim ve Halkla İlişkiler**, MediaCat Kitapları, (7.Baskı), İstanbul 2008, s.125.

Gazeteler belli konulara öncelik vermektedir. Ve bu öncelik kendi ilkelerinden kaynaklanmaktadır. Örnek vermek gerekirse aydınlara fikir gazeteleri, gençlere spor gazeteleri hitap etmektedir.²¹⁸ Gazetenin içeriğine göre okur kitlesinin değiştiğini de unutmamak gerekmektedir.

Dergi düzenli bir şekilde yayınlanan ve ekseriyetle resimli olarak basılan süreli yayınlara denmektedir. Günlük gazetelerden daha özenli bir biçimde hazırlanmaktadır.²¹⁹ Bir derginin gazeteden en mühim farkı zamandır; yani yayınlanma süreleridir. Dergi on beş günde bir yayınlanırken hedefi esas olayın duyurulması değildir. Olayın ilginç, bilinmeyen, gazetelerin gözden kaçırdığı veya atladığı yönlerine dikkat çekmesidir. Bu içerikler görsellerle de desteklendiğinde dergi halini almaktadır.²²⁰ Dergilerin içeriği tek bir konudan oluşabileceği gibi farklı konulardaki yazıları da bulundurabilir.²²¹ Haber, makale, deneme, eleştiri ve inceleme gibi farklı türler yer alabilir. Edebiyat, sanat, spor, siyaset, gibi farklı temalı dergiler bulunmaktadır.

2.4. Sergi ve Fuar

Kuruluşları ve çoğunlukla yeni ürün ve hizmetlerini muhtemel müşterileri tanıtmaya olanağı sağlayan etkili iletişim ortamları arasında yer alan sergilerde amaç; genel olarak hedef kitle ile iletişime geçmek, mesaj almaktır.²²² Bunun için ise hedeflenen kitlenin özellikleri göz ardı edilmemelidir.

Sergiler, gezici ve sürekli olmak üzere ikiye ayrılırlar:

Sürekli Sergi

Belirli bir yerde, belirli bir müddet açık kalmak üzere hazırlanmış sergilere sürekli sergi denmektedir. Uzun süre belli bir yerde kalan, başka bir yere taşınmayacak olan sürekli sergilerin; parçalarının büyüklüğü, taşınıp taşınmama gibi detaylar önem arz etmemektedir.²²³

²¹⁸ Kazancı, **a.g.e.**, s.376.

²¹⁹ Kılbaş,**a.g.e.**, s.81.

²²⁰ Kazancı, **a.g.e.**, s.384.

²²¹ Şükran Kılbaş, **Halkla İlişkiler**, Hatiboğlu Yayınevi, (2.Baskı), Ankara 1998, s.81.

²²² Dilaver Tengilimoğlu, Yüksel Öztürk, **İşletmelerde Halkla İlişkiler**, Seçkin Yayıncılık, (3.Baskı), Ankara 2011, s.152.

²²³ Alaeddin Asna, **Kuramda ve Uygulamada Halkla İlişkiler**, Pozitif Yayınları, (2.Baskı), İstanbul 2012, s.150.

Gezici Sergi

Belli bir yeri bulunmayan gezici sergiler farklı yerlerde belirli müddetlerde açılmaktadırlar. Halkın yer aldığı yerlere götürecek şeylerin, yer değiştirme açısından fonksiyonel nitelikli olması gerekmektedir.²²⁴ Bu şekilde her değişiklikte farklı bölge halkı kendi bulunduğu yerde sergi görme olanağına sahip olmaktadır.

Örgütlerin ürün ve hizmetlerini müşterilere sundukları alıcı ve satıcıların karşı karşıya geldiği faaliyetlere fuar denmektedir. Evrensel nitelikli fuarlar da bulunmaktadır.²²⁵ Bunlarda bir ülkede üretilen mallar başka bir ülkede sergiye açılmaktadır. Malın müşteriye sunulması ve tanıtımı, özellikleri hakkında bilgi verilmesi, iç ve dış turizmin gelişmesi vb. sebeplerle fuarlar düzenlenmek durumundadır. Malı müşteriye sunma ve tanıtmaya, nitelikleri hakkında bilgi verme, rekabet koşullarını inceleme, kuruluşun imajını geliştirme, iç ve dış turizmin gelişmesi, teknoloji alışverişi sağlanması gibi nedenlerle fuarlar düzenlenmektedir.²²⁶

Sergi ve fuarların halkla ilişkiler çerçevesinde birtakım amaçları bulunmaktadır.²²⁷ İlk amaç; kuruluşun tanıtımına katkı sağlamasıdır. Eldeki müşterilerle irtibat kurarak, ürün ve hizmetlere yönelik ilgilerini azama düzeye çekmek; potansiyel müşterilerle irtibat kurarak, ekstra satış mecraları yaratılmak istenmektedir. Yeni ürünlerin ya da hizmetlerin tanıtımını ve bölgedeki temsilcilerin faaliyetlerini yoğunlaştırmak amaçları arasında yer almaktadır. Yetkili kişilerle irtibat kurulmalı ve siparişler için fırsat yaratılmalıdır.

2.5. Sosyal Medya

Sosyal medya bilgi teknolojisinin hızlı bir şekilde ilerlediği bilgi harcamalarının oldukça arttığı günümüzde, alışkanlıklarımızın değişime uğradığı evrede hayatımıza girmiş ve alışkanlık haline gelmiştir.²²⁸ İnsanlar sosyal medya vasıtasıyla hiç görmedikleri insanlarla sohbet etmekte, arkadaş olabilmekte, attıkları tweetlerle dünyanın herhangi bir yerinden kişilerle iletişime geçebilmektedirler.

²²⁴ Nuri Tortop, Mehmet Akif Özer, **Halkla İlişkiler**, Nobel Yayın, (11.Baskı), Ankara 2013, s.63.

²²⁵ Demet Gürüz, **Halkla İlişkiler Teknikleri**, Ege Üniversitesi Basımevi, (2.Baskı), İzmir 2003, s.77.

²²⁶ Kahraman Koptürk, **Halkla İlişkiler I-II**, Lord Matbaası, İstanbul 2015, s.169.

²²⁷ Peltekoğlu, **a.g.e.**, s.302.

²²⁸ Gonca Telli Yamamoto, **Sosyal Medya ve Blog**, Kriter Yayınevi, İstanbul 2014, s.10.

Medya metninin üreticisi konumuna geçen insan, kendi gazetesinin yazarı durumuna da gelebilmektedir.²²⁹ İnternetin gelişme aşamasında iletişim web 1.0, web 2.0, web 3.0 olarak üç bölüme ayrılmıştır. Site sahibinin kullanıcı ile tek taraflı iletişim kurabildiği, fakat kullanıcının bu iletişime aynı anda cevap ilemediği döneme web 1.0 denmektedir. Bu dönemde üretilen içeriği site sahibi tek taraflı bir şekilde hedef kitleyle paylaşabilirken kullanıcı herhangi bir geri dönüşte bulunamazdı.²³⁰ Buradaki iletişim sadece site sahibinden kullanıcıya yönelik gerçekleştirilebilmekteydi.

Web 2.0 teknolojisinin hayatımıza girmesi ve bu şekilde her internet kullanıcısının aynı zamanda içerik üreticisi durumuna da gelmesiyle geleneksel medya döneminin sonuna gelinmiştir. Bugün baktığımızda web 2.0 ile her insan, öncesinde yayın tekeline sahip olan gruplardan bağımsız bir şekilde, özgür bir şekilde kendi içeriğini oluşturabilmektedir. Ayrıca bunu istediği biçimde yayımlayabilir, istediği kişiyle paylaşabilir. İnternetin bu hale gelmesiyle geleneksel medya araçlarının yanı sıra sayılamayacak kadar çok bireysel yayıncı içerisinden istediğimizi seçme şansını da elde etmiş olduk.²³¹ Geleneksel medyadan farklı şekilde sosyal medya dinamik ve canlı bir mecradır. Karşılıklı etkileşim; gazete, TV, diğer basılı medyadan en büyük farkı olarak görülmektedir. Kullanıcı odaklı olan sosyal medyada herkesin eşit seviyede söz hakkının bulunduğu farz edilmektedir. Gidişat iyi bir şekilde yürütülürse kurumlar ve markalar için önemli bir artı değer kattığını ifade edebiliriz.²³² Bireysel biçimde doğru kullanıldığında ise olumlu etkileri yabana atılmayacak şekilde çok olmaktadır.

2.5.1. Sosyal Medya Araçları

Türlü sosyal medya araçlarını kullanarak içerik üreten, bu içerikleri paylaşan, diğer kullanıcılar ve kurumlarla iletişim kuran internet kullanıcıları; talep ettikleri kurumlardan, kişilerden ve ilgi alanlarıyla alakalı gelişmelerden haber almaktadırlar. Bütün sosyal medya araçlarının farklı nitelikleri bulunmaktadır. Bu araçların sosyal

²²⁹ Duygu Dumanlı Kürkcü, **Yeni Medya ve Gençlik**, Kriter Yayınevi, İstanbul 2016, s.64.

²³⁰ İbrahim Kırcova, **Sosyal Medya Pazarlama**, Beta Basım Yayın, İstanbul 2015, s.5.

²³¹ Murat Kahraman, **Sosyal Medya 101 2.0**, MediaCat Kitapları, İstanbul 2010, s.20.

²³² Gonca Telli Yamamoto, **Sosyal Medya ve Blog**, Kriter Yayınevi, İstanbul 2014, s.11.

medya özelliğini gösteren ortak nitelikleri bulunabilmektedir.²³³ Ancak her bir sosyal medya aracı karakteristik biçimde diğerlerinden ayrılmak durumundadır.

Sosyal Ağlar

İnternetin ilk formlarıyla beraber hayatımızın içine giren sosyal ağlar, web 2.0 formatının ana damarlarından biri olarak kabul görmektedir. Web 1.0 dünyasında yer alan arkadaş siteleri, IRC sohbet odaları ve forumları web 2.0 teknolojisi ile bir evrim geçirmiştir.²³⁴ Bu ağlar web 2.0’da karşımıza MySpace, Orkut ve Facebook gibi platformlar olarak çıkmışlardır.

İnternet kullanıcılarının bir profile sahip olarak ağa katıldıkları ve diğer kullanıcılar ile iletişime geçtikleri, paylaşım içerisine girdikleri, etkileşim imkânı buldukları platformlara sosyal ağlar denmektedir. Sosyal ağ uygulamaları kullanım hedeflerine göre çeşitli olarak bulunmaktadır. Sosyalleşme odaklı olarak Facebook, Google +, MySpace’i iş dünyası odaklı olarak LinkedIn, Xing gibi sosyal ağları örnek verebiliriz. Bunların yanı sıra müzik, hobi, eğitim vb. odaklı olarak sosyal ağlar da yer almaktadır.²³⁵ Sosyal ağlar arasında en bilineni Facebook’tur. Facebook içerisinde video, müzik ve fotoğraf paylaşma, anlık mesajlaşma, görüntülü sohbet, detaylı arama, oyun oynama, o an ne yaptığının belirtilmesi, çeşitli grupların açılabilmesi gibi özellikler bulunmaktadır.²³⁶ Facebook bu özelliklerinden dolayı dünyanın en popüler sosyal ağı durumundadır.

Bloglar

Çoğu zaman teknik bilgiye ihtiyaç duymadan, kendi arzuladıkları şeyleri, kendi diledikleri biçimde yazan kişilerin oluşturduğu web sitelerine blog denmektedir. Aslında blogları, çoğunlukla insanların kendi isteklerine göre şekillendirdiği ve içeriğini oluşturduğu, internette yayınladığı sayfalar şeklinde düşünebiliriz.²³⁷ Ekseriyetle kişilerin günlük hayatlarıyla internette konuştuklarının karışımı olarak yansıttıkları günlükler olarak tanımlayabiliriz.

²³³ Korhan Mavnacıoğlu, **Kurumsal İletişimde Sosyal Medya Yönetimi**, Beta Basım Yayın, İstanbul 2015, s.27.

²³⁴ Murat Kahraman, **Sosyal Medya 101 2.0**, MediaCat Kitapları, İstanbul 2010, s.22.

²³⁵ Mavnacıoğlu, **a.g.e.**, s.54.

²³⁶ Mavnacıoğlu, **a.g.e.**, s.57.

²³⁷ Gonca Telli Yamamoto, **Sosyal Medya ve Blog**, Kriter Yayınevi, İstanbul 2014, s.24.

Mikrobloglar

Kullanıcılara belirli bir karakter sınırlaması koyarak, anlık biçimde duygu, düşünce, bir konu hakkında bakış açılarını ve o anda ne yaptıklarıyla alakalı bilgileri takipçileri ile paylaşma olanağı tanıyan sosyal medya araçlarına mikroblog denmektedir.²³⁸ Bir mikroblog sitesi olan Twitter, ilgi alanları doğrultusunda konularla alakalı güncel bilgilerin edinilmesini sağlamaktadır. Twitter, kullanıcılarının ilgilendiği içerikleri bulmak amacıyla birçok kişiselleştirilmiş arama ve öneri sistemi oluşturmuş ve geliştirme durumundadır.²³⁹ O anda ne yapılmakta, ne düşünülmekte olduğunu yüz kırk karakter ile ifade edilmesine olanak tanıyan Twitter servisinin mantığı “Şu anda ne yapıyorsun?” sorusuna cevap verilmesidir.²⁴⁰ Bunun yanı sıra yazılan mesajlara da ‘tweet’ denmektedir.

Wikiler

Bütün sosyal medya araçları arasında ülkemizde en az ilgi göreni wikilerdir. Wikiyi yapısal biçimde ele aldığımızda sayfalarının kullanıcılar tarafından oluşturulduğu ve bir kullanıcının başkaları tarafından oluşturulan sayfayı istediği biçimde değiştirebildiği web sitesi olarak açıklayabiliriz. Dünyanın en çok bilinen en çok kullanılan wikisi wikipedia.org’dur.²⁴¹ Aynı zamanda 262 dil ve 12 milyon konu başlığı ile wikipedia insanlık tarihinin paylaşım açısından en büyük bilgi kaynağı kabul edilmektedir.

Podcastler

Dijital medya dosyalarının bilgisayarlar ve portatif medya oynatıcılarında oynatılması amacıyla internet yoluyla dağıtılmasına podcasting denmektedir. Podcastingde çevrimiçi yayınlar üyelik yoluyla kullanıcılara ulaştırılmaktadır. Podcastlerin çoğunluğu müzik ve görüntü dosyası türünde olmakta ve RSS protokolüyle yayınlanmaktadır.²⁴² Aynı zamanda podcasting kullanıcılarının

²³⁸ Korhan Mavnacıoğlu, **Kurumsal İletişimde Sosyal Medya Yönetimi**, Beta Basım Yayın, İstanbul 2015, s.44.

²³⁹ Yeşim Güçdemir, **Sosyal Medya**, Der Yayınları, İstanbul 2016, s.29.

²⁴⁰ Mavnacıoğlu, **a.g.e.**, s.44.

²⁴¹ Murat Kahraman, **Sosyal Medya 101 2.0**, MediaCat Kitapları, İstanbul 2010, s.21-22.

²⁴² İbrahim Kırcova, **Sosyal Medya Pazarlama**, Beta Basım Yayın, İstanbul 2015, s.82.

herhangi bir zaman diliminde kullanabileceği dergi veya belgesel gibi eğitim odaklı yayınların tamamını içermektedir.

Forumlar

Forumlar, kullanıcıların katılım sistemi ile dâhil olarak şablon web siteleri üzerinde gerçek kimlikleri veya takma isim kullanarak düşüncelerini paylaştıkları, tartışmalarda buldukları ve yorumlarla çeşitlilik sağladıkları platformlardır.²⁴³

R.S.S.

Kurumsal web sitelerinin basın odası biriminde veya sitenin ana sayfasında, bağımsız bir başlık şeklinde yer verdiği ‘RSS’ uygulaması özellikle gazeteciler tarafından sık olarak kullanılmaktadır.²⁴⁴ Bunun yanı sıra gazetecilerin günlük haber ihtiyacı için zamandan tasarruf ettiren ve güvenli bir uygulama konumundadır.

İçerik Paylaşım Siteleri

Sosyal ağ sitelerine benzer şekilde üyelik sistemine dayalı olan içerik topluluklarında, kullanıcılar üye oldukları topluluklarda fotoğraf, video ve içerik paylaşabilmektedirler. Türlü içeriklerin düzenlendiği ve paylaşımında bulunduğu topluluğu içerik topluluğu olarak tanımlayabiliriz.²⁴⁵ Aralarında en fazla bilinenleri videoların paylaşıldığı YouTube, fotoğrafların paylaşıldığı Flickr ve işaretili içeriklerin paylaşıldığı del.icio.us’’dur.

2.5.2. Sosyal Medya ve Halkla İlişkiler

Tarihsel gelişimi süresince her iletişim araç ve tekniğini, kendi araç ve teknikleri içerisine dâhil etmiş olan halkla ilişkilerin, sosyal medyayla ilişkisini de bu şekilde açıklayabiliriz. Halkla ilişkilerin büyük kitlelere kısa sürede iletişim olanağı veren, sınırları ortadan kaldıran ve mesafeleri kısaltan özelliği çevrimiçi medyada da çabucak etkisini göstermiştir. Çevrimiçi medyanın bir halkla ilişkiler ortamı durumuna gelmesi; ikna, iletişim gibi halkla ilişkilerin temel unsurlarında bir

²⁴³ Kırcova, a.g.e., s.83.

²⁴⁴ İdil Sayımer, **Sanal Ortamda Halkla İlişkiler**, Beta Basım Yayın, (2.Baskı), İstanbul 2012, s.151.

²⁴⁵ Ayla Okay, Aydemir Okay, a.g.e., s.636.

değişikliğe neden olmamıştır. Bu gelişmeler bazı yönlerden zorlaştırmaktadır.²⁴⁶ Ayrıca yaşanan bu gelişmeler medyanın hızı ve erişim gücünü yükseltmekte, kullanım ve kapsama alanını genişletmektedir.

Bununla beraber sosyal medya “Kullanıcıların Ürettiği İçerik” ve “Müşterilerin Ürettiği Medya” terimlerini yaratmış, bu yapısı ile de ticari düzendeki anlamını kazanmıştır. Tam da bu aşamada özel kesim halkla ilişkilerde, sosyal medyanın rolü ortaya çıkmaktadır. Firmaların kendilerini veya ürünlerini ortaya koyduğu bir mecra olan sosyal medyanın halkla ilişkilere ihtiyaç duymasından doğal bir durum olmamalıdır.²⁴⁷ Bundan dolayı birçok firma, sosyal medya veri tabanını halkla ilişkiler ortamı olarak görmekte ve bundan yararlanmaktadır.

3. Sivil Toplum Kuruluşlarında Halkla İlişkiler ve Sosyal Medyanın Rolü

Sivil toplum kuruluşlarının yapıları gereği üyeleriyle, mevcut hükümetle ve diğer kamularla bir ilişkisi bulunmaktadır. İlişkisi bulunan bu sivil toplum kuruluşları fikirlerini kitlelere anlatmak, sermaye tedarik etmek ve gönüllüleri cesaretlendirmek için vakitlerinin büyük bir bölümünü harcamakta ve oldukça çaba sarf etmektedirler. Bunları gerçekleştirirken sivil toplum kuruluşlarının güvendiği mekanizma yapılan ortaklıklar değil halkla ilişkiler alanında verilen uğraşlardır. STK’lar kısıtlı kaynaklarla ciddi verim alabilen kuruluşlardır. Dezavantaj olarak görülen kısıtlı bütçe durumunu fırsata çevirebilmektedirler. Elllerinde bulunan az miktar girdiden dolayı daha cesur ve yenilikçi işlere kalkışmaktadırlar. Bu da onları alanda ön plana çıkarmaktadır.

Effective Public Relations'da Scott Cutlip, Allen Center ve Glen Broom STK’larda halkla ilişkilerin neden uygulanması gerektiğini beş madde ile açıklamışlardır:²⁴⁸

1. Örgütün misyonunun fark edilmesini ve kabul edilmesini geliştirmek.
2. Örgütün hizmet ettiği insanlarla birlikte iletişim kanalları yaratmak.

²⁴⁶ Peltekoğlu, a.g.e., s.321.

²⁴⁷ Metin Kazancı, **Kamuda ve Özel Kesimde Halkla İlişkiler**, Turhan Kitabevi, (10.Baskı), Ankara 2013, s.402-403.

²⁴⁸ Gülcan Işık, **Sivil Toplum Örgütlerinde İletişim ve Halkla İlişkilerin Rolü**, Selçuk İletişim Dergisi, Konya 2002, S.2., C.2., s.83-84.

3. Bütçe desteği için uygun iklim yaratmak.
4. Örgütsel misyonla ilgili kamu politikalarını biçimlendirmek ve yaymak.
5. Geniş bir skalada üyeleri, hedef kitleyi motive etmek ve gönüllüleri istihdam etmek ve örgütsel misyonu başarmak için ilgili memurla ilişki kurmak.

Yukarıda sivil toplum kuruluşlarında halkla ilişkiler uygulamaları ele alınmıştır. Bu uygulamalar kavramsal olarak tanımlanmış ve başlıklar ile sırasıyla açıklanmıştır. Bu kavramlar tanımlanırken STK'ları diğer kuruluşlardan farklı kılan durumlar olduğunda bunlara başlık altında yer verilmiştir. Kavramlar açıklandıktan sonra ise sivil toplum kuruluşlarında halkla ilişkilerin önemi ve gerekliliği ele alınmıştır.

STK'lar halkla ilişkilerde çoğunlukla kitle iletişim araçlarını tercih ederler. Bundan ötürü kamu tarafından algılanma problemi yaşamak istemeyen STK'ların iletişim teknikleri ve iletişim mecralarıyla alakalı bilgisi olması gereklidir.²⁴⁹ Geleneksel medyada sitelerin yöneticileri bulunurken sosyal medyada içerikleri oluşturan ve yönetimi sağlayan kullanıcılarıdır. Bu da kullanıcılara gündem belirleme olanağı tanımaktadır. Yararlanıcıların katılımı ve kamuoyu desteği oluşturma anlamında STK'ların Sosyal medyaya yapısal olarak benzerliği bulunmaktadır.²⁵⁰ Bundan dolayı STK'lar için sosyal medyada yer almak bir gereklilik haline gelmiştir.

STK'lar erişmekte zorluk çektiği hedef kitlelere sosyal medyanın sağladığı iletişim imkânları sayesinde ulaşmaktadırlar. STK'lara karşı medyanın ilgisiz bir tutumu bulunmaktadır. STK'lar bu tutumu kırmak amacıyla sosyal ağ sitelerinde kurumsal profil hesabı oluşturmakta ve medya mensuplarıyla bu hesap üzerinden iletişim kurmaktadırlar. Sosyal medya araçlarıyla birlikte örgüt içi iletişim çabuk ve katılıma hazır bir hale gelmektedir. Yani sivil toplum kuruluşlarının mesajlarını üyeler hızlı bir şekilde paylaşabilmektedirler. STK'lar halkla ilişkilerde sosyal medyayı birçok amaç için kullanmaktadırlar.²⁵¹ Bunlar; etkinliklerin duyurumu ve

²⁴⁹ Güder, a.g.e., s.15.

²⁵⁰ STK'lar için Medya İlişkileri Rehberi, Sivil Toplum Kuruluşları İçin Teknik Destek, 2013

²⁵¹ Ferah Onat, **Bir Halkla İlişkiler Uygulama Alanı Olarak Sosyal Medya Kullanımı: Sivil Toplum Örgütleri Üzerine Bir İnceleme**, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 2010, s.31., s.107-108.

çağrısı, etkinlik gelişiminin aktarımı, imza kampanyaları ve STK'larla alakalı konularda kamuoyu oluşturulmasıdır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ilk olarak sivil toplum kuruluşlarında halkla ilişkiler uygulamalarına yer verilmiştir. STK'larda, halkla ilişkiler uygulamalarının işleyişi açıklanmıştır. Çalışmanın ana bileşenlerinden olan 'sosyal medya' kavramı, halkla ilişkilerde kullanılan araç ve ortamlar başlığı altında açıklanmıştır. Halkla ilişkilerde kullanılan araç ve ortamlar başlığı içerisinde geleneksel ve günümüz kitle iletişim araçlarına yer verilmiştir. Burada sosyal medya kavramı, çalışma için önemli bir yer tutmaktadır. Çalışmada elde edilen veriler bir sosyal medya mecrası olan twitter üzerinden sağlanmıştır. Çalışmanın son bölümünde, bu verilere detaylı bir şekilde yer verilmiş ve analiz gerçekleştirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADIN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ SOSYAL MEDYAYI KULLANIMI

1. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, Münevver Karabulut cinayeti ile birlikte oluşan geniş toplumsal tepkinin sonrasında 2010 yılında kurulmuştur. Demokratik kitle kuruluşlarından ve siyasi partilerden kadınların kurmuş olduğu platform, toplumun her kesiminden kadınların katılımı ile de oldukça geniş bir yelpazeye yayılmıştır. ‘Koruma kanunu’ ismiyle bilinen 6284 sayılı yasa, platformun kararlı mücadelesi sayesinde 2012 yılında çıkmıştır. Bu sayede platform bilinirliğini daha da arttırmıştır.²⁵² Mücadelesine İstanbul’da başlayan platform şu anda Türkiye’nin büyük kısmına yayılmış durumdadır.

Platformun amacı kadın cinayetlerini durdurmak ve kadınların şiddete uğramalarını engellemektir. Bununla birlikte yaşam hakkı başta olmak üzere her çeşit kadın hakkı ihlaline karşı da mücadele etmektedir. Platformun çalışma alanlarına aşağıda yer verilmektedir:²⁵³

Kadınların hayatta kalmasını sağlamak platformun önceliğidir. Bu amaçla platform şiddetten korunmak isteyen kadınlara hukuki destek sağlar. Yetkililerin, 6284 sayılı kanunla ilgili durumlarda göreve intikal etmelerine aracı olurlar. Platform, kadınlara koruma kanunundaki haklarını bilmeleri ve öğrenmeleri amacıyla seminerler düzenlemekte ayrıca basında çalışmalar yapmakta ve sanatçılardan destek almaktadırlar. Bu uygulamalarla toplumda duyarlılığın ve kamuoyunun oluşmasını sağlamaktadırlar. Yaralamaya ve şiddete uğrayan kadınların davalarına, temsilci ve avukatlarla beraber katılarak destekte bulunurlar. Aynı zamanda hayatta kalan kadınların adalet ve korunma gereksinimlerini üstlenmektedirler. Öldürülen kadınların ailelerinin hukuki mücadelelerinde kamuoyu oluşturarak katkı sağlamayı amaçlarlar. Kadına yönelik şiddetle ilgili hukuki problemlerin çözüme kavuşması ve

²⁵² <http://pulbiberdergi.com/yazar/kadincinayetleri/>

²⁵³ <http://kadincinayetleridurduracagiz.net/hakkimizda>

birtakım haklar elde edebilmeleri için mücadele vermektedirler. Platform 2012 yılında çıkarılan kanunda aktif rol almasının yanı sıra 25 Kasım 2013'te de TBMM'ye kanun teklifi sunmuştur. Kadın cinayetlerinin açıklığa kavuşması hedefiyle cinayetleri kayıt altına alan platform, elde ettiği verileri, aylık periyotlar halinde kamuoyuna servis etmektedir. Kadın cinayetlerini gidişatı titizlikle inceleyen platform, herhangi bir gelişme olduğunda yetkilileri harekete geçirir. Platform kadın cinayetlerine karşı verilen mücadelenin artması için uğraş vermektedir. Bu amaçla örgütlenmekte, toplantı ve eylemler gerçekleştirmektedirler.²⁵⁴ Platformda alınan kararlar, toplantılarda üyelerin ortak görüşleri sonucunda belirlenir.

Şiddete uğrayan ve cinayete kurban giden kadınlar için büyük çabalar veren, kadın hakları için mücadele eden kadın cinayetlerini durduracağız platformu tüm bunların yaşanmaması için bir takım öneriler sunmaktadır. Bunlar:²⁵⁵ Cumhurbaşkanı, başbakan ve meclisteki bütün parti liderlerinin kadına yönelik şiddeti kınaması, 6284'ılı koruma kanunun etkin uygulanması, Ceza Kanunu'na yapılan "ağırlaştırılmış müebbet" teklifinin yerine getirilmesi, kadın Bakanlığının kurulması, cinsiyet ve cinsel yönelim eşitliğini esas alan yeni anayasa talebidir.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, gün geçtikçe artan kadın cinayetlerinin son bulması için uğraş veren sivil toplum kuruluşları arasında başı çekmektedir. Cinayete varana kadar, kadına karşı yapılan her türlü hak ihlalinde, mücadelelerini vermektedirler. Platform, çalışmalarını mücadele alanında göstererek asıl soruna çözüm aramaktadır. Bu bağlamda platform, kadın cinayetleri ile ilgili mevcut yasanın etkin bir şekilde uygulanmasını istemekte, ayrıca yasanın içeriğinin genişletilmesi gerektiğini de düşünmektedir.

2. Araştırmanın Amacı

Ülkemizde 2013 yılından 2016 yılına kadar 1162 kadın cinayeti işlenmiştir. Bu süreçte işlenen cinayetlerde yıldan yıla ciddi bir artış bulunmazken 2017 yılında bir önceki yıla göre %25 artış görülmektedir. Yükselen kadın cinayetleri sayısını azaltma amacı güden kadın sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları oldukça önem arz

²⁵⁴ <http://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/hakkimizda>

²⁵⁵ <http://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/hakkimizda>

etmektedir. Çalışma, kadın örgütlerinin kadın hakları ve özgürlük düşüncesi çerçevesinde sosyal medyayı nasıl kullandıklarına odaklanıp, günümüzde yaşanan kadına yönelik olay ve durumların sosyal medyada nasıl yansıtıldığını göstermek amacıyla platformun yaptığı paylaşımları ortaya koymuştur. Bu amaçla kuruluşun yapmış olduğu paylaşımlar ‘konu’larına göre sınıflandırılmış, paylaşımlara yüklenen ‘işlev’, paylaşımlarda yer alan ‘aktör’ ve paylaşımlara ‘yaklaşım biçimi’ saptanarak gönderilerin içerik çözümlemesi ile analizi gerçekleştirilmiştir.

3. Araştırmanın Önemi

Sivil toplum kültürü, ekonomik ve siyasal sistem alanında faaliyet gösterirken aynı zamanda özel ve kamusal alandaki faaliyetlere de yer verir. Bu bağlamda insanlar eşit vatandaş olarak tanınmalı, aynı zamanda da karşılıklı tanıma çerçevesi içinde bir araya gelip, demokratik ve şeffaf ilişkiler kurabilmelidirler.

İnsanların eşit vatandaşlar olarak tanınması için öncelikle kadın erkek eşitliği sağlanmalıdır. Temelinde erkeklerle kadınların eşit olduğunu söyleyen; erkeklerin kadınlardan herhangi bir üstünlüğünü kabul etmeyen kadın örgütleri, sivil toplum mantığının oluşması için çaba sarf ederler. Sivil topluma anlam kazandıran kadın sivil toplum kuruluşlarının temel amaçlarının başında kadın erkek eşitliğinin sağlanması yer alır. Bundan dolayı çalışmada kadın sivil toplum kuruluşlarının ele alınması önemlidir. Türkiye’de; kadına yönelik şiddet, taciz-tecavüz olayları ve kadın cinayetleri her geçen yıl artmaya devam etmektedir. Kadına yönelik şiddetin son evresi cinayettir ve 2017 yılında da 409 kadın cinayete kurban gitmiştir. Bu sayı, sadece bir önceki yıla göre %25 artış göstermiştir. Kadın cinayetlerinde yaşanan bu artış, araştırmanın gerekliliğini ve önemini ortaya koymaktadır.

4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırmada ele alınan konu, kadın sivil toplum kuruluşlarından ‘Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun Twitter kullanımıdır. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu sosyal medyayı diğer kadın sivil toplum kuruluşlarından çok daha aktif kullandığından dolayı seçilmiştir. Kuruluşun sosyal ağ mecralarındaki beğenilme, takipçi sayıları da bunu desteklemektedir. Çalışmada yer alan Kadın

Cinayetlerini Durduracağız Platformu Twitter hesabı, 1 Nisan 2017-29 Mart 2018 tarihleri arasında olmak üzere 1 yıl süreyle incelenmiştir.

Çalışmada yer alacak sosyal medya mecrası tercih edilirken çeşitli ölçütler kullanılmıştır. Kullanılacak sosyal medya mecrası en popüler üç site arasından seçilmiştir.

Resmi kuruluşların en aktif olduğu ve gönderi oluşturdukları sosyal medya mecrası Twitter'dır. Gönderilerde karakter sayısının sınırlandırıldığı bir mikroblog sitesi olmasının bunda payı büyüktür. Bu şartları sağladığından aynı zamanda da ele alacağımız 'Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun en etkin şekilde kullandığı mecra olduğundan dolayı çalışmada Twitter üzerinden inceleme yapılmıştır. Facebook'un araştırmaya dâhil edilmeme nedeni bir konuyla ilgili Facebook'ta tek bir paylaşım yer alırken, Twitter'ın aynı konuyu daha detaylı bir biçimde işlemesidir. Instagram görsel ağırlıklı ve magazin odaklı bir mecra olduğundan dolayı kullanım amacı çalışmaya uygun değildir. Aynı zamanda platformun instagram hesabının veri yetersizliği bulunmaktadır. İncelenen tweetler için aşağıdaki araştırma soruları oluşturulmuştur.

5. Araştırmanın Soruları

1. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun sosyal medya kullanma amacı; kadın haklarını savunma, özgür bir yaşam ve eşit vatandaşlık düşüncelerini içerisinde barındıran laiklik ve özgürlük fikri midir?
2. Platformun sosyal medya kullanımında en önemli işlevi farkındalık yaratma mıdır?
3. Kadın haklarından kadın şiddetine kadar birçok konuyu çalışma sahasına alan kadın sivil toplum kuruluşlarının odak noktaları kadınlardır. Bu bağlamda platformun yaptığı paylaşımlar sadece kadınlara mı yöneliktir? Paylaşımlarda yer verilen aktörler içerisinde en fazla yoğunluğa sahip olan 'kadınlar' mıdır?
4. Platform, paylaşımlarında taraflı bir yaklaşım biçimi mi sergilemiştir?

Çalışmanın sorunsalı, çalışmanın amacı ve çalışmanın soruları ile doğru orantılıdır. ‘Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun sosyal medyayı kadın haklarını savunan, kadın özgürlüğüne önem veren şekilde kullanıp kullanmadığı çalışmanın sorunsalıdır.

6. Araştırmanın Yöntemi

Belirli bir evrenden belirli kurallar çerçevesinde alınmış ve alındığı evreni temsil etme yeterliliği bulunan küçük kümeye örneklem denir.²⁵⁶ Nitel araştırmalarda, olasılıklı olmayan örneklem olasılıklı örnekleme göre daha çok tercih edilmektedir.²⁵⁷ Bu yöntemde bireylerin örneklem içerisinde kendilerine yer bulma şansı eşit durumda değildir. Olasılıklı olmayan örneklem yönteminde araştırmacının, şahsi talepleri ve öznel değerlendirmeleri hangi birimin seçileceğinde etkin rol oynamaktadır.²⁵⁸ Olasılıklı olmayan örneklem türü içerisinde yer alan amaçsal örneklem kullanımında belirli bir hedefle örnek olay seçilir.²⁵⁹ Araştırmacının sahip olduğu bilgi ve konuyla ilgili fikri doğrultusunda oluşturduğu hedefe yönelik örnekleme yapmasıdır.²⁶⁰

Özetle araştırmada olasılıklı olmayan örneklem içerisinde amaçsal örneklem kullanılmıştır. Tercih edilen amaçsal örneklem Twitter’dir. Kadın sivil toplum kuruluşlarının günümüzde yaşanan, kadına yönelik olumsuz olay veya durumları, sosyal medyada nasıl yansıtıldığını göstermek amacıyla Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun Twitter üzerinden yaptığı paylaşımlara içerik analizi yöntemi uygulanmıştır.

7. Verilerin Analizi

İçerik analizi, psikoloji sosyoloji, tarih vb. farklı alanlarda çeşitli amaçlarla kullanılması uygun olan bir araştırma yöntemidir. Davranışları doğrudan gözleme yoluyla değil, kişilerin simgesel davranışlarını veya iletişim materyallerini

²⁵⁶ Niyazi Karasar, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Nobel Yayın Dağıtım, (23.Baskı), Ankara 2012, s.110.

²⁵⁷ W. Lawrence Neuman, **Toplumsal Araştırma Yöntemleri**, Yayın Odası, (7.Baskı), Ankara 2014, s.320.

²⁵⁸ <https://www.leyastat.com/olasilikli-olmayan-orneklem-yontemleri/>

²⁵⁹ Neuman, **a.g.e.** , s.322.

²⁶⁰ <https://www.leyastat.com/olasilikli-olmayan-orneklem-yontemleri/>

çözümlemedir.²⁶¹ Sözü edilen iletişim materyalleri; kitaplar, makaleler, TV yayınları gibi içeriklerdir. İçerik analizinin en büyük yararı kitle iletişim araçlarıyla gerçekleştirilen yayınlarda içeriğin olabildiğince sistematik, nicel ve nesnel sınıflandırmaya imkân tanınmasıdır.²⁶² Yapılan her içerik analizi, hangi metnin ya da içeriğin analizi yapılacaksa onun sistematik bir biçimde kodlanması ile gerçekleşmektedir. Metnin bütününe analiz etme amacıyla oluşturulan kodlama sistemiyle çözümleme yapıldıktan sonra veriler elde edilmektedir. İnternet ve sosyal medya içeriklerinde de içerik analizi yöntemi kullanılmaktadır. Nitel ve nicel verilerin elde edilmesiyle türlü sonuçlar analize tabi tutulurken²⁶³ içerik analizi yönteminin temelinde sınıflandırma sistemi bulunur. Bu sınıflandırma sisteminin üstüne içerik analizi inşa edilir.²⁶⁴ Burada en önemli amaç hangi kategorilerin bulunup bulunmadığını göstermek değil bu kategorilerin ne ifade ettiğini ve genel tablo içerisinde ne kadar yoğunluğa sahip olduğunu göstermektir.

Kodlama cetveli, içerik analizinin kriterleri doğrultusunda, çalışmanın konusu ve örnekleminin özellikleri dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bunu gerçekleştirirken nitel bir değerlendirme kullanılmış ve temalar belirlenmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi içerik analizinde önemli olan hangi temaların bulunup bulunmadığını göstermek değil bu temaların ne ifade ettiğini ve genel tablo içerisinde ne kadar yoğunluğa sahip olduğunu göstermektir. Çalışmada bunlar gözetilmiş ve gerçekleştirilirken kullanılan temalar aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

KONU	İŞLEV	AKTÖR	YAKLAŞIM BİÇİMİ
10	3	6	3

²⁶¹ Selahattin Öğülmüş, **İçerik Çözümlemesi**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:24, Sayı 1, Ankara 1991, s.213.

²⁶² İhsan Kurtbaş, Basri Barut, **2000 Yılı Sonrası Bazı Hollywood Filmlerinde Kullanılan Ürün Yerleştirme Uygulamalarına “İçerik Analizi Yöntemiyle” Eleştirel Bir Bakış “Örneklem Film: Die Another Day”**, Marmara İletişim Dergisi, Sayı 14, İstanbul 2009, s.152.

²⁶³ Ali Yıldırım, **Bir Halkla İlişkiler Aracı Olarak Twitter: T.C. Sağlık Bakanlığı Örnek İncelemesi**, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Cilt 2, Sayı 4, Gümüşhane 2014, s.241.

²⁶⁴ Şükrü Balcı, Onur Bekiroğlu, **İçerikten Anlama Giden Bir Tünel Olarak İçerik Çözümlemesi: 2011 Genel Seçimlerinde Ak Parti TV Reklamları Üzerine Bir Araştırma**, (ed. Özlem Güllüoğlu), İletişim Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri Görsel Metin Çözümleme, Ütopya Yayınevi, Ankara 2012, s.279.

Yapılan ön araştırmada, tweetlerin çözümlenmesi amacıyla dört farklı tema ve bu temaların içerisindeki seçenekler oluşturulmuştur. Twitter üzerinden yapılan paylaşımlar tek tek incelemeye tabi tutulmuştur. İnceleme yapılan her tweette bu dört tema sorgulanmıştır. Bu sorgulamada her paylaşımda; paylaşımın konusu (10 konu içerisinde), paylaşımın işlevi (3 işlev içerisinde), paylaşımda yer alan aktör (6 aktör içerisinde), paylaşımın yaklaşım biçimi (3 yaklaşım biçimi içerisinde) saptanmıştır. Elde edilen veriler kodlanarak SPSS programına girilmiştir. Temalar frekans analizine tabi tutularak paylaşımlarda ne kadar yoğunluğa sahip oldukları tablolarla ortaya konmuştur. Çapraz tablo analizi oluşturularak verilerde derinlik sağlanmıştır.

Çalışmada tweetleri (paylaşımları) sınıflandırmak için kullanılan temaların içerikleri aşağıda detaylı bir biçimde açıklanmıştır. Bunlar; *konusu, işlevi, aktörü ve yaklaşım biçimidir.*

KONU

Konu başlığı içerisinde yer alan tanımları şu şekilde açıklayabiliriz:

İlk üç paylaşım konusu **Kadına Yönelik şiddet Ve Cinayet Paylaşımları** adı altında toplanmıştır:

Miting, toplantı paylaşımları: Kadına yönelik şiddet ve cinayetleri protesto etmek amacıyla yapılan mitingleri, kadınları bilgilendirmek amacıyla yapılan toplantıları içerir.

Kadına şiddet, cinayet paylaşımları: Kadına yönelik şiddet ve cinayet ile alakalı paylaşımları içerir.

Dava takibi paylaşımları: şiddete uğrayan ve cinayete kurban giden kadınların, davalarının her aşamasında yapılan paylaşımları içerir.

Konu başlığı altında yer alan diğer dokuz tanım şu şekildedir:

Laiklik ve özgürlük paylaşımları: Kadın haklarını savunma, özgür bir yaşam ve eşit vatandaşlık düşüncelerini içerisinde barındıran paylaşımları içerir. Laiklik ve özgürlük paylaşımları, herhangi bir dünya görüşü baz alınarak yorumlanmamıştır. Tüm yaşam biçimlerine eşit uzaklıktadır.

Taciz ve tecavüz paylaşımları: Kadınlara veya çocuklara yönelik taciz veya tecavüz ile ilgili paylaşımları içerir.

Konferans, söyleşi, panel, tv programları, gazete haberi paylaşımları: Basına yönelik olarak yapılan paylaşımları içerir.

Köşe yazısı, makale paylaşımları: Kadınlarla alakalı olarak yazılan köşe yazıları ve makalelerin paylaşımını içerir.

Platform ürünleri paylaşımları: Platforma destek amacıyla üretilen ürünlerin paylaşımını içerir.

Platforma davet paylaşımları: Platformun kadınları platforma davet etmesine yönelik paylaşımlardır.

Kadınların siyasi tercihleri paylaşımları: Siyasal gündem ve siyasi olaylarla alakalı kadınların görüşlerini içeren paylaşımlardır.

Çocuk istismarı paylaşımları: Çocuklara yönelik istismarlarla alakalı paylaşımları içerir.

Diğer: Konu oluşturamayacak kadar az sayıda paylaşım bu başlık altında yer almıştır.

Tablo 1. Konusuna göre paylaşımlar tablosu

Konu	Adet	Yüzde %
Kadına yönelik şiddet, cinayet pay.	666	51,5
Laiklik ve özgürlük pay.	171	13,2
Taciz ve tecavüz pay.	66	5,1
Konferans, söyleşi, panel pay.	147	11,4
Köşe yazısı, makale pay.	25	1,9
Platform ürünleri pay.	51	3,9
Platforma davet pay.	31	2,4
Kadınların siyasi tercihleri pay.	25	1,9
Çocuk istismarı pay.	83	6,4
Diğer	28	2,2
Toplam	1293	100

Yapılan paylaşımlara konu başlığı altında bakıldığında %51,5 ile kadına yönelik şiddet, cinayet paylaşımları ilk sıradadır. Laiklik ve özgürlük paylaşımları yüzdesi %13,2 ile ikinci sırada yer alırken Konferans, söyleşi, panel, tv programları, gazete haberleri paylaşımlarının yüzdesi %6,4'tür. Taciz ve tecavüz paylaşımlarının yüzdesi %5,1, platform ürünleri paylaşımlarının %3,9, platforma davet paylaşımlarının %2,4'tür. Köşe yazısı, makale paylaşımları ile kadınların siyasi tercihleri paylaşımlarının oranları aynı olup %1,9'dur. Diğer paylaşımlar ise %2,2'lik bir yer kaplamaktadır.

Kadın sivil toplum kuruluşlarının kurulmalarının temelinde kadın haklarını savunma, özgür yaşam, eşit vatandaşlık düşünceleri yatmaktadır. İlk araştırma sorusunda kadın haklarını savunma, özgür yaşam, eşit vatandaşlık düşüncelerini içerisinde barındıran laiklik ve özgürlük fikrinin, 'Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun sosyal medya kullanımındaki asıl amaç olup olmadığı sorulmuştu. Edinilen bulguları değerlendirmek için konu temalı tabloya (Tablo 1) bakıldığında temalar arasında yer alan laiklik ve özgürlük paylaşımları bahsedilen düşünce ile doğrudan ilişkili paylaşımları içermektedir. Konularına göre paylaşımlar arasında 'Laiklik ve Özgürlük Paylaşımları' ikinci sırada yer almaktadır. Yakaladığı bu oran laiklik ve özgürlük fikrinin, platformun asıl amacı olmadığını göstermektedir.

Tablo 2. Konu-Yaklaşım biçimi çapraz tablosu

Konu	Tarafli	Eleştirel	Tarafsız	Toplam	Yüzde %
Kadına yönelik şiddet, cinayet pay.	501	74	91	666	51,5
Laiklik ve özgürlük pay.	131	40	0	171	13,2
Taciz ve tecavüz pay.	40	24	2	66	5,1
Konferans, söyleşi pay.	39	4	104	147	11,4
Köşe yazısı, makale pay.	7	0	18	25	1,9
Platform ürünleri pay.	46	0	5	51	3,9
Platforma davet pay.	29	1	1	31	2,4
Kadınların siyasi tercih pay.	21	3	1	25	1,9
Çocuk istismarı pay.	39	30	14	83	6,4
Diğer	18	9	1	28	2,2
Toplam	871	185	237	1293	100

Hangi konuda hangi yaklaşım biçiminin sergilendiğini gösteren ‘Konu-Yaklaşım biçimi çapraz tablosu’ ‘Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun sosyal medya kullanımını değerlendirme açısından önem taşımaktadır.

En çok paylaşımın yapıldığı kadına şiddet, cinayet paylaşımlarının 501’i tarafli, 74’ü eleştirel, 91’i ise tarafsızdır. Laiklik ve özgürlük paylaşımlarında 171 paylaşımın 131’i tarafli 40’ı eleştirel paylaşım olurken tarafsız paylaşım bulunmamaktadır. Konferans, söyleşi, panel vb. paylaşımların yaklaşım biçimi anlamında genelin tersinde seyretmiştir. 147 paylaşımın 39’u tarafli, 4’ü eleştirel olurken 104’ü tarafsızdır. Çocuk istismarı paylaşımlarının 39’u tarafli, 30’u eleştirel, 14’ü tarafsızdır. Taciz ve tecavüz paylaşımlarının 40’ı tarafli, 24’ü eleştirel, 2’si tarafsızdır. Platform ürünleri paylaşımlarının 46’sı tarafli olarak yer alırken 5’i tarafsızdır. Eleştirel biçimde ise yer almamaktadır. Platforma davet paylaşımlarında 29’u tarafli olurken eleştirel ve tarafsız biçimde olanlar 1’er adettir. Kadınların siyasi tercihleri paylaşımlarında 21’i tarafli, 3’ü eleştirel, 1’i tarafsızdır. Köşe yazısı,

makale paylaşımlarında 7'si taraflı, 18'i tarafsız olarak yer alırken eleştirel biçimde paylaşım bulunmamaktadır. Diğer paylaşımlarda ise 18'i taraflı, 9'u eleştirel, 1'i tarafsızdır. Paylaşımların tamamına baktığımızda 1293 paylaşımın 871'i taraflı, 185'i eleştirel, 237'si tarafsız olmaktadır.

Platformun laiklik ve özgürlük düşüncesinde olup olmadığı konu-yaklaşım biçimi çapraz tablosundan (Tablo 2) öğrenebilmektedir. Söz konusu 'Laiklik ve Özgürlük Paylaşımları' konu başlığı altında yapılan 171 paylaşımın 131'i taraflı, 40'ı eleştirel yaklaşım biçimiyle ele alınmıştır. Tarafsız paylaşım ise bulunmamaktadır. 'Laiklik ve Özgürlük Paylaşımları'nın 4'te 3'ünün taraflı yaklaşım biçimiyle yapıldığı görülmektedir. Bu oranlar, yaklaşım biçimi anlamında platformun kadın haklarını savunma, özgür yaşam ve eşit vatandaşlık düşüncesinde olduğunu doğrulamaktadır. 'Laiklik ve Özgürlük Paylaşımları' tüm paylaşımlara oranlandığında platformun laiklik ve özgürlük fikrini temel amacı olarak almadığı görülmektedir. Platform, çoğunlukla 'Kadına Yönelik Şiddet, Cinayet Paylaşımları'na yer vermektedir. Bu durum platformun sosyal medya kullanımının asıl amacının kadına yönelik şiddet, cinayet konusu olduğunu göstermektedir. 'Laiklik ve Özgürlük paylaşımları'nın paylaşım yoğunluğunda bu başlıktan hemen sonra gelmesi, platformun laiklik ve özgürlük fikrine ne denli önem verdiğini de göstermektedir.

Tablo 3. Kadına yönelik şiddet, cinayet içerik tablosu

Konu	Taraflı	Eleştirel	Tarafsız	Toplam	Yüzde
Dava takibi pay.	179	14	39	232	17,9
Şiddet ve cinayet pay.	146	52	29	227	17,6
Miting, toplantı pay	176	8	23	207	16
Toplam	501	74	91	666	51,5

Kadına yönelik şiddet, cinayet paylaşımlarının içeriğine bakıldığında en fazla paylaşım yoğunluğuna sahip konunun dava takibi paylaşımları olduğu görülmektedir.

Dava takibi başlığı altında yapılan paylaşımların 179'u taraflı, 14'ü eleştirel, 39'u tarafsızdır. Dava takibi paylaşımları kadına şiddet, cinayet davalarının tüm aşamalarında yapılan paylaşımları içermektedir. Dava süreçlerinde platformun kadınlardan taraf bir tutum sergilendiği söylenebilmektedir. Eleştirel nitelikli paylaşımların sayısı az olmakta, herhangi bir tutum içermeyen nesnel nitelikli paylaşımlara kısmen yer verilmektedir.

Şiddet ve cinayet paylaşımlarının içeriğinde yalnızca 'kadına yönelik şiddet' ve 'kadın cinayeti' temalarına yer verilmektedir. 226 paylaşımın 146'sında konuyla ilgili taraflı tutum sergilenmiştir. Eleştirel yaklaşım biçimiyle en fazla paylaşıma bu konuda yer verilmiştir (52 paylaşım). Tarafsız olarak 29 paylaşım yapılmıştır. Platform, kadına şiddet ve cinayet konusuyla ilgili olay ve durumlarda kısmen eleştiri yoluna gitmiş, çoğunlukla da kadınlardan taraf bir tavır sergilemiştir.

Miting, toplantı paylaşımları kadına yönelik şiddet, cinayet konusu ile ilgili olarak gerçekleştirilen mitingleri, düzenlenen toplantıları içermektedir. Yapılan 207 paylaşımın 176'sı taraflı yaklaşım biçimiyle gerçekleştirilmiştir. 8 paylaşım eleştirel, 23 paylaşım tarafsız yaklaşım biçimiyle yapılmıştır. Miting, toplantı paylaşımlarının çok büyük bir kısmında kadından tarafta bir üslup kullanılmıştır.

Kadına yönelik şiddet, cinayet paylaşımlarına genel olarak bakıldığında taraflı yaklaşımın büyük çoğunluğu sağladığı görülmektedir. Platform, tarafsız yaklaşım yerine taraflı yaklaşım sergileyerek üyeler ve takipçiler ile kurum arasında bağ kurmaktadır. Aynı zamanda paylaşımların bir kısmında eleştirel yaklaşım sergileyerek kadına yönelik şiddet, cinayet konusunda tepkisini ortaya koymaktadır.

İŞLEV

Yapılan paylaşımlarda üç farklı işlev bulunmaktadır. Bunlar;

Bilgilendirici: Bilgilendirici paylaşımlarda bir konuyla, durumla alakalı bilgi verme amacı güdülmektedir.

Farkındalık Yaratıcı: Paylaşımlar belirli bir konuya dikkat çekmek, o konuda bilinç oluşturmak amacıyla yapılmaktadır.

Uygulama: Uygulama paylaşımları, Twitter'daki takipçileri tweet attırmaya yöneltmek amacıyla yapılan paylaşımlardır.

Tablo 4. İşlevine göre paylaşımlar tablosu

İşlev	Adet	Yüzde %
Bilgilendirici	650	50,3
Farkındalık Yaratıcı	627	48,5
Uygulama	16	1,2
Toplam	1293	100

Paylaşımlar işlevlerine göre sınıflandırıldığında %50,3'ü bilgilendirici işlev üstlenmektedir. Farkındalık yaratıcı işlevde olan paylaşımlar %48,5'luk bir orana sahiptir. Uygulama işlevine sahip paylaşımlar ise sadece %1,2'lik bir dilime sahiptir.

Kadın hareketlerinin ve kadın sivil toplum kuruluşlarının asıl işlevi kadın haklarını savunmaktır. Bu işlevlerini gerçekleştirirken de farkındalık yaratmaya çalışmaktadırlar. İkinci araştırma sorusunda 'Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun sosyal medya kullanımında farkındalık yaratma en önemli işlevi midir diye sorulmuştu. Tablo 4'e (İşlev Tablosu) bakıldığında yapılan paylaşımların neredeyse birbirlerine eşit olduğu görülmektedir. Farkındalık yaratıcı işlev çoğunluğu sağlayamamasına karşın, yaklaşık yarıya yakın bir oran yakalamıştır. Ayrıca farkındalık yaratıcı işlev, bilgilendirici işlevi de içinde barındırabilmektedir. Bundan dolayı aralarında keskin bir ayrım bulunduğundan söz edemeyiz. Oranların birbirlerine yakın olması da bunu göstermektedir. Sonuç olarak platform, farkındalık yaratıcı bir işlevi sürdürürken, aynı zamanda da bilgilendirici işlevi de yerine getirmektedir.

AKTÖR

Yapılan paylaşımlarda, etkin olarak yer alan veya kendilerinden söz edilen birtakım aktörler yer almaktadır. Paylaşımlarda yer alan aktörler şunlardır:

- Kadınlar
- STK başkanı (STK Genel Temsilcisi)
- STK Temsilcisi
- Çocuklar
- Ünlü şahsiyet
- Siyasiler

Paylaşımlarda siyasi göndermeler bulunmakta, ancak bu göndermeler kapsamımız dışında yer aldığından dolayı paylaşımındaki baskın aktör sınıflandırmaya dâhil edilmiştir.

Tablo 5. Aktörüne göre paylaşımlar tablosu

Aktör	Adet	Yüzde %
Kadınlar	1003	77,6
STK Başkanı	108	8,4
STK Temsilcisi	35	2,7
Çocuklar	110	8,5
Ünlü Şahsiyet	35	2,7
Siyasiler	2	0,2
Toplam	1293	100

Paylaşımlarda rol oynayan aktörler incelendiğinde ilk sırada açık farkla Kadınlar'ın yer aldığı görülmektedir. Kadınlar'ın oranı %77,6'dır. Buna en yakın oran olan Çocuklar'ın yüzdeleri %8,5'dir. STK başkanı %8,4'lük bir yer kaplamaktadır. STK temsilcisi ve Ünlü Şahsiyetlerin oranı %2,7 ile birbirine eşittir. Son sırada yer alan Siyasiler'in oranı yalnızca %0,2'dir.

Üçüncü araştırma sorusunda 'Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun yaptığı paylaşımlar "*sadece kadınlara mı*" yöneliktir diye sorulmuştu.

Konu temalı başlıkta 10 farklı paylaşım konusu bulunmaktadır (Tablo 1’de görüldüğü üzere). Bunlardan sadece biri (çocuk istismarı paylaşımları) kadınlarla ilişkili olmamaktadır. Bu değerlendirmeye alınan ilk unsurdur. Konularla alakalı olarak paylaşımlar sınıflandırıldığında hemen hemen tamamı kadınlarla ilgilidir. Aktörler tablosu (Tablo 5) incelendiğinde, ‘kadınlar’ 4’te 3’ünden fazla bir orana sahip olarak etkisini göstermektedir. Diğer aktörler de kadınlarla ilişkili konumdadır. Yalnızca, ‘çocuklar’ başlıklı aktör paylaşımlar içerisindeki farklılığı temsil etmektedir. İlk unsurda olduğu gibi burada da kadınların büyük bir yoğunluğa sahip olduğu ancak tamamen egemen olmadığı görülmektedir. Kadınlara yönelik olan platformda bu oranların oluşması normal karşılanabilmektedir. Sonuç olarak platform, paylaşımlarının çok büyük bir çoğunluğunu kadınlara yönelik ve kadınlarla ilgili şekilde oluşturmuştur. Ancak çocuklarla ilgili (çocuk istismarı) gündeme de ilgisiz kalmayarak paylaşımlarında yer vermişlerdir. Diğer aktörlerin oranı yüzde olarak çok az olmasına rağmen, paylaşımların sadece kadınlara yönelik olduğu söylenemez.

YAKLAŞIM BİÇİMİ

Yapılan paylaşımlarda yer alan yaklaşım biçimleri şunlardır.

Tarafli: Tarafli paylaşımlar; durumları, olayları, olguları kadınlar açısından değerlendiren, kadından taraf olan bir tutum içerisindedir. Bu platformun yaptığı paylaşımlarda açık bir şekilde görülmektedir.

Eleştirel: Eleştirel yaklaşımdaki paylaşımlarda, kadınlarla ilgili durum veya olaylar doğru bulunmayarak eleştiri yoluna gidilmiştir.

Tarafsız: Paylaşımdaki yaklaşım biçiminin nesnel olması, herhangi bir öznel düşünce içermemesidir.

Tablo 6. Yaklaşım biçimine göre paylaşımlar tablosu

Yaklaşım Biçimi	Adet	Yüzde %
Tarafli	871	67,4
Eleştirel	185	14,3
Tarafsız	237	18,3
Toplam	1293	100

Paylaşımlarda üç tür yaklaşım biçimi bulunmaktadır. Tarafli yaklaşım %67,4'lik bir oranla çoğunluğu kaplamaktadır. Tarafsız yaklaşımlar %18,3'lük, Eleştirel yaklaşımlar ise %14,3'lük bir dilime sahiptir.

Dördüncü araştırma sorusunda, platformun sosyal medya kullanımında tarafli bir yaklaşım biçimi mi sergilediği sorgulanmıştı. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun tarafli bir yaklaşım biçimi sergileyip sergilemediğini öğrenmek için yaklaşım biçimi tablosuna (Tablo 6) bakmak gerekmektedir. 'Tarafli' paylaşımlar, yaklaşım biçimine göre paylaşımların neredeyse dörtte üçünü kapsamaktadır. Bu bağlamda platformun yaptığı paylaşımlarda 'tarafli' bir paylaşım sergilendiği söylenebilmektedir. Platform kendisini kadınlardan taraf olarak konumlandırmaktadır.

Çalışmanın son bölümünde, ilk olarak çalışmanın ana aktörü olan 'Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'na yer verilmiştir. Sonrasında; çalışmanın ne amaçla yapıldığı, ne denli önemli olduğu, neleri kapsadığı ve sınırlılıklarının ne olduğu ve nasıl bir yöntem kullanıldığı başlıklar altında açıklanmıştır. 'Verilerin Analizi' bölümünde, çalışmada yer alan temalarla ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Temaların açıklama kısımlarının hemen altında, temalarla ilişkili tablolar yer almaktadır. Tablolardan elde edilen veriler ile araştırma sorularına yanıtlar verilmiştir ve edinilen yanıtlar yorumlanmıştır. Sonuç bölümünde, bu yanıtların ve yorumların bizi nasıl bir sonuca götürdüğü açıklanmaktadır.

SONUÇ

Batı'nın özgürlüğe geçişinde, siyasi güçlerden kurtulmanın sembolü olduğundan dolayı sivil kavramı oldukça önemli bir yer kaplamaktadır. Bu niteliğe sahip olmayan topluluklarda, devlet tarafından büyük baskılar görülebilmektedir. Sivil toplum kavramı genellikle devlet hiyerarşisinin dışında bulunan kendi kaideleriyle işleyen finansal ve toplumsal alanı tanımlamaktadır. Kavram devletin etkisi dışında bulunan birey ve grupların özerkliğine vurgu yapmaktadır. Bu alan devletin doğrudan denetiminde olmayan, sınıf ve finansal ilişkilerin, pazar mekanizmalarının da dışında bir alandır. Devletin etkisinin azalması ile birlikte sivil toplum daha güçlü bir hale gelmiştir.

Sivil toplum tartışmalarında iktidarın toplum yaşamına etki etmesi asgariye düşürülüp temel hak ve özgürlüklerin tam olarak kullanılabilmesi gibi bir hedefte uzlaşmıştır. Ancak bunun için farklı tekniklerin öne sürülmesi, üç çeşit sivil toplum teorisinin oluşmasına olanak sağlamıştır.

Çoğulcu sivil toplum kuramı kuvvetler ayrılığı ilkesiyle yönetilen devlet çoğulculuğunu yeterli bulmamaktadır. İçerisinde sivil toplum kuruluşlarının da olmasının gerekli olduğu toplumsal çoğulculuğu tercih etmektedir. Asgari devletçi sivil toplum kuramına göre devlet düzenleyici kurallarıyla doğal düzene etki etmektedir. Ve toplum bu kuralları dikkate almamaktadır. Bundan ötürü devletin yasama yetkisi sınırlandırılmalı, topluma müdahalesi de en düşük seviyeye indirilmelidir. Böylelikle sivil toplum oluşabilecek ve güçlü hale gelecektir. Katılımcı sivil toplum kuramında ise devletin kısıtlanması değil sivilleştirilmesi düşünülmektedir.

Sivil toplum insanların tek başına yapamadıklarını el birliği ile yapma şansı tanır. Bir ülkede demokrasi ve ekonomi gibi sistemlerin gelişmesinde sivil toplumun önemi büyüktür. Devlet, toplum-birey ilişkilerinin düzenlenmesinde önemli bir araçtır. Sivil toplum kuruluşlarının yaygın olarak bulunduğu toplumlarda problemlerin çözümüne daha kolay ulaşılır, ilişkilerde medenilik ve hoşgörü bulunur.

Sivil toplumun bu amacını taşıyan en önemli örgütler, kadın sivil toplum kuruluşlarıdır. Kadın sivil toplum kuruluşları kadın erkek eşitliğini savunarak temelde tüm bireylerin eşitliğini savunmakta ve sivil toplum kavramına hizmet etmektedir. Bu anlayışı güden kadın sivil toplum kuruluşlarının odak noktası kadın haklarıdır. Kadına şiddetten başlayarak bütün kadın problemleri, kadın sivil toplum kuruluşlarının çalışma alanıdır. Ülkemizde bulunan kadın sivil toplum kuruluşlarının farklı misyonları bulunsa da ulaşmak istedikleri hedef aynıdır. 23 yıl önce kadın örgütlerinin kurumsallaşması ihtiyacından dolayı kurulan 'Uçan Süpürge Vakfı' günümüzde toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının güçlenmesi için mücadele etmektedir. Erkek şiddetinin, toplumdaki kadın erkek eşitsizliğinden kaynaklandığını belirten 'Mor Çatı Vakfı', kadın dayanışmasının güçlendirilmesiyle bu eşitsizliklerle mücadele edilebileceğini düşünmektedir. 'Kadının İnsan Hakları - Yeni Çözümler (KİH-YÇ) örgütü ulusal ve uluslararası düzeyde, kadının insan hakları konusunda eşitliğin sağlanmasını ve ayrımcılığın ortadan kalkmasını hedefler. Bunun için ulusal ve uluslararası karar mekanizmalarını etkilemeye çalışır. 1999 Marmara depreminden sonra kurulan bölgede, kadın ve çocuklara yardımda bulunan KADAV bugün kadına yönelik şiddete karşı durmakta, şiddetten kurtulmak isteyen kadınlara destek olmakta, kadının emeği ve istihdamı için faaliyetler yürütmektedir. Kadın ve erkeklerin her alanda eşit temsilinin olması gerektiğini düşünen KADER tüm karar mercilerinde kadın erkek eşitliğini demokrasinin gereği kabul eder. Aynı zamanda toplumsal yaşamı yöneten kurumu siyaset olarak gören KADER, ilk olarak siyasette eşit temsilin sağlanmasını ana amaç olarak belirlemiştir. Girişimcilik vasıtasıyla kadının güçlü hale gelmesini amaçlayan bir sivil toplum kuruluşu olan Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER), kadın girişimciliğinin kadınların güçlü hale gelmesine ve toplumsal cinsiyet eşitliğine fayda sağlayacağını düşünmektedir. Çalışmada yer verilen Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu da öncelikle kadınların cinayete kurban gitmemeleri, şiddete maruz kalmamaları için çalışmakta ancak ana hedef olarak kadın-erkek eşitliğine hizmet etmektedir. Bahsedilen tüm kadın kuruluşları farklı misyonlar üstlense de (Kadına karşı şiddeti önleme, kadınları siyasette ön plana çıkarma, kadın girişimlerini destekleme vb.) kuruluşların ortak paydası kadınların sahip olması gereken hakların verilmesi yani kadın-erkek

eşitliğinin sağlanmasıdır. Bu mantık ile sivil toplum kavramının da kabul ettiği demokratik anlayış gerçekleşmektedir.

Kadın sivil toplum kuruluşlarının bunu gerçekleştirebilmesi için kamuoyunda kendilerine yer bulmaları gerekmektedir. STK'lar baskı grubu olma özellikleri ile kendilerine ait kamuoyu oluşturabilmektedirler. Baskı grupları doğrudan etkileşimde siyasi erklere yönelik uğraş verirken dolaylı etkileşimde kamuoyunu hedef alırlar. Kamuoyunu etkileme yöntemleri için birçok halkla ilişkiler tekniği kullanılabilir, kitle iletişim araçlarından faydalanabilirler. Kadın sivil toplum kuruluşları çağa ayak uydurmak amacıyla en baskın halkla ilişkiler mecrası sosyal medyayı yoğun bir şekilde kullanmaktadırlar. Diğer halkla ilişkiler teknikleri (gazetelere ilan verme, basın toplantıları düzenleme vb.) gerekli olmakta ancak yeterli olmamaktadır. Bu tekniklerin birçoğu aynı zamanda sosyal medya üzerinden de gerçekleşmektedir. Çalışmada kadın sivil toplum kuruluşlarının sosyal medya kullanımı konu edilmiştir. Sosyal medyayı en etkin şekilde kullanan 'Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun Twitter paylaşımları incelenmiş ve paylaşımların içeriği analiz edilmiştir.

Araştırmada 'Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun sosyal medyayı kadın haklarını savunan, kadın özgürlüğüne önem veren şekilde kullanıp kullanmadığı asıl sorunsaldı. Ülkemizdeki kadın örgütlerinin farklı misyonlar üstlense de ortak hedeflerinin kadın haklarını korumak, kadın-erkek eşitliğini sağlamak olduğunu belirtmiştik. Araştırma bulguları bu düşünceyi kısmen doğrular nitelikte çıkmıştır. 'Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun paylaşımlarının büyük kısmı, kendi misyonu olan kadın cinayetlerini engelleme ve kadınları şiddetten koruma üzerine oluşmaktadır. Bunları destekleyen konular; 'dava takibi paylaşımları', 'kadına şiddet, cinayet paylaşımları' ve 'miting, toplantı paylaşımlarından oluşmaktadır. Bu konulardan sonra en fazla paylaşım yoğunluğuna sahip başlık 'laiklik ve özgürlük paylaşımları'dır. Bu durum, platformun sosyal medya üzerinden öncelikle kendi ana misyonuna yönelik paylaşımlar yaptığını, bunun yanı sıra 'laiklik ve özgürlük paylaşımları' ile de kadın STK'larının ana hedefi olan kadın hakları konusunu göz ardı etmediğini göstermektedir. Görülmektedir ki

'Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun sosyal medya üzerinden yaptığı paylaşımlar Türkiye'deki kadın örgütlerinin misyon ve hedefleri doğrultusundadır.

'Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu' yaptığı paylaşımlarda bilgilendirici işlev kullandığı gibi farkındalık yaratma amacı da gütmektedir. Farkındalık yaratma amacı kadınları harekete geçirmeye yöneliktir. Sosyal medya üzerinden gönderilen mesajlar geleneksel kitle iletişim araçlarına kıyasla oldukça hızlı iletilmektedir. Sosyal medyanın geri bildirim özelliğinin bulunması takipçilerle karşılıklı bir iletişim sürecinin oluşmasına imkân tanımaktadır. Dava takibi, miting, toplantı gibi etkinliklerin duyurumu bu mecra üzerinden yapılabilmektedir. Platformun, bilgilendirici veya farkındalık yaratıcı işlevde herhangi bir ayrıma gitmeden, tüm paylaşımlarında ağırlıklı olarak kadından taraf olan dil kullanması ile takipçiler ve üyeler için aidiyet duygusu yaratılmaktadır. Resmi bir dille olayları sade bir şekilde iletmek yerine taraflı dil kullanılarak birliktelik duygusuyla yaşanan şiddetin ve haksızlıkların daha iyi kavranılması istenmektedir. Platformda; şiddet gören, cinayete kurban giden, haksızlığa uğrayan kadınların; kimlikleri, dünya görüşleri gözetilmeksizin, mağdurların sadece kadın olmaları her türlü desteğin verilmesi için yeterlidir.

'Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun diğer kadın kuruluşlarından farklı olarak bir özelliği bulunmaktadır. Kadına yönelik şiddet ve cinayetten, kadınların haksızlığa uğramasına kadar birçok problemde kadınlara destek veren platform çocuk istismarı konusuna da duyarsız kalmamıştır. Az olsa da çocuk istismarı davalarında yer almış, konuyla ilgili eylemler gerçekleştirmiştir.

Sonuç olarak platform kendine ait misyonunu sosyal medyaya taşımış, bunun yanı sıra kadın haklarını savunan, kadın özgürlüğüne önem veren duruşunu da yerine getirmiştir.

Bu çalışma, ülkemizde bulunan kadın sivil toplum kuruluşlarının sosyal medya kullanımı ile ilgili önemli bir veri sağlayacaktır. Konuyla ilgili yapılacak olan diğer çalışmalara fikir ve destek vermesi anlamında önemli bir kaynaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ACAR SAVRAN, Gülnur, **Sivil Toplum ve Ötesi - Rousseau, Hegel, Marx**, Belge Yayınları, (3. Baskı) İstanbul 2013.

AKATAY, Ayten, **Sivil Toplum Kuruluşları Yönetim, Yönetişim ve Gönüllülük**, Ekin Kitabevi Yayınları, (2.Baskı), Ankara 2011.

AKSOY, Necdet, **Sivil Toplum ve Baskı Grupları**, Kaknüs Yayınları, (1.Baskı), İstanbul 2008.

ALYAKUT, Bawer, **Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları İçin Stratejik Yönetim**, Cinius Yayınları, (1.Baskı), İstanbul 2013.

ARI, Tayyar, **Amerika'da Siyasal Yapı Lobiler ve Dış Politika**, Dora Basım-Yayın Dağıtım, (5.Baskı), Bursa 1991.

ASNA, Alaeddin, **Kuramda ve Uygulamada Halkla İlişkiler**, Pozitif Yayınları, (2.Baskı), İstanbul, 2012, s.150.

AYDEDE, Ceyda, **Teorik ve Uygulamalı Halkla İlişkiler Kampanyaları**, MediaCat Kitapları, Ankara, 2001.

BALTA PELTEKOĞLU, Filiz, **Halkla İlişkiler Nedir?**, Beta Basım Yayın, (8.Baskı), İstanbul, 2014.

BAYHAN, Vehbi, “*Türkiye’de Sivil Toplum Örgütleri, Demokrasi ve Patronaj*”, **Sivil Toplum ve Demokrasi**, Kaknüs Yayınları, (1. Baskı), İstanbul 2015.

BEKTAŞ, Arsev, **Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi**, Bağlam Yayınları, (4. Baskı), İstanbul, 2013.

BEKTAŞ, İbrahim, **Sivil Toplum Kuruluşlarında Yönetim ve Yönetim Sorunları**, Semerci Yayınları, (1.Baskı), İstanbul 2014.

BIÇAKÇI, İlker, **İletişim ve Halkla İlişkiler**, MediaCat Kitapları, (7.Baskı), İstanbul, 2008.

BİBER, Ayhan, **Sivil Toplum Örgütlerinde Halkla İlişkiler**, Nobel Yayın, (1.Baskı), Ankara 2006.

BİLGE, Muhittin, **Türk Modernleşmesi ve Sivil Toplum**, Binyıl Yayınevi, (1.Baskı) Ankara 2009.

BİLGİN, Lale, **Halkla İlişkiler**, Kum Saati Yayınları, İstanbul 2008.

BUMİN, Kürşat, **Sivil Toplum ve Devlet**, Yazko Yayınları, (1.Baskı), İstanbul 1981.

CAPORAL, Bernard, **Kemalizm Sonrasında Türk Kadını I**, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, İstanbul, 1999.

COŞKUN, Ali, **Sivil Toplum Kuruluşlarında Yönetim**, Seçkin Yayıncılık, (1.Baskı), Ankara 2008.

COŞKUN, Ali, **Sivil Toplum Kuruluşlarında Yönetim**, Seçkin Yayıncılık, (1.Baskı), Ankara 2008.

ÇAHA, Ömer, **Aşkın Devletten Sivil Topluma**, Orion Kitabevi, (5.Baskı), Ankara 2012.

ÇULHAOĞLU, Metin, SOYER, Can, Solda “ **Sivil Toplum**” Söylemi : **Gerçekler ve Yanılsamalar**, Maki Basım Yayınevi, (1.Basım), Ankara 2000.

DAVER, Bülent, **Siyasal Bilime Giriş**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1993.

DİKMEN CANIKOĞLU, Meltem, **Sivil Toplum ve Türkiye Demokrasisindeki İzdüşümleri**, Seçkin Yayıncılık, (1.Baskı), İstanbul 2009.

DOĞAN, İlyas, **Özgürlükçü ve Totaliter Düşünce Geleneğinde Sivil Toplum**, Alfa Yayınları, (1.Baskı), İstanbul 2003.

DUMANLI KÜRKCÜ, Duygu, **Yeni Medya ve Gençlik**, Kriter Yayınevi, İstanbul, 2016.

ESİN, Çiğdem, **Türkiye’de Kadın Kuruluşları Ve Etkinlik Alanları**, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı, Ankara, 2000.

GARİH, Üzeyir, **Pazarlama - Tanıtım, Halkla İlişkiler**, Hayat Yayınları, İstanbul, 2003.

GEÇİKLİ, Fatma, **Halkla ilişkiler ve İletişim**, Beta Basım Yayın, (2.Baskı), İstanbul, 2010.

GİDDENS, Anthony, **Sosyoloji**, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2013.

GÖKSEL, Ahmet Bülend, **Stratejik Halkla İlişkiler Yönetimi**, Nobel Yayın, Ankara, 2013.

GÜÇDEMİR, Yeşim **Sosyal Medya**, Der Yayınları, İstanbul, 2016, s.29.

GÜDER, Nafiz, **Sivil Toplumcunun El Kitabı**, Sivil Toplum Geliştirme Programı, Yerel Sivil Girişimler Projesi, Ankara, 2004.

GÜREL BORAN, Tuğçe, **Türkiye’den Uygulama Örnekleriyle Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2011.

GÜRÜZ, Demet, **Halkla İlişkiler Teknikleri**, Ege Üniversitesi Basımevi, (2.Baskı), İzmir 2003.

KADIBEŞEGİL, Salim, **Halkla İlişkilere Nereden Başlamalı**, MediaCat Kitapları, (6.Baskı), İstanbul, 2004.

KAHRAMAN, Murat, **Sosyal Medya 101 2.0**, MediaCat Kitapları, İstanbul, 2010.

KALYON, Yeşim, **Halkla İlişkiler**, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2006..

KAPANİ, Münci, **Politika Bilimine Giriş**, Bilgi Yayınevi, (27. Baskı), Ankara, 2011.

KARASAR, Niyazi, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Nobel Yayın Dağıtım, (23.Baskı), Ankara, 2012.

KAZANCI, Metin, **Kamuda ve Özel Kesimde Halkla İlişkiler**, Turhan Kitabevi, (10.Baskı), Ankara, 2013.

KILBAŞ, Şükran, **Halkla İlişkiler**, Hatiboğlu Yayınevi, (2.Baskı), Ankara, 1998.

KILINÇARSLAN, Sevilay, **Halkla İlişkiler I-II**, Lord Matbaası, İstanbul, 2015.

KIRCOVA, İbrahim, **Sosyal Medya Pazarlama**, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2015.

KIŞLALI, Ahmet Taner, **Siyaset Bilimi**, İmge Kitabevi, (15.Baskı), Ankara, 2011.

KOKTÜRK, Kahraman, **Halkla İlişkiler I-II**, Lord Matbaası, İstanbul, 2015.

KOLEKTİF, **Eleştirel Feminizm Sözlüğü**, Kanat Kitap, İstanbul, 2009, s.172.

MARSHALL, Gordon, **Sosyoloji Sözlüğü**, Bilim ve Sanat Yayınları, (2.Baskı), Ankara, 2005.

MAVNACIOĞLU, Korhan, **Kurumsal İletişimde Sosyal Medya Yönetimi**, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2015.

NEUMAN, W. Lawrence, **Toplumsal Araştırma Yöntemleri**, Yayın Odası, (7.Baskı), Ankara, 2014.

OKAY, Aydemir, **Sponsorluk**, Der Yayınları, İstanbul, 2012.

OKAY, Ayla, OKAY, Aydemir, **Halkla İlişkiler Kavram Strateji ve Uygulamaları**, Der Yayınları, (8.Baskı), İstanbul, 2015.

OKAY, Ayla, OKAY, Aydemir, **Halkla İlişkiler ve Medya**, Derin Yayınları, İstanbul 2013.

ONARAN, Alim Şerif, **Kamuoyu El Kitabı**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1984.

ONBAŞI, Funda, **Sivil Toplum, L&M Yayınları**, (1. Baskı), İstanbul 2005.

ORRICK, James B., **Halkla İlişkiler**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basım ve Yayın Yüksel Okulu, Ankara, 1967.

RYFMAN, Philippe, **Sivil Toplum Kuruluşları**, (1.Baskı), İletişim Yayıncılık, İstanbul 2006.

SABUNCUOĞLU, Zeyyat, **İşletmelerde Halkla İlişkiler**, Alfa Aktüel Yayınları, (8.Baskı), Bursa, 2007.

SANCAR, Serpil, **Türkiye'de Kadın Hareketinin Politikası: Tarihsel Bağlam**, Politik Gündem ve Özgünlükler, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011.

SARI, Özgür, **Suriyede Liberalleşme Hareketleri ve Sivil Toplum Örgütleri**, Çizgi Kitabevi, (1.Baskı), Konya 2011.

SAYIMER, İdil, **Sanal Ortamda Halkla İlişkiler**, Beta Basım Yayın, (2.Baskı), İstanbul, 2012.

Sivil Toplum Kuruluşları İçin İtibar Yönetimi, **Türkiye'de Sivil Toplumun Gelişimi Ve Sivil Toplum Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**, Ankara.

STK'lar için Medya İlişkileri Rehberi, Sivil Toplum Kuruluşları İçin Teknik Destek, 2013.

TEKELİ, Şirin, **1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar**, İletişim Yayınları, (2.Baskı), İstanbul, 1993.

TENGİLİMOĞLU, Dilaver, ÖZTÜRK, Yüksel, **İşletmelerde Halkla İlişkiler**, Seçkin Yayıncılık, (3.Baskı), Ankara, 2011.

THEAKER, Alison, **Halkla İlişkilerin Elkitabı**, MediaCat Kitapları, (2.Baskı), İstanbul 2008.

TORTOP, Nuri, ÖZER, Mehmet Akif, **Halkla İlişkiler**, Nobel Yayın, (11.Baskı), Ankara, 2013.

TUNCEL, Gökhan, **Sivil Toplum ve Devlet**, Bilsam Yayınları, (1.Baskı), İstanbul 2011.

TÜSEV, Uluslararası STEP Türkiye Ülke Raporu, **Türkiye’de Sivil Kİ Toplum: Bir Değişim Süreci**, (Çevrimiçi) <http://www.step.org.tr/default.asp>, 24 Kasım 2017.

ULAŞ, Taciser, **Merhaba Sivil Toplum**, (1.Baskı), Helsinki Yurttaşlar Derneği, İstanbul 1998.

ÜNAL KESTANE, Serpil, **Kadın Odaklı Sivil Toplum Örgütlerinde Pazarlama**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016.

ÜREK, Markus, DOĞAN, Nejat, **Lobicilik ve Baskı Grupları: Devlet, Sivil Toplum ve Demokrasi**, İnkılap Kitabevi, İstanbul 2011.

YAMAMOTO, Gonca Telli, **Sosyal Medya ve Blog**, Kriter Yayınevi, İstanbul, 2014.

YATKIN, Ahmet, YATKIN, Ü. Nazan, **Halkla İlişkiler ve İletişim**, Nobel Yayın, Ankara, 2015.

YAVUZ, Cevit, **Küreselleşme Sürecinin Öncüllerinden Sivil Toplum Kuruluşlarında Halkla İlişkiler**, Detay Yayıncılık, (1.Baskı), Ankara 2011.

YAZICI, Reşat, **Halkla İlişkiler**, Sağlık Meslek Liseleri Ders Kitabı, (2.Baskı), Ankara, 1997.

YILMAZ, S. Hakan, **Her Yönüyle Gazetecilik**, Literatürk Yayınları, İstanbul, 2009.

YÜKSEL ACI, Esra, **Kalkınma Sürecinin Yeni Aktörleri Sivil Toplum Kuruluşları**, Günizi Yayıncılık, (1.Baskı), İstanbul 2005.

YÜKSEL, Erkan, GÜRCAN, Halil İbrahim, **Haber Toplama ve Yazma**, Tablet Kitabevi, Konya, 2005.

Makaleler

AK, Hediye Şirin, **Osmanlı ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Kadın Hareketleri**, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 2016, C: 7, S: 18, 2016, s.46-63.

AYDIN, Harun, **Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de Kadın**, Current Research in Social Sciences, 2015, C:1, S:3, s.84-96.

BALCI, Şükrü, BEKİROĞLU, Onur, **İçerikten Anlama Giden Bir Tünel Olarak İçerik Çözümlemesi: 2011 Genel Seçimlerinde Ak Parti TV Reklamları Üzerine Bir Araştırma**, (ed. Özlem Güllüoğlu), İletişim Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri Görsel Metin Çözümleme, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2012.

BUNCH, Charlotte, **“Women's Rights as Human Rights : Toward a Revision of Human Rights”**, Human Rights Quarterly, The Johns Hopkins University Press, Vol. 12, No. 4, 1990, s. 486-498.

DEREN VAN HET HOT, Seçil, **Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Şirketlerin ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Anlayışları**, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2009, C: 2. , S: 28. s.153-183.

EMİNİ TUFAN, Filiz, **Sivil Toplum Kuruluşlarının Politika Belirleme Sürecindeki Rolü: TÜSİAD Örneği**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2013,S:36, s.43-56.

FRİED, Susana T, **“Violence Against Women”**, Health and Human Rights, Vol. 6, Issue: November, 2016, s.88-111.

İŞİK, Gülcan, **Sivil Toplum Örgütlerinde İletişim ve Halkla İlişkilerin Rolü**, Selçuk İletişim Dergisi, Konya, 2002, S.2., C.2., s.73-92.

KRANTZ, Gunilla, GARCIA-MORENO, Claudia, “**Violence Against Women**”, Journal of Epidemiology and Community Health, J Epidemiol Community Health, Vol. 59, Issue 10, s.818-821.

KURTBAŞ, İhsan, BARUT, Basri, **2000 Yılı Sonrası Bazı Hollywood Filmlerinde Kullanılan Ürün Yerleştirme Uygulamalarına “İçerik Analizi Yöntemiyle” Eleştirel Bir Bakış “Örneklem Film: Die Another Day”**, Marmara İletişim Dergisi, Sayı 14, İstanbul, 2009, s.143-162.

ONAT, Ferah **Bir Halkla İlişkiler Uygulama Alanı Olarak Sosyal Medya Kullanımı: Sivil Toplum Örgütleri Üzerine Bir İnceleme**, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 2010, s.31., s.103-121.

ÖĞÜLMÜŞ, Selahattin, **İçerik Çözümlemesi**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:24, Sayı 1, Ankara, 1991.

ÖZCAN DEMİR, Nilüfer, **II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Feminizmi**, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2008, C:16, S:2, s.107-115.

SRIVASTAVA, Lalima, AUSTIN, Michael, “**Women and Non-Governmental Organizations in Developing Countries**”, International Consortium for Social Development, Vol. 31, Issue 1, 2012, s. 77-91.

Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Ve Kadın Algısı Araştırması, Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi, İstanbul, 2018.

WATTS, Charlotte, ZIMMERMAN, Cathy, “**Violence Against Women: Global Scope And Magnitude Charlotte**”, The Lancet, Vol. 359, 2002, s.1232-1237.

YAPAR GÖNENÇ, Aslı, **Fransa'da ve Türkiye'de Kadın Hareketleri**, İstanbul İletişim Fakültesi Dergisi, İstanbul, 2008, S:27, s.63-84.

YILDIRIM, Ali, **Bir Halkla İlişkiler Aracı Olarak Twitter: T.C. Sağlık Bakanlığı Örnek İncelemesi**, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Cilt 2, Sayı 4, Gümüşhane, 2014, s.241.

İnternet

<http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/hakkimizda>

<http://pulbiberdergi.com/yazar/kadincinayetleri/>

<https://www.ayarsiz.net/feminizm-notlari-ii-farkli-yollar-ikinci-dalga/>

<https://www.evrensel.net/haber/348256/toplumsal-cinsiyet-ve-cinsiyet-kavrami>

<https://www.leyastat.com/olasilikli-olmayan-ornekleme-yontemleri/>

<https://www.morcati.org.tr>

ka-der.org.tr

ucansupurge.org.tr

www.kadinininsanhaklari.org

www.kagider.org

EKLER

EK 1: İçerik Analizi Kodlama Cetveli Örneği

Haziran 2017						
1 Haziran	+ Davaya tutulması	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	21	23
1 Haziran	+ Davaya tutulması	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	6	17
1 Haziran	+ Davaya tutulması	+ Farkındalık Y.	+ Çocuklar	+ Eleştirel	37	39
1 Haziran	+ Çocuk istismarı	+ Farkındalık Y.	+ Çocuklar	Tarafli	43	51
1 Haziran	+ Davaya tutulması	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	7	21
1 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	15	40
1 Haziran	+ Miting, toplantı pay.	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	28	24
2 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	+ Eleştirel	67	92
2 Haziran	+ Tazir, tecavüz pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	15	28
2 Haziran	+ Miting, toplantı	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	17	33
3 Haziran	+ Davaya tutulması ve özgürlük pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	63	69
3 Haziran	+ Davaya tutulması ve özgürlük pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	51	93
3 Haziran	+ Davaya tutulması ve özgürlük pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	25	34
3 Haziran	+ Miting, toplantı pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	32	61
3 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	43	125
3 Haziran	+ Çocuk istismarı	+ Farkındalık Y.	+ Çocuklar	Tarafli	76	35
3 Haziran	+ Platform ürünleri	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	12	23
4 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	129	72
4 Haziran	+ Tazir, tecavüz pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	+ Eleştirel	46	58
4 Haziran	+ Platform ürünleri	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	15	15
4 Haziran	+ Davaya tutulması ve özgürlük pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	132	235
5 Haziran	+ Miting, toplantı pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	37	34
5 Haziran	+ Davaya tutulması	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	4	18
5 Haziran	+ Konferans, söyleşi, tv pay.	Bilgilendirici	+ STK Başkanı	+ Tarafsız	27	60
5 Haziran	+ Konferans, söyleşi, tv.	Bilgilendirici	+ STK Başkanı	Tarafli	53	88
5 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	43	73
5 Haziran	+ Davaya tutulması	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	69	51
6 Haziran	+ Davaya tutulması	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	14	20
6 Haziran	+ Miting, toplantı pay.	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	8	12
6 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	+ Eleştirel	291	179
6 Haziran	+ Davaya tutulması	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	19	41
7 Haziran	+ Davaya tutulması	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	145	33
7 Haziran	+ Davaya tutulması	Bilgilendirici	+ Çocuklar	+ Tarafsız	23	32
7 Haziran	+ Davaya tutulması	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	3	19
7 Haziran	+ Davaya tutulması	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	6	26
7 Haziran	+ Davaya tutulması	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Eleştirel	283	327
7 Haziran	+ Davaya tutulması ve özgürlük pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	10	18
7 Haziran	+ Davaya tutulması	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	26	43
7 Haziran	+ Konferans, söyleşi, panel, TV	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	225	487
8 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	26	43
8 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	+ Farkındalık Y.	+ STK Başkanı	Tarafli	10	18
8 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	9	13
8 Haziran	+ Konferans, söyleşi, panel, TV	Bilgilendirici	+ STK Başkanı	+ Tarafsız	8	21
8 Haziran	+ Davaya tutulması	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	6	13
8 Haziran	+ Miting, toplantı pay.	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	8	13
8 Haziran	+ Konferans, söyleşi, panel, söyleşi	Bilgilendirici	+ STK Başkanı			
8 Haziran	+ Davaya tutulması ve özgürlük pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	+ Eleştirel	753	1903
8 Haziran	+ Davaya tutulması ve özgürlük pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	33	65
8 Haziran	+ Konferans, söyleşi, TV	Bilgilendirici	+ STK Başkanı	Tarafli	10	19

9 Haziran	+ Köşe yazısı	Bilgilendirici	+ STK Temsilcisi	+ Tarafsız	17	19
9 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	26	24
9 Haziran	+ Platforma davet	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	22	61
10 Haziran	+ Dava takibi	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	41	40
10 Haziran	+ Miting, toplantı pag.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	23	46
10 Haziran	+ Davetlik ve özgürlük pag.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	+ Eleştirel	117	183
10 Haziran	+ Çocuk istismarı	+ Farkındalık Y.	+ Çocuklar	Tarafli	44	46
12 Haziran	Diğer (Dünya Yurması)	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	+ Eleştirel	36	33
12 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	45	54
12 Haziran	+ Dava takibi	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	9	20
13 Haziran	+ Davetlik ve özgürlük pag.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	58	121
13 Haziran	+ Davetlik ve özgürlük pag.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	35	45
13 Haziran	+ Dava takibi	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	23	33
13 Haziran	+ Çocuk istismarı	+ Farkındalık Y.	+ Çocuklar	Tarafli	22	19
13 Haziran	+ Dava takibi	Bilgilendirici	+ Çocuklar	Tarafli	20	57
14 Haziran	Diğer (kadın istismarı)	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	160	595
14 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	5	13
14 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	18	40
14 Haziran	+ Konferans, söyleşi, panel	Bilgilendirici	+ STK Başkanı	+ Tarafsız	26	34
15 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	40	73
15 Haziran	+ Dava takibi	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	19	36
16 Haziran	+ Konferans, söyleşi, TV prog.	Bilgilendirici	+ STK Başkanı	+ Tarafsız	15	25
16 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	47	55
16 Haziran	+ Davetlik ve özgürlük pag.	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	33	59
16 Haziran	+ Dava takibi	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	12	35
17 Haziran	+ Davetlik ve özgürlük pag.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	81	133
17 Haziran	+ Miting, toplantı pag.	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	14	38
17 Haziran	+ Davetlik ve özgürlük pag.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	20	54
17 Haziran	+ Miting, toplantı pag.	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafli	43	131
17 Haziran	+ Tazir, tecavüz pag.	+ Farkındalık Y.	+ Dışi Schizyet	Tarafli	49	84
19 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	32	43
19 Haziran	+ Platforma davet	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	35	38
19 Haziran	+ Miting, toplantı pag.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	+ Eleştirel	82	123
19 Haziran	+ Davetlik ve özgürlük pag.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	+ Eleştirel	226	366
19 Haziran	+ Davetlik ve özgürlük pag.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	+ Eleştirel	33	81
19 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	83	30
20 Haziran	+ Dava takibi	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	+ Eleştirel	163	110
20 Haziran	+ Dava takibi	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	5	22
20 Haziran	+ Dava takibi	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	27	31
20 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	70	95
21 Haziran	+ Platforma davet	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	28	26
21 Haziran	+ Davetlik ve özgürlük pag.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	1528	1804
21 Haziran	+ Kadına şiddet, cinayet	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	234	340
21 Haziran	+ Davetlik ve özgürlük pag.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	22	42
21 Haziran	+ Davetlik ve özgürlük pag.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	84	143
21 Haziran	+ Davetlik ve özgürlük pag.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	123	250
21 Haziran	+ Davetlik ve özgürlük pag.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	+ Eleştirel	1069	1337
21 Haziran	+ Davetlik ve özgürlük pag.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafli	69	125
21 Haziran	+ Davetlik ve özgürlük pag.	+ Farkındalık Y.	+ Dışi Schizyet	+ Eleştirel	5	12

21 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	61	69
21 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	30	82
21 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	674	1505
21 Haziran	+ Platforma davet	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	24	37
21 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	+ Eleştiril	49	64
21 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	31	51
21 Haziran	+ Platforma davet	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafı	78	81
21 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	+ Eleştiril	106	133
22 Haziran	+ Kase yeşil	Bilgilendirici	+ STK Başkanı	+ Tarafsız	10	34
23 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	23	47
24 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	+ Eleştiril	156	154
24 Haziran	+ Kase yeşil, mavi	Bilgilendirici	+ STK Başkanı	+ Tarafsız	10	7
24 Haziran	Diger (LCBT jurnası)	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	63	180
25 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	+ Eleştiril	73	247
25 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	46	34
25 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	74	128
25 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	+ Eleştiril	20	37
25 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafı	57	82
26 Haziran	+ Konferans, söyleşi, panel	Bilgilendirici	+ STK Başkanı	+ Tarafsız	11	21
26 Haziran	+ Çocuk istismarı	+ Farkındalık Y.	+ Çocuklar	Tarafı	52	66
26 Haziran	+ Çocuk istismarı	+ Farkındalık Y.	+ Çocuklar	+ Eleştiril	15	36
26 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	27	63
27 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafı	76	135
27 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	75	147
27 Haziran	+ Konferans, söyleşi, panel	Bilgilendirici	+ STK Başkanı	+ Tarafsız	15	20
27 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	58	81
27 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	7	28
27 Haziran	+ Konferans, söyleşi, TV	Bilgilendirici	+ STK Başkanı	Tarafı	43	101
28 Haziran	+ Konferans, söyleşi, panel	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	24	24
28 Haziran	+ Konferans, söyleşi, söyleşi	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	18	31
28 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	+ Çocuklar	Tarafı	48	85
29 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	103	134
29 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	84	128
29 Haziran	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	362	835
5 Mayıs	Platforma davet	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafı	52	72
5 Mayıs	+ Kadınlar şifalı, örgüt	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	20	24
5 Mayıs	Platforma davet	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	+ Eleştiril	24	48
5 Mayıs	+ Kadınlar şifalı, örgüt	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	14	27
7 Mayıs	+ Kadınlar şifalı, örgüt	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	10	33
7 Mayıs	+ Kadınlar şifalı, örgüt	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	10	34
7 Mayıs	+ Davetlik ve organizatör pay.	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	33	54
7 Mayıs	+ Davetlik ve organizatör pay.	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafı	24	51
7 Mayıs	+ Kadınlar şifalı, örgüt	+ Farkındalık Y.	Kadınlar	Tarafı	4	8
7 Mayıs	+ Kadınlar şifalı, örgüt	Bilgilendirici	Kadınlar	+ Tarafsız	33	35
7 Mayıs	Platforma davet	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafı	12	20
7 Mayıs	+ Davetlik ve organizatör pay.	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafı	10	14
7 Mayıs	+ Kadınlar şifalı, örgüt	Bilgilendirici	Kadınlar	Tarafı	10	14

ÖZGEÇMİŞ**KİŞİSEL BİLGİLER**

Adı, Soyadı : Oğuz Büber
Uyruğu : Türkiye (TC)
Doğum Tarihi ve Yeri : 26.08.1992, İstanbul
Medeni Durumu : Bekar
Tel : 0545 609 70 87
E-mail : bonpiobar@outlook.com
Yazışma Adresi : Veliefendi Mah. Arif Şentürk Sok. No:3 Daire:6
Zeytinburnu / İSTANBUL

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Selçuk Üniversitesi, Gazetecilik	2014
Lise	İhsan Mermerci Lisesi	2010

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2015	Cinemapink	Gişe Elemanı
2014	Pozitifikir Medya Pazarlama	Sosyal Medya Asistanı

YABANCI DİL

İngilizce